

Riksdagens protokoll

2004/05:138

Måndagen den 13 juni

Kl. 10.00 – 17.28

Protokoll
2004/05:138

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 7 juni.

2 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Talmannen meddelade att *Cecilia Wigström* (fp) återtagit sin plats i riksdagen från och med den 11 juni, varigenom uppdraget som ersättare upphört för Rocio Fernández.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2004/05:160 till försvarsutskottet

Motioner
2004/05:Sk21 till skatteutskottet
2004/05:So39 till socialutskottet
2004/05:Fi24 till finansutskottet

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkande 2004/05:KU16
Näringsutskottets betänkanden 2004/05:NU13 och NU15–NU17
Utrikesutskottets betänkande 2004/05:UU12

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2004/05:UbU15
Forskning för ett bättre liv (prop. 2004/05:80).

Anf. 1 PETER DANIELSSON (m):

Herr talman! Låt mig börja med att beklaga att utbildningsministern inte tycker att forskningspolitiken är tillräckligt viktig för att delta i debatten, som trots allt handlar om den forskningsproposition som han är ansvarig för. Såvitt jag kan utläsa av regeringens hemsida prioriterar han ett anförande vid Svensk Scenkonsts ledar- och mentorskapsprogram i stället. Möjligen kan det hänga ihop med att propositionen är långt ifrån så bra som utbildningsministern skryter om.

Låt mig också så här inledningsvis meddela att vi moderater naturligtvis står bakom alla våra reservationer. Men för tids vinnande yrkar jag endast bifall till reservation nr 1.

Herr talman! En av de stora utmaningarna som Sverige står inför de kommande åren är den ökade globaliseringen. Sveriges konkurrenskraft utsätts dagligen för prövningar i takt med att den internationella konkurrensen blir allt påtagligare. För 20 år sedan flyttade inte kunskap och kapital. I dag kan de flytta över en natt. Jobbflykten går inte att blunda för.

Hur vi möter den globala ekonomins utmaningar kommer att ha en påverkan på våra möjligheter att långsiktigt skapa välbefinnande och trygghet i Sverige. I den globala arbetsfördelningen ligger Sveriges konkurrenskraft i att erbjuda världsledande forskning samt attraktiva miljöer för forskningsintensiva företag. Vi ska inte konkurrera med låga löner, utan med kunskap, forskning och välutbildad arbetskraft.

Därför är det viktigt att vårt utbildningssystem ger alla människor de bästa möjliga förutsättningarna att växa och utvecklas. Tyvärr har såväl utbildning på lägre nivå som den högre utbildningen och forskningen försumrats av den socialdemokratiska regeringen.

Men utbildningssystemet kan aldrig frikopplas från resten av samhället. I Sverige är ett grundläggande problem att det inte lönar sig särskilt väl att investera i en god utbildning eller att ta risker för att kommersialisera forskningsresultat, åtminstone inte så länge man väljer att arbeta och betala skatt i Sverige.

Herr talman! I forskarvärlden sattes stort hopp till den här forskningspropositionen. Den kom kraftigt försenad. Först efter månader av schackrande lyckades vänsterkartellen den gången enas. Vänstern fick sin genusforskning, och Miljöpartiet fick sina pengar till hållbar utveckling. I övrigt liknar propositionen mer ett utvidgat pressmeddelande än en forskningspolitisk proposition. Den innehåller främst en beskrivning av hur regeringen avser att fördela tillgängliga resurser. Mycket väsen för lite ull, sade han som klippte grisen.

Kritiken från forskarvärlden har heller inte låtit vänta på sig. För det första handlar det naturligtvis om att satsningarna är för små. Ministern kallar tillskottet på 2,3 miljarder för en kraftfull satsning, när det i själva verket handlar om reala minskningar på grund av otillräcklig kompensation för löpande kostnadsökningar.

Sverige når inte heller Lissabonprocessens mål, det vill säga att 1 % av bnp ska avsättas i offentliga medel till forskning och utveckling. I dag ligger vi på 0,9 % och kommer inte att närma oss målet ytterligare de närmaste åren.

För det andra går inte en tillräckligt stor del av resurserna till att stärka fakulteterna. Endast drygt 20 % går direkt till lärosätena. De fördelas med regeringens och vänsterkartellens vanliga gottepåsemetodik till utpekade lärosäten. Nästan hälften av tillskottet går till de små högskolorna, som i vissa fall skyltats om till universitet, mot Högskoleverkets rekommendationer. Dessutom har uppenbarligen de pågående försvarsneddragningarna styrt fördelningen. Hur förklarar man annars att Högskolan på Gotland, Karlstads universitet, Mittuniversitetet i Östersund och Luleå tekniska högskolas filial i Arvidsjaur är de enda som omedelbart får sina tillskott? De får tillsammans 10 % av den halva miljard som går till lärosätena. Regeringen kallar det kraftsamling. Vi moderater kallar det utsmetning och politisering av forskningen.

För det tredje fortsätter regeringen att stärka sitt grepp om forskningen. Forskarna måste även fortsättningsvis formulera sig politiskt korrekt med hänvisningar till miljö- och genusperspektiv i sina ansökningar. Detta trots att den senaste tidens uppmärksamhet kring genusprofessorn Eva Lundgrens kvasiforskning sätter stora frågetecken för denna utveckling.

Inte ens forskarutbildningen får lärosätena råda över själva utan tvingas på grund av bristande basresurser i allt högre utsträckning söka medel även till dessa. Om fria och självständiga akademier inte bara ska bli tomma ord måste lärosätena få mer egna fasta basresurser.

Regeringen föreslår också att enskilda forskare eller forskargrupper inte får komma in med ansökningar om de särskilda medel som avsätts till så kallade starka forskningsmiljöer. I stället är det de politiskt tillsatta universitets- och högskoleledningarna som ska inge ansökningarna. De innebär att bara de forskargrupper som ligger väl till hos sina ledningar får inkomma med ansökningar. På vilket sätt tror vänsterkartellen att det kommer att gynna den fria forskningen och debatten på våra universitet och högskolor?

Herr talman! Vi i den borgerliga alliansen har presenterat en gemensam forskningspolitik som ger Sverige möjlighet att bli en långsiktigt framstående aktör i det snabbt framväxande globala kunskapssamhället. Vi prioriterar starka, självständiga universitet och en mångfald av forskningsfinansierare. Vi vet också att det krävs ett bra företagsklimat för att Sverige ska kunna behålla de stora företagens forskning i landet.

Alliansen föreslår mer pengar än regeringen till forskning, men framför allt har vi en helt annan attityd till vetenskapen. Medan regeringen skriver allmänt om den fria forskningens betydelse föreslår vi konkreta förändringar som skulle öka akademiernas frihet.

För det första ökar vi anslaget till universitetens och högskolornas fakulteter. Det stärker lärosätena och ökar deras självständighet.

För det andra vill vi avpolitisera universitets- och högskolestyrelserna. Ordföranden och ledamöterna i styrelsen ska utses av lärosätena själva.

För det tredje ska även ledamöterna i de statliga forskningsrådets och forskningsstiftelsernas styrelser utses av vetenskapssamhället för att tillförsäkra forskningen ökad frihet.

Herr talman! Även om attityden till forskningen är viktigast så spelar naturligtvis även resurserna som satsas roll. Regeringen tillämpar en pris- och löneuppräknings på endast 1 %. Kostnadsökningen, som i verkligheten är mycket större, urholkar därför de ökade anslagen. Alliansen menar att det krävs ett nytt system för pris- och löneuppräknings.

Dessutom behövs ett bättre underlag för hur de statliga resurserna till forskning ska fördelas för att uppnå en balans mellan direkta anslag till universitet och högskolor å ena sidan och resurserna via forskningsråden och Vinnova å andra sidan. Vi menar att fakultetsanslagen måste öka från nuvarande 45 % till lägst 55 % av de totala anslagen till forskning.

Alliansen prioriterar forskning och utveckling högre än regeringen. Därför vill vi öka forskningsanslagen med ytterligare 2 miljarder kronor utöver regeringens förslag under den kommande femårsperioden. Vi inser samtidigt att det behövs ytterligare satsningar. Därför arbetar vi aktivt inom ramen för vårt budgetarbete med att försöka få fram mer pengar till forskning framöver.

Vi vill att fakultetsanslagen fördelas enligt ett transparent och förutsägbart system som premierar kvalitet och utveckling av forskningsmiljöerna. Vi tänker oss tre kriterier för fördelning av fakultetsanslagen: antalet studenter lärosätet har, vetenskaplig bedömning av lärosätets forskningsresultat de senaste åren samt en kvalitetsgranskning av lärosätets program och strategi för framtida forskning.

Herr talman! Framstående forskning inom medicin och teknik är en viktig grund för Sveriges framtidsmöjligheter. Vi stöder därför att dessa områden ska vara prioriterade. Men vi vill även utveckla ett nationellt institut för hälsa och medicin för att kraftsamla kring strategiska områden såsom bioteknik med medicinsk inriktning, bioinformatik, klinisk forskning och IT inom hälso- och sjukvården.

Herr talman! Regeringen föreslår en ökning av anslagen till forskning i små och medelstora företag och till forsknings- och utvecklingsprogram i samverkan med näringslivet. Vi stöder denna satsning. Men den räcker inte. Vi måste bli betydligt bättre på att omvandla kunskap till affärsverksamhet i Sverige.

För att få fart på kommersialiseringen av forskningsresultat behövs inga ytterligare handlingsplaner som regeringen föreslår. Det som behövs är konkreta premier till de högskolor och universitet som verkar i rätt riktning. Därför föreslår vi i alliansen ett vinstdelningssystem där forskarna ska erbjudas royaltyer, delägarskap eller optioner. Universitet och högskolor som knoppar av framgångsrika företag ska få vinstandel samt även högre forskningsanslag.

Herr talman! Universitet och högskolor har i dag egen finansiering för endast omkring hälften av sina doktorandtjänster. Det är inte acceptabelt. Det bör inrättas betydligt fler doktorandtjänster med ekonomi och trygghet som är jämförbara med andra jobb i samhället. Men med regeringens blygsamma uppräknings av fakultetsanslagen är det inte möjligt. Konsekvenserna blir att en hög andel doktorander även fortsättningsvis kommer att tvingas försörja sig på stipendier eller utbildningsbidrag som ger stora brister i den sociala tryggheten.

Regeringens förslag om sammanlagt 150 miljoner kronor för att öka antalet meriteringsanställningar är ett steg i rätt riktning, men det är otillräckligt. Vi anser att fler såväl doktorandtjänster som postdoktorala tjänster behövs för att skapa bättre villkor för unga forskare.

Herr talman! Termen akademisk frihet får inte användas bara i högtidstal och i propositionstexter som den här. Den måste också omsättas i praktisk politik. Vi i alliansen står för en fri akademi, en avpolitiserad forskningspolitik och ökade resurser till forskning. Kort sagt – alliansen står för något helt annat än den politik som tydligast symboliseras av Göran Perssons doktorshatt.

Anf. 2 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Jag har en stark övertygelse om betydelsen av forskning och att det är en av Sveriges främsta tillgångar både i internationell konkurrens och i byggandet av välfärdssamhället. Den här starka tron på forskningens betydelse för framtiden ligger till grund både för mitt och för Folkpartiets engagemang i forskningspolitik.

Jag hyser också en stor beundran för de människor som vill satsa helhjärtat på forskning trots alla svårigheter och trots all otrygghet. Det handlar verkligen om otrygga förhållanden när man vågar sig in på att forska.

Jag kan nämna ett exempel. Jag träffar några forskare ibland, och jag känner en kvinnlig forskare i fysik som är ett talande exempel. Hon doktorerade i fyra år på ett stipendium. Det innebar att hon inte fick någon sjukpenninggrundande inkomst under fyra år. De allt färre som har tur att få en doktorandtjänst får däremot en basal social trygghet. Efter doktoringen ska doktoranden meritera sig som postdoktor i upp till tre år. Också den perioden är ofta stipendiefinansierad och utan sjukpenninggrundande inkomst. Den person som jag talar om fick dessutom ett barn, vilket inte passar in i systemet. Det ledde till en lång period med minimal föräldrapenning och ännu mindre chans till fast tjänst. Nu är den kvinnliga doktoranden i situationen att hon kan se fram emot några år med projektanställningar. Kanske kan det bli en tillsvidareanställning om åtta–tio år. Som ni förstår tycker jag att kvinnliga forskare är särskild beundransvärda i denna otrygga tillvaro.

Det handlar inte om några enstaka personer som jag har träffat. Enligt uppgift från Sveriges Universitetslärarförbund saknar omkring 40 % av forskare och lärare tillsvidareanställning. Det är bara hälften av de kvinnliga forskarna som har en sådan. Dessutom är det alltfler doktorander som inte har någon doktorandtjänst med tillhörande sociala förmåner och så vidare. Det gäller alltså särskilt kvinnliga forskare. Det är många av dem som drabbas av otrygga anställningsvillkor.

Sverige har en framgångsrik forskning i dag som vi kan vara stolta över. Men vi kan inte ta för givet att den kvalitetsnivån kommer att hålla sig. Vi kan se att vi har varit framgångsrika inom läkemedel, stamcells-forskning, IT, nanoforskning och så vidare. Där exporterar vi kunskap. Jag vill inte svartmåla. Jag är tvärtom glad för att vi har framgångsrik forskning, men problemet är hur det blir i framtiden. Dagens framgångar beror ju i stor utsträckning på satsningar som är gjorda för 10–15 år sedan. Men nu ser man tecken på att svensk forskning halkar efter. Vi citeras allt mindre i internationella vetenskapliga sammanhang. En politik

som inte tar de negativa tecknen på allvar är det dags att byta ut, liksom den regering som för den politiken.

Regeringen säger ofta i högtidstalen att forskningen har betydelse för tillväxt och så vidare. Men man måste också vara beredd att satsa och att ha en strategi för att nå upp till en hög ambitionsnivå. Den svenska staten har under lång tid stått för en allt mindre del av forskningsresurserna. När Socialdemokraterna tog över för tio år sedan var resurserna per student i utbildningen 20 % högre än i dag. Studentkullarna har ökat, fakultetsanslagen till forskarna har legat stilla och lärarna slits mellan att missköta undervisningen och att glömma bort forskningen. Det är en mycket svår situation.

Nu har regeringen försökt att få det att framstå som om man gör en storsatsning på forskning och högre utbildning. Men vi ser att det egentligen handlar ganska mycket om luftslott. Regeringen sparar verkligen i smyg. Forskningsproppen är ju ingen budget. I den talas det bara löst om vad man tänker göra i framtiden. I årets budget ser vi att forskningsresurserna har höjts i Sverige med 100 miljoner kronor, men i själva verket har pris- och löneomräkningen gjort att de har minskat med 200–300 miljoner. De borgerliga partierna föreslår ett nytt beräkningssystem för pris- och löneomräkning. Det håller inte i längden att jämföra kvalificerad fri forskning med den privata konkurrensutsatta sektorn.

Forskningsvärlden och högskolevärlden har väntat länge på propositionen. Den innehåller inte mycket. Som många har sagt är den ett ovanligt långt pressmeddelande om vad man tänker göra, men det finns inga stora strategiska beslut.

Men en sak står klar. Regeringen tänker fortsätta att detaljstyra. Man utlovar anvisningar för hur nya tillskott ska fördelas och så vidare. Det är också uppenbart att regeringen tänker hålla nere de resurser som högskolor och universitet själva får bestämma över.

I vår gemensamma borgerliga motion föreslår vi att fakultetsanslagen ska öka. Det är de som går direkt till högskolor och universitet. Det skulle vara en större trygghet för forskarna, men det skulle också vara en garanti för att mer forskning blir fri och oberoende.

Herr talman! Genom historien har fri och oberoende forskning varit överlägsen forskning som är politiskt eller religiöst styrd. De stora landvinningarna är ofta frukten av lekfullt och nyfiket forskningsarbete. Det har varit omöjligt att veta i förväg vilken samhällilig nytta forskningsresultaten skulle ge. Det finns massor av exempel. Marie Curie hade knappast en aning om att radioaktiviteten skulle ha betydelse för cancerbehandling. Einstein hade knappast någon aning om att relativitetsteorin skulle vara en förutsättning för tekniken i mobiltelefoni och GSM-system.

Frågan är om många av de här forskarna som hade klarat av att få anslag om de hade kämpat med det svenska ansökningssystemet. Tror ni att Marie Curie eller Einstein hade fått igenom sina ansökningar fast ingen människa kunde tala om vad forskningen skulle användas till?

Nu står ju inte fri och långsiktig forskning i någon motsättning till så kallad tillämpad forskning. I vår gemensamma borgerliga motion föreslår vi att universitet och högskolor uppmuntras till att hjälpa till att få ut forskningsresultat till små forskningsbaserade företag. Det finns alltså ingen motsättning här, men regeringen missar att staten har ett särskilt

ansvar för att garantera just ett utrymme för den forskning som inte omedelbart kan omsättas i praktiska resultat. Det kan ingen annan skapa ekonomiska garantier för. Om inte fri forskning är stark blir inte heller den mer nyttoinriktade forskningen framgångsrik.

Socialdemokratiska regeringar har under de senaste tio åren fört en politik som på många sätt hotar den fria forskningen. Fakultetsanslagen har som sagt minskat i andel. Dessutom utser regeringen ordförande och en majoritet av ledamöterna i högskolestyrelser. Till detta kommer att forskarna har blivit alltmer beroende av kortsiktiga anslag till projekt där de måste ägna mycket tid åt ansökningsförfaranden.

Allt detta tillsammans – beroende av externa medel och politisk styrning allt längre ned i systemet – skapar mindre svängrum för den fria långsiktiga forskningen. Vi kan se hur forskare i naturvetenskap får mindre utrymme. Humaniora och samhällsvetenskap får rejäla nedskärningar. Den satsning som regeringen gör är i själva verket en stor överflyttning från framför allt humaniora, samhällsvetenskap och naturvetenskap till de områden som regeringen prioriterar.

Herr talman! De borgerliga partierna har ibland haft en del olika uppfattningar i forskningspolitiken. Det vill jag säga avslutningsvis. Nu har vi inom Allians för Sverige gemensamt kommit fram till att det behövs en strategisk satsning på forskning. Sammanfattningsvis har vi en lång rad yrkanden i motionen, bland annat följande:

Som ett första steg tillförs forskningen 2 miljarder kronor mer än regeringens förslag under de närmaste fem åren. Alla dessa resurser läggs på fakultetsanslagen som går direkt till högskolor och universitet.

Fler doktorandtjänster ska tillsättas så att forskare får mänskliga anställningsförhållanden och social trygghet.

Fler forskarassistenttjänster ska tillskapas för dem som har disputerat.

Systemet med att regeringen utser högskolestyrelser och forskningsstiftelser avskaffas. Högskolornas frihet ska garanteras.

Den här alliansmotionen erbjuder ett starkt alternativ till regeringens proposition. Vårt förslag innebär ökade resurser men också en ideologisk markering om att vi vill satsa på kvalitet och gynna förstklassiga forskningsmiljöer. Vi vill ta bort politisk detaljstyrning av forskningsvärlden, och vi vill ha en forskningspolitik för vetenskapliga framgångar även i nästa decennium.

Jag nöjer mig med att yrka bifall till den gemensamma reservationen 11 under punkt 13.

Anf. 3 OLLE SANDAHL (kd):

Herr talman! Vid läsning av den aktuella propositionen löper tanken osökt till François Voltaire och hans *Candide* från 1759 där det står: Gud skulle inte ha skapat världen om den inte vore den bästa av alla tänkbara världar. Propositionen beskriver sida upp och sida ned på samma sätt Sverige som den bästa av alla tänkbara forskningsvärldar, helt blind för vad som ändå är. Vi är bäst. Sveriges beredskap är god.

När verkligheten ändå till slut gör sig påmind resignerar Candide och säger: Vål talat. Nu måste vi odla vår trädgård.

Åminnelsen av H.C. Andersen, som just firats i Danmark, avsåg inte hans bidrag till vetenskapen. När jag läste propositionen kom jag ändå att tänka på att han i sin allegori om kejsarens nya kläder tydliggjorde en av

vetenskapens huvuduppgifter, nämligen att beskriva sanningen, världen, som den är. Trots att politiskt korrekta ögon trodde sig se kejsarens präliga kläder, upphov den lille vetenskapsgossen sin röst och klargjorde sanningen: Kejsaren kommer naken.

Propositionen utger sig för att vara av guld men är själva verket lagom värd det papper den är tryckt på. Våra nutida företrädare för universitet och högskolor har, likt den lille gossen, avslöjat tricket. De har räknat ut att den stora satsningen i propositionen lagom räcker till pris- och löneuppräknings. Den nakna sanningen är att svensk forskning befinner sig i nedförsbacke. Detta är man nästan undantagslöst överens om.

Den för Sverige så framgångsrika kliniska forskningen har klart förlorat i volym och kanske i kvalitet. Svensk världsledande odontologi har backat. När det gäller forskning inom samhällsvetenskap och humaniora finns svenska forskningsinstitutioner långt ned på topp-400-listan, och några på de nästan sista platserna långt efter våra nordiska grannar. Att vi ändå inom vissa vetenskapsfält fortfarande har en bra placering beror oftast på insatser som gjordes för decennier sedan.

Regeringen brukar också förkunna att vi är ledande när det gäller storleken på våra forskningsanslag som andel av bnp. Vi bör då minnas en så elementär sak som att bnp per capita varierar. I till exempel USA är den 40 % högre än i EU. Vi kan också notera att mer än tre fjärdedelar av svensk forskning är finansierad av näringslivet, och den volymen sjunker nu.

Mer än hälften, 80 % om jag minns rätt, av den näringslivsbetalda forskningen kommer från storföretag som är utlandsägda. Läger vi därtill att den verkliga forskningen inom de här tre fjärdedelarna kanske till 10 % är verklig forskning, så förstår vi vår sårbarhet. Det är väl känt att den höga graden av extern finansiering av universitetsforskningen dessutom binder upp stora delar av den egna resursen. Det blir i sanning inte mycket kvar att fritt forska med.

Listan över problem kan göras lång. Den har presenterats förr här i kammaren, och behöver inte upprepas i varje detalj. Uppmaningen för oss nu är att göra som *Candide*: Nu måste vi odla vår trädgård.

Herr talman! Vi i Allians för Sverige menar att den vetenskapliga odlingen är ytterst angelägen för Sveriges framtid. Den är avgörande för landets försörjning. Jag känner därför stor gemenskap med propositionen som faktiskt uttrycker intentionen att satsa på starka forskningsmiljöer och spets.

Men vi i alliansen anser att det måste till en real ökning av forskningens resurser, ett nettotillskott. Oförändrat netto räcker inte för Sveriges framtid. Vi i Allians för Sverige ser utgifter för forskning som investeringar och inte som löpande kostnader. Vi kan inte vila på historiska lagrar. Läget är akut. Det är alltmer angeläget att rekrytera egna och utländska toppforskare. Många av dem vi har söker sig till utländska universitet där resurser och möjligheter är större. De som är kvar kämpar med kortsiktig och osäker finansiering. Detta måste åtgärdas.

Inte ens med de bästa ambitioner i den bästa av världar kan forskning ske utan forskare. Den kreativa processen förutsätter utrymme för det mänskliga, tid för eftertanke, nöje i det man gör, en viss basal trygghet, respekt och uppmuntran och inte minst frihet. Genial forskning förutsätter geniala forskare. Vår resursökning ger möjlighet att uppnå detta.

Vi vill tillgripa en rad åtgärder. Vi vill inledningsvis öka forskningens resurser, och då som fakultetsanslag. Vi anslår 2 miljarder mer än regeringsförslaget. Det är fortfarande en för liten ökning, men det är i alla fall en real ökning över rådande förhållanden.

Vi vill i första hand öka fakultetsanslagen för att lärosätena med frihet själva ska kunna styra över sin forskning. Vi är övertygade om att långsiktig, fri och grundläggande forskning är en fundamental förutsättning för många avgörande framsteg inom vetenskap, samhälle, kultur och handel. Vi måste ge utrymme för långsiktighet och för fri forskning också inom områden som har svårt att attrahera extern finansiering. Framsteg inom humaniora och samhällsvetenskap kan vara nog så viktiga när det gäller att skapa välfärd.

Vi vill införa nya principer för fördelning av anslag. Anslagen till lärosätena ska fördelas med hänsyn till antalet studenter, till redan visad förstklassig forskning och till lovande strategier och forskningsplaner.

Vi vill förbättra de forskarstuderandes och framför allt nydisputerades situation som ett instrument för rekrytering, kreativitet, trygghet och uthållighet men också av enkla anständighetskäl. De finansiella och studiesociala bristerna anges ofta vara det främsta rekryteringshindret, speciellt för kvinnliga forskarämnena. Forskares familjebildning måste underlättas.

Vi vill stimulera alltmer gränsöverskridande forskningsperspektiv. Det gäller både över nations- och ämnesgränser.

Vi vill ge lärosätena förtroendet att själva styra över sina medel och beslut. Vi menar att politiken ska begränsa sig till ramar och övergripande prioriteringar och lämna inomvetenskapliga beslut och styrelsefrågor till forskare, lärare och studenter.

Kristdemokraterna vill dessutom utreda möjligheten att tillföra vetenskapligt innehåll i traditionellt icke akademiska yrkesområden. Mycken kvalificerad yrkeskunskap är av typen förtroendekunskap och beprövad erfarenhet. Flera yrkesområden har med stor framgång införlivats i akademi och högskola. Exempel på detta är kirurgi, omvårdnad och ingenjörskonst.

Att utveckla metoder för att systematisera förtrogenhetskunskaper och forskningsanknyta yrkeskunskaper skulle ge ett värdefullt bidrag till utvecklingen av vårt samhälle.

Vi vill också underlätta möjligheterna att kommersialisera och nyttiggöra vetenskapliga framsteg. Som läget är i dag försvinner mycket av den kunskap som genereras i Sverige utomlands och bidrar visserligen till världens försörjning men skulle i högre grad kunna bidra till Sveriges.

Herr talman! Den intresserade kan läsa mycket mer i vår motion och i våra reservationer. Självklart står vi kristdemokrater bakom samtliga våra reservationer, men jag yrkar för tids vinnande bifall enbart till reservation 19.

Anf. 4 HÅKAN LARSSON (c):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 16. Självfallet står jag bakom även övriga centerreservationer i betänkandet.

Att forskningen har stor, ja avgörande, betydelse för tillväxt och utveckling är vi nog överens om i denna kammare, åtminstone i ord. Även

om målet att Sverige även i fortsättningen ska vara en ledande kunskaps-
forskningsnation råder, vad jag kan förstå, stor enighet.

Däremot finns det en del skilda uppfattningar om hur vi från sam-
hällets sida bäst främjar en högklassig svensk forskning. Sanningen är ju
att resurserna till forskning och forskarutbildning har urholkats under
senare år, och det är en utveckling som inte kan tillåtas fortsätta om vi
ska kunna upprätthålla vår topposition på forskningsområdet. Det är
exempelvis orimligt, som har sagts tidigare i debatten, med ett pris- och
löneuppräkningsystem som inte följer den verkliga prisutvecklingen.
Forskningen har inte samma rationaliseringsmöjligheter som industrin
och kan inte stå på ständig avmagringskur om den ska vara effektiv och
framgångsrik.

Främst är det grundutbildningen som har drabbats av de minskande
anslagen. Forskningsområden som inte upplevs som kortsiktigt produk-
tiva, exempelvis inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning,
har fått störst problem, detta därför att de har svårt att få del av andra
resurser än statens anslag. När det gäller att sätta in vår verklighet i sitt
historiska och kulturella sammanhang är humanistisk forskning viktig.
Det handlar om kulturbärande kunskap.

Hur gör vi då med de begränsade resurser vi har? Ja, inom Allians för
Sverige har vi diskuterat detta och kommit fram till att det är de direkta
anslagen till våra lärosäten som i första hand bör höjas. De så kallade
fakultetsanslagens andel av statens forskningsmedel bör höjas från 45 %
i dag till åtminstone 55 % på sikt. Det skulle ge högskolor och universitet
ett ökat självbestämmande och ökad frihet och bättre möjligheter än i dag
att prioritera även smala forskningsområden.

I vår gemensamma fyrtimotion satsar vi därför 2 miljarder kronor
mer under de närmaste fem åren än regeringen. Dessa satsas på att höja
fakultetsanslagen.

Med höjda fakultetsanslag vill vi också ge lärosätena bättre möjlig-
heter att ge doktorander och övriga forskare bättre arbetsförhållanden.
Dagens sociala situation är helt orimlig för många av våra forskare. Det
har vi hört exempel på här tidigare. Ska forskarkompetensen i vårt land
kunna upprätthållas och stärkas, något som vi alla önskar, krävs fler
doktorandtjänster och fler postdoktorala tjänster. Ska vi ta till vara de
många duktiga forskare som finns vid våra lärosäten – och den stora
kompetens de besitter – och ge dem möjlighet att arbeta vidare för att
göra nya rön och upptäckter kan de inte stå utanför de trygghetssystem
som den övriga befolkningen omfattas av.

Det finns ingenting som säger att det finns några allmänna stordrifts-
fördelar när det gäller forskning. De mindre högskolorna och de nya
universiteten ska därför ha lika goda förutsättningar att utveckla excel-
lenta forskningsmiljöer som gamla och etablerade lärosäten. Självfallet
behöver de profilera sig. Alla lärosäten kan inte syssla med forskning och
utbildning på alla områden, men hittar man en egen utvecklingsbar
forskningsnisch kan alla lärosäten utveckla en forskning i världsklass.

Denna syn är bakgrunden till att vi föreslår ett fördelningssystem som
ger alla lärosäten förutsättningar för att utveckla starka forskningsmiljöer
– en kvalificeringstrappa som för övrigt också i hög grad överensstäm-
mer med de önskemål som framförts från Sveriges universitets- och
högskoleförbund.

Forskningen har, liksom den högre utbildningen i allmänhet, stor betydelse för regionernas utveckling. Det är ett viktigt skäl till att vi från Centerpartiet har medverkat till att bygga ut den högre utbildningen så att det i dag finns minst en högskola eller ett universitet i varje län. Tillkomsten av Nätuniversitetet är ett steg i samma riktning. Närhet och tillgänglighet till högre utbildning och forskning är viktig.

Varje region behöver ett väl fungerande innovationssystem, ett samspel mellan näringsliv, offentlig sektor och akademi, det som brukas benämnas Triple Helix. I dag fungerar detta samspel bra på många håll, men mindre bra på andra. Som den tidigare LO-ekonomen Jan Edling konstaterar i sin nu smått berömda rapport *Alla behövs – Blott arbetsmarknadspolitik skapar inga nya jobb* är det viktigt att våra lärosäten samspelar med det omgivande samhället. Utmaningen blir då för universitet och högskolor att i hög grad vara lyhörda till de kompetenskrav som finns i regionen. I det här sammanhanget är det viktigt att vi har ett system som stimulerar kommersialisering av forskningsresultaten, vilket vi har förslag om i vår motion.

I vår alltmer globaliserade värld måste de komparativa fördelarna i varje region tas till vara på bästa sätt. Annars riskerar vi att stå oss slätt i den internationella konkurrensen. Och ska detta arbete lyckas måste forskningen ha en nyckelroll. För länder och regioner som inte kan konkurrera med låga arbetskraftskostnader, och det varken kan eller vill vi, gäller det i stället att utveckla kunskap, effektivitet och produktivitet som starka konkurrensfördelar i den internationella konkurrensen.

Ska vi i Sverige kunna bygga vidare på vårt välfärdssamhälle måste vi utveckla nya produkter med högt kunskapsinnehåll. Ska vi lyckas med detta krävs en välutbildad befolkning och en forskning i världsklass.

Anf. 5 SÖREN WIBE (s):

Herr talman! När man lyssnar på de här fyra inläggen får man lätt intrycket av att det vi diskuterar i dag är en bransch i väldigt svår kris, och krisen är speciellt allvarig i vårt land. Jag skulle nog säga att de här fyra talarna och deras bakomliggande partier nog är ganska ensamma om beskrivningen av läget för svensk forskning. I själva verket är i stort sett alla oberoende bedömare ense om att svensk forskning är i internationell toppklass vad gäller både kvalitet och kvantitet. Det finns naturligtvis problem, men i det stora hela är det här ett välskött pastorat.

Då det gäller exempelvis den vetenskapliga produktionen är det inte alls så som Ulf Nilsson säger, att antalet citeringar har minskat, utan den rent kvantitativa utvecklingen av svensk forskning visar en fortgående ökning. Den ligger i topp i världen. Naturligtvis finns det områden som går framåt och områden som går bakåt, men i det stora hela ligger vi i topp.

Beträffande anslagen till forskningen tillhör Sverige den absoluta världstoppen vad gäller både de totala anslagen till forskning och utveckling och de två delar som finansierar forskningen, alltså näringslivet, den privatfinansierade, och den offentligfinansierade. Den privatfinansierade förklaras naturligtvis av att vi har en väldigt högteknologisk industri, som i sin tur förklaras av att vi har en väldigt god utbildning på hög nivå i Sverige. Den offentligfinansierade höga andelen förklaras av att det finns en rätt så stor och bred samsyn om att samhället här bör ta sitt

ansvar, gå in och finansiera en stor del av den forskning vars nytta man sällan kan förutse.

Utgångspunkten för den här propositionen är faktiskt det välbelagda faktum att svensk forskning är i toppklass.

Det kan i sammanhanget också nämnas att om man ser bakåt har anslagen till och utvecklingen av svensk forskning varit positiv, det vill säga anslagen har ökat både reallt och nominellt.

Den proposition som nu läggs fram innebär en permanent nivåhöjning för området med 2,3 miljarder fram till 2008. Den här gången har vi valt att prioritera speciellt de områden som vi anser vara av strategisk betydelse både för forskning och för konkurrenskraft.

På områdena medicin, teknik och hållbar utveckling ökar forskningsanslagen med 400 respektive 350 och 210 miljoner kronor. Vi är övertygade om att dessa satsningar kommer att ge resultat.

Propositionen innehåller även den entydiga prioriteringen att huvuddelen av medlen kanaliseras via våra forskningsråd – alltså vetenskapsrådet Formas, Fas och av Vinnova. Det innebär att en stor del av forskningsmedlen i landen utdelas i konkurrens mellan olika projekt och forskargrupper, något vi tror gagnar kvaliteten i forskningen.

Det ska dock betonas att en betydande del, drygt ½ miljard kronor av dessa 2,3 miljarder, avsätts som fasta forskningsmedel vid lärosätena. En nyhet i sammanhanget är att alla högskolor, även de mindre, får del av forskningsresurserna.

Beloppen till de mindre högskolorna utan vetenskapsområden är visserligen totalt sett mycket blygsamma. Det rör sig om en dryg procent av hela denna ökning, men vi är övertygade om att det kommer att starta positiva processer där de mindre högskolorna kan påbörja forskning först i samarbete med de större högskolorna.

Vi satsar även 150 miljoner kronor till så kallade meriteringsanställningar, det vill säga anställningar som en forskare kan erhålla efter avslagd doktorsexamen. Antalet doktorsexamina har ökat oerhört kraftigt under senare år, och det finns ett uppenbart behov av att öka dessa så kallade postdoktorstjänster just för att kunna erbjuda unga lovande forskare en anställning efter disputationen.

Det kan även här nämnas att andelen i procent av en årskull som avlägger forskarexamen i Sverige är högst i världen.

Herr talman! Slutligen kan det nämnas att propositionen innehåller en speciell satsning, 100 miljoner kronor på forskarskolorna. De har visserligen funnits bara i några år, men vi anser att de resultat som vi kan se är mycket lovande och att vi bör gå vidare på den vägen.

Låt mig efter denna korta redogörelse gå över till att något kommentera den borgerliga fyrtio motionen som nu ställs upp som ett alternativ till propositionen.

Först vill jag säga att även om det har fällt många hårda ord finns det ändå en betydande samsyn mellan oppositionen och regeringen när det gäller forskningen. Forskningen utgör ett oerhört viktigt samhällsområde. När jag jämför både inriktning och de belopp som satsas är ju skillnaden mellan borgerligheten och regeringen och stödpartierna i det här fallet tämligen blygsam. Det finns i alla fall inte lika stora skillnader som finns till exempel i synen på nivån i sjukförsäkringar och liknande.

Men det finns skillnader. Den första och största, som har tagits upp ett flertal gånger av alla de fyra borgerliga företräddarna, är att man satsar 2 miljarder mer än regeringen.

Herr talman! Det här är ju ett oerhört billigt trick som man ägnar sig åt. Huvuddelen av dessa 2 miljarder kommer sig av att borgerligheten har lagt till två extra år i den här perioden. Medan vår satsning sträcker sig fram till 2008 då vi avser att lägga fram en ny forskningsproposition lägger borgerligheten till två år, och på det sättet får man ihop 1,1 miljarder. Allvarligt talat tycker jag att det här tricket är lite för billigt för att gå hem i ett sådant här sammanhang. Det rör sig alltså om 900 miljoner extra från oppositionen.

Det är naturligtvis alltid bra med satsningar på forskning, men min huvudfråga är ändå: Var ska dessa pengar tas ifrån? Om resurserna vore fria skulle vi mer än gärna instämma i den här satsningen och till på köpet öka den, men tyvärr måste resurserna tas någonstans ifrån, och när borgerligheten inte redovisar detta tvingas jag att konstatera att detta är ett klassiskt överbud. Man ökar på ett område utan att ange någon finansiering.

Även om vi skulle acceptera existensen av de 900 miljonerna tycker jag att det finns anledning till kritik. Man säger då från oppositionen att detta ska satsas på fasta forskningsmedel. Jaha, det låter ju väldigt bra att det ska vara fakultetsmedel som ger forskarna en trygg anställning. Men läser man längre ned i motionstexten framkommer det att man avser att upprätta ett system där inte bara de extra 900 miljonerna ska utsättas för konkurrens och prövning, utan det är tydligen hela fakultetsanslagsbeloppet som ska utsättas för prövning, men jag vet inte om det ska vara varje år eller vartannat år.

En tredjedel ska beräknas efter antalet studenter, men två tredjedelar av alla fakultetsanslag ska uppenbarligen utdelas i konkurrens beroende på universitetens tidigare prestationer och de projekt som man lägger fram, alltså på i princip samma sätt som enskilda forskargrupper nu erhåller bidrag från Vetenskapsrådet.

Jag måste fråga borgerligheten: Hur har ni tänkt er det här egentligen? Ska ni inrätta något slags supervetenskapsråd som årligen ska gå igenom hur mycket universiteten har presterat, vilka planer de har och sedan fördela fakultetsanslagen? Ska detta supervetenskapsråd bestå av forskare eller är det utbildningsministern som varje år ska avgöra detta?

Jag tror att det inte bara är jag som vill ha klarhet på den här punkten. Hur som helst innebär det att osäkerheten för forskarsamhället i stort naturligtvis kommer att öka på det här sättet. Det blir inte alls som ni säger, att det kommer att bli tryggare att vara forskare. En större del kommer alltså att konkurransutsättas.

Herr talman! Eftersom jag ser att tiden rinner ut, vilket den alltid gör när man talar om ett trevligt ämne, vill jag slutligen ställa mig mycket frågande till en del av de hejdlösa överdrifter som förekommer i den borgerliga fyrpartimotionen.

Ni säger till exempel att anslagen till grundutbildningen har urholkats med 30 % under de senaste sex åren. Jag måste fråga: Varifrån har ni fått denna siffra? Det är ju helt enkelt inte sant.

Längre ned säger ni i en mening: Under Socialdemokraternas tid vid makten har anslagen till forskning och forskarutbildning urholkats rejält.

Detta är ju rakt av en osanning. Anslagen till forskning och utveckling har ju under den tid som vi har suttit vid makten, alltså sedan 1994, ökat i både nominella och reala termer. Detta är obestridligt enligt officiell statistik.

Herr talman! För att avsluta det hela finns det alltså ett antal överdrifter i den borgerliga fyrpartimotionen som utgör skönhetsfel och som jag tycker att man borde rensa bort. Det finns naturligtvis också brister i vår proposition, och jag är helt övertygad om att dessa kommer att uppmärksammas i den replikrunda som nu kommer.

Anf. 6 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Uppfattningen att resurserna till forskningen har urholkats är ju ingenting som vi politiker i den borgerliga alliansen har hittat på. Sören Wibe är säkert medveten om att det kom en skrivelse till regeringen som i stort sett alla tunga forskningsengagerade stod bakom, Vetenskapsrådet, Sveriges universitets- och högskoleförbund, Kungliga ingenjörsakademien – jag kan inte räkna upp alla, men det var i alla fall hela forskningsvärlden. Deras sammanfattande bedömning är ju att vår gemensamma bedömning är att de statliga resurserna till högkvalitativ forskning och högre utbildning på ett oroande sätt har tunnats ut.

När det gäller kvaliteten och citeringsfrekvensen där det förvisso finns olika typer av statistik säger man också: Flera studier tyder emellertid på att Sverige på forskningsområdet inte längre är lika framgångsrikt som tidigare. Även om forskningsstatistiska data kan vara svårbedömda finns det indikationer på att svensk forskning tappar mark med avseende på forskningskvalitet.

Så det här är ju ingenting som vi hittar på, och det handlar inte heller om några oseriösa kritiker, utan det är människor som är inne i forskningsvärlden, och de kan inte avfärdas med att forskare alltid vill ha mer pengar, som förre utbildningsministern Thomas Östros brukade säga.

De har kommit fram till att för att återställa en ekonomisk nivå i forskningen måste man successivt höja resurserna till forskningen till 7,5 miljarder 2008. Där ligger också alliansen mycket långt ifrån detta önskemål. Men synpunkterna och kritiken är alltså precis motsatt mot vad Sören Wibe säger, att det i stort sett inte finns någon människa som tycker som vi, utan det tycker de flesta som är inblandade.

Jag har en avslutande fråga. Tycker Sören Wibe att vi är ensamma om beskrivningen att det är en väldig brist på doktorandtjänster och att det är en väldig brist på postdoktorala tjänster och att anslagen inte stämmer med ambitionerna?

Anf. 7 SÖREN WIBE (s) replik:

Herr talman! För att svara på den senare frågan står det i propositionen att detta utgör ett problem. Vi är fullt medvetna om det. Problemet bottnar inte i att vi har minskat antalet doktorandtjänster, utan att så många fler har valt att doktorera. Det är alltså en ökning av dem som söker till forskarutbildningen. Vi är fullt medvetna om problemet.

Herr talman! När det gäller urholkningen av resurser lade ni kanske märke till att Ulf Nilsson väljer att inte själv stå för uttalandet, utan han säger: Det här har andra hävdad. De andra är professorer, de har bra titlar och måste ju ha rätt i det här fallet.

Jag tycker att det ändå åligger oss riksdagsmän att gå till fakta och kontrollera när vi hör sådant här. När vi hör ett påstående från en grupp i samhället måste vi naturligtvis kontrollera om det är riktigt innan vi beslutar om anslag.

Jag har här det senaste statistiska meddelandet på området Utbildning och forskning. Det är SM0502. Där kan jag utläsa hur mycket FOU-medel som har satsats i budgeten sedan 1977/78. Om vi tittar på de senaste sex åren ser vi att det har ökat från 15 miljarder till 24 miljarder i nominella termer. Jag har inte den aktuella inflationen i huvudet, men jag vet att den uppgår till maximalt ca 1,5 % per år. Det betyder att det realt sett har ökat med åtminstone 15 % de sex senaste åren.

Hur kan ni skriva att de här resurserna har urholkats rejält under den socialdemokratiska regeringen? Det är inte sant.

Varifrån fick ni uppgiften att anslagen till grundutbildning har urholkats med 30 %? Jag tog reda på hur mycket vi har ökat anslagen per student – det är alltså ett rakt ackord inom universitetsväsendet, som herr talman säkert är medveten om. Det nominella anslaget har ökat med 14 % under de senaste sex åren. Drar jag ifrån inflationen blir det ändå plus.

Anf. 8 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag fäste mig vid att Sören Wibe först sade att vi är ensamma om den här kritiken. När jag då talar om människor som är insatta i ämnet är de inget att lyssna på. Jag tycker att det är synd att som Sören Wibe underkänna hela forskarvärlden. Man behöver inte hålla med om vad var och en enskilt säger, men det här är faktiskt en gemensam uppfattning och tolkning av fakta.

När det gäller 30 % till grundutbildningen kan man säkert diskutera exakt procentnivå, men redan för sex sju år sedan kom regeringens utredare Ingemar Lind fram till att urholkningen av resurserna till grundutbildningen var ca 20 % om man räknar med löne- och prisutvecklingen. Sulf kom för tre fyra år sedan fram till att den var ca 25 %. Huruvida den är 30, 25 eller 22 kan vi naturligtvis diskutera. Det kan jag hålla med om. Men att det har varit en urholkning på grund av att man inte har kompenserat för prisutvecklingen är alla som har utrett frågan överens om.

Det är naturligtvis väldigt påfrestande när fakultetsanslagen ligger stilla och studentkullarna ökar, och på vissa högskolor fördubblas. Fakultetsanslagen används ju för att betala lärarnas och forskarnas löner. Resurser som skulle ha gått till forskningen dras då till undervisningen – eller tvärtom. Vi vet att också undervisningen har fått minskad tid med mindre handledning och så vidare. Det ska vi inte diskutera i dag, men det är ett dubbelt problem, och det hänger ihop med varandra.

Urholkningen av resurser är belagd.

Vi ska inte bara prata om pengar. Vi talar också om forskningens frihet. Sören Wibe och jag har diskuterat det här förr. Jag vill upprepa frågan: Behövs det inte fler resurser som högskolor och universitet fritt kan disponera, det vill säga fakultetsanslag som också utvärderas men inte med det korta perspektiv som alla dessa ansökningar medför? Under en femårsperiod ökar eller minskar man dem naturligtvis. Men det ger en helt annan trygghet och bas för fri forskning.

Anf. 9 SÖREN WIBE (s) replik:

Herr talman! Jag ska svara på den fråga som jag tyvärr glömde, nämligen den om att ni är ensamma om anslagshistorien. Det var inte det jag menade när jag sade ensamma. Jag sade att ni är ganska ensamma om att ha den oerhört mörka bild av tillståndet för svensk forskning som jag tyckte kom fram under de fyra första inläggen. Det var det jag menade. Även där är det kanske några som delar er syn, men majoriteten tycker nog ändå att det här är ett ganska välskött område.

Den avslutande frågan från Ulf Nilsson är: Tycker inte Sören Wibe att det behövs mer fria pengar på universiteten?

Det är ett oerhört tånjbart begreppsbehov. Det kommer naturligtvis alltid att finnas behov. Vi kan fördubbla resurserna till de fasta forskningsresurserna till universiteten. Det kommer fortfarande att finnas behov i den meningen att det finns människor som vill ha anställning där. De kommer att vilja ha fast anställning, och vi har inte medel att tillfredsställa det. Att det finns behov av mer resurser är något som gäller generellt för alla samhällsområden.

Vad gäller anslagen noterade jag slutligen, Ulf Nilsson, att i alla de källor som du återgav rörde det sig om något som var gjort för ett par tre år sedan. Då hade jag kunnat förstå det. I mitten av 1990-talet tvingades vi socialdemokrater att genomföra ganska hårdhänta besparingar på alla områden för att städa upp efter den borgerliga regeringen. Ni skriver inte så i er motion. Ni skriver de sex senaste åren; det är från 1999 till 2005. Där har jag fakta. Fakta talar ett fullständigt entydigt språk. Anslagen har inte urholkats.

Med tanke på den insikt som präglar Ulf Nilsson i övrigt när det gäller hela skolväsendet, tycker jag att ni i det här fallet kunde kosta på er att vara enkla och ärliga.

Anf. 10 PETER DANIELSSON (m) replik:

Herr talman! Sören Wibe talar om samsyn. Det kanske kommer sig av att han känner sig övergiven i dag. Här är varken någon minister eller någon annan kollega från Socialdemokraterna.

Visst är vi överens om att Sverige ligger väl till forskningsmässigt. Visst är vi överens om att forskning är viktigt. Men där tar det slut.

Vi satsar mer än regeringen på forskning. Vi vill avpolitiserat akademien. Det är rätt stor skillnad mellan vår och regeringens politik när det gäller forskningen.

Som jag sade i mitt inledningsanförande satte forskarvärlden stort hopp till den här propositionen. När den väl kom blev ändå besvikelsen stor. Läser man artiklar som har skrivits efter att propositionen presenterades märker man att forskarkretsarna inte var särskilt nöjda. Det är fortsatt politisering. Det är fakultetsanslag som utdelas med gottpåsemotodiken, och det är för lite nya resurser.

Jag ställde två frågor i mitt inledningsanförande som Sören Wibe inte har svarat på. Jag tänker upprepa frågorna.

Den första handlar just om politiseringen. Det är den politisering som kommer till stånd genom att vänsterkartellen föreslår att enskilda forskare eller forskargrupper inte själva får ansöka om de särskilda medel som avser att stärka forskningsmiljöer. Det är universitets- och högskolestyrelserna som ska in med ansökningarna.

Min fråga är: På vilket sätt tror Sören Wibe att det kommer att gynna den fria forskningen och debatten på våra universitet och högskolor?

Den andra frågan är: Hur förklarar Sören Wibe att Högskolan på Gotland, Karlstad universitet, Mittuniversitet i Östersund och Luleå tekniska högskolas filial i Arvidsjaur är de enda som får pengar första året och direkt? Beror det på att ni använder forskningspropositionen för att bedriva regionalpolitik och kompensera de orter där försvarsnedläggningar nu pågår?

Anf. 11 SÖREN WIBE (s) replik:

Herr talman! Den andra frågan är oerhört lätt att svara på. Vi vet väl alla att det är en del av försvarsuppgörelsen. Det tycker jag inte är fel. Vi har hela tiden sagt att ett uttalat mål för högskolepolitiken är de här regionalpolitiska ambitionerna. Det betyder inte att vi gör avkall på de vetenskapliga kriterierna.

Den andra frågan handlade om politiseringen. Här är ni våldsamt överdrivna från den borgerliga oppositionen. Vi politiker går ju inte in och styr den svenska forskningen. Att vi har politiska representanter i forskningsråden tycker jag är helt rimligt. Anslagen till forskningsråden och universiteten kommer från samhället. Jag tycker faktiskt att det är rätt rimligt att det finns samhällsrepresentanter där, och jag kan inte se att de på något sätt har styrt forskningen i det här landet.

Att man ska ha dessa starka forskningsmiljöer och att det ska avgöras av universitetsstyrelserna följer i stort sett den ordning som också råder i andra länder, där man alltså måste göra prioriteringar inom universiteten.

Vi tror att profilering av olika universitet är bra. Sverige är ett litet land, och alla universitet kan inte syssla med allting. Vi tror därför att det är ganska bra om universiteten kan få profilera sig på olika sätt.

När det gäller detta med politisering och konkurrens vill jag ändå fråga: Kan jag få en precisering av hur ni har tänkt er det här supervetenskapsrådet som ska fördela resurserna mellan olika universitet?

Anf. 12 PETER DANIELSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill lite grann hålla mig kvar vid detta med politiseringen och att inte enskilda forskare eller forskargrupper ska få söka de här särskilda medlen. På något sätt innebär det ändå, i alla fall i min värld, att det blir de forskargrupper som håller sig väl med ledningen som kommer att få lämna in sina ansökningar. Jag tror i alla fall att det kan hämma debatten och viljan att vara lite oppositionell på våra universitet och högskolor. För mig har alltid högskolan, akademien, stått för det fria tänkandet, att våga ifrågasätta och också våga gå emot sin egen ledning och tänka utanför de mer konventionella boxarna.

För min del känner jag att detta är en tydlig politisering, inte minst eftersom många av dessa styrelser och ledningar just är politiskt tillsatta. Det oroar mig.

När det gäller vår modell för fördelning av fakultetsbidragen skiljer sig ju den från den gottpåsemetodik som ni har där ni delar ut lite här och lite där. Nu har ni ju använt den också i försvarspolitik för att kompensera regionalpolitiskt. Det tycker jag är ganska väsensfrämmande för en forskningspolitisk proposition.

Till skillnad från detta vill vi bygga vår fördelningsmodell på tre kriterier. Det ena är antalet studenter vid lärosätena, det andra vad man har gjort och lyckats med i forskningshänseende tidigare och det tredje vad man har för planer och strategier för framtida forskning. Sedan kommer man att bli tilldelad medel utifrån den här bedömningen. Exakt hur detta ska konstrueras är inte färdigt än, men det är en betydligt bättre modell och en tryggare modell för de enskilda lärosätena – också för de små lärosätena och högskolorna, om de nischar sig på ett enda område – att kunna få medel för forskning.

Anf. 13 SÖREN WIBE (s) replik:

Herr talman! Jag vill först i ministerns frånvaro ta upp de gliringar som Peter Danielsson har framfört om att Leif Pagrotsky inte är här. Leif Pagrotsky har ändå vid ett flertal tillfällen diskuterat dessa forskningsfrågor, och han har ansvar för tre utskott. I det här fallet har vi gjort fördelningen att vi inom utskottet tar den här debatten. Det är en fullt medveten prioritering.

Sedan gällde det politiseringen. Det är klart; vore vi ett annat samhälle än det vi är skulle jag kunna förstå kritiken om att politikerna kan styra forskarna så att bara de som håller med ledningen får anslag. Men detta är ju inte läget i Sverige i dag! Jag tror att ni har väldigt svårt att påvisa att existensen av en minoritet av allmänrepresentanter i exempelvis forskarråden på något sätt har inneburit att dessa forskarråds verksamhet eller anslag har styrts till några speciella områden eller att vi i det här landet har forskare som är tystare än i andra länder. Så är faktiskt inte fallet.

Dessutom tillkommer att ni säger er vilja stärka forskningen med att ge mer fasta anslag. Jag kan bara konstatera att ni ställer upp en modell där två tredjedelar, om vi ska gå på direktargumenten, av fakultetsmedlen ska fördelas i konkurrens. Jag frågar mig återigen: Vilka ska fördela det här? Är det vetenskapsmän som ska sättas upp i ett nytt forskningsråd, eller är det politiker?

Nu vet jag att Peter tyvärr inte kan svara på de här frågorna. Men det kanske nästa borgerliga talare kan, som jag gissar är Olle.

Anf. 14 HÅKAN LARSSON (c) replik:

Herr talman! Vi är nog överens, Sören, om att Sverige har en bra forskning. Vi har också en samsyn om att det gäller att utveckla denna framöver. Men läget är inte så rosenrött som du säger. Det finns mörka moln för framtiden.

Jag läste en artikel i Upsala Nya Tidning i lördags. Det var 45 yngre forskare som hade varit på en konferens om framtida ledare inom universitet och högskolor och nu frågade sig: Vem vill vara rektor 2020 på ett lärosäte i Sverige?

Det pågår en nedmontering av högskole- och universitetssystemet, påstår de. Samtidigt urholkas kontinuerligt de medel som vi tilldelas för att nå målen. Gränsen för det rimliga är sedan länge passerad.

Så håller de på en hel artikel.

Den senaste forskningspropositionen innehåller några positiva signaler men är långt ifrån tillfredsställande, konstaterar de. Och så kräver de: Ge mer långsiktiga anslag till forskning för att göra institutionernas framtid ekonomiskt mer förutsägbar!

Det är just det alliansmotionen egentligen går ut på. Jag vill alltså uppmana dig att se lite på hur människor upplever detta ute på lärosätena.

Sedan vill jag också ta upp detta med politiseringen. Jag förstår att det är viktigt att ha samband med det omgivande samhället, men när de personer som sitter i högskolestyrelserna till så dominerande del är socialdemokrater måste man ju fundera över vad detta egentligen är för system. Jag har tittat på hur högskolestyrelserna utses i våra grannländer. Inte någonstans i Norge, Danmark eller Finland är det regeringen som sitter och utser högskolestyrelser och rektorer. Varför ska vi ha ett sådant system i Sverige?

Anf. 15 SÖREN WIBE (s) replik:

Herr talman! Svaret är att vi tycker att det fungerar bra. Det är dock riktigt att det fungerar bra i våra grannländer också. Vi ska inte säga att det här systemet är totalt överlägset alla andra, men det fungerar fullt tillfredsställande.

Återigen, Håkan Larsson: Här säger man att resurserna urholkas. Men är det då inte vår plikt att gå till fakta? Jag har här framför mig en tabell över antalet anställda vid universiteten. Det har ökat från 40 000 till bortåt 55 000 på de senaste tio åren. Antalet professorer, Håkan, har i det närmaste fördubblats, från 1 900 till ungefär 3 700. Detta är ändå tecken på att begreppet urholkning i det här fallet är ganska löst i köttet. Ska jag tro på det måste du nog föra fram konkreta siffror. Det räcker inte med hur folk känner det; man måste faktiskt ha fakta bakom innan man vidtar förändringar.

Låt mig återvända till den fråga som tyvärr Moderaternas representant inte fick tillfälle att svara på, nämligen detta med superforskningsråd eller supervetenskapssråd. Ni säger här att fakultetsmedlen ska fördelas i konkurrens. Det är någonting fullständigt nytt. Vi ger fakultetsmedlen som fasta resurser för att de ska ge en långsiktig trygghet. Nu säger ni, om jag fattar det rätt, att när det gäller merparten av medlen ska det bli konkurrens mellan universiteten, baserat på precis samma kriterier som när man söker projektpengar – vad man har gjort, alltså cv, och vad man planerar att göra. Min fråga till Håkan Larsson är: Vilka ska avgöra detta? Är det politikerna som varje år ska pröva detta, eller är det något slags nytt forskningsråd?

Anf. 16 HÅKAN LARSSON (c) replik:

Herr talman! Det här är inte ett färdigt förslag; det är en princip. Och den har vi inte hittat på själva. Det är Sveriges universitets- och högskoleförbund, företrädare för samtliga rektorer vid samtliga lärosäten i Sverige, som har gjort det här principupplägget. I första hand ska det gälla tillkommande medel, men det här är en bra princip för framtiden som bör utvecklas.

Jag tror att det måste ske en fördelning där vetenskapssamhället har det avgörande inflytandet, men det får vi återkomma till. Jag tycker att detta är ett bra sätt att fördela de medel som vi har. Jag tror också att de

mindre lärosätena har minst lika goda möjligheter i en sådan konkurrens som de stora. Det ser jag som väldigt positivt i sammanhanget.

Anf. 17 SÖREN WIBE (s) replik:

Herr talman! Huruvida ett förslag är bra eller dåligt beror inte på vilka som har lagt fram det utan det beror på förslaget i sig för det första.

För det andra tänker ni uppenbarligen, Håkan Larsson, välja principen att också fakulteterna ska konkurrensutsättas. Det tror jag är ett oerhört viktigt besked till landets universitet. Det finns alltså i praktiken inte längre några fasta medel.

Får jag fråga: Ska det vara vetenskapsmännen själva som ska göra denna prioritering?

Får jag fråga en annan sak: Kommer en sådan omprövning att göras varje år, vartannat år eller vart tredje år? Det är ju en fullständigt ny princip. Den uttraderar ju begreppet fasta forskningsresurser i det här fallet.

Min fråga till Håkan Larsson är enkelt uttryckt: Är det en årlig omprövning i konkurrens som ska ske eller är det vartannat eller vart tredje år?

Anf. 18 HÅKAN LARSSON (c) replik:

Herr talman! Det här får vi naturligtvis diskutera vidare. Det är inte färdigt på den punkten.

Men jag vill understryka att detta har diskuterats, och i första hand gäller det tillkommande resurser enligt det förslag som Sveriges Universitets- och Högskoleförbund har lagt fram. På det sättet stimulerar man ju konkurrensen mellan lärosätena och stimulerar dem som verkligen kan utveckla excellenta forskningsmiljöer. Jag tror att det är ett bra förslag.

Anf. 19 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Herr talman! Det har varit en intressant debatt, tycker jag, och det är en proposition som väldigt många har väntat på. Jag är också väldigt glad att kunna säga att trots att det tog lite tid känner jag mig ganska nöjd med resultatet.

I det här arbetet, som har varit gemensamt för Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet, har det för oss från Vänsterpartiet varit viktigt att propositionen haft ett genomgående och tydligt tillväxtperspektiv. Vi ser satsningar på forskning och utveckling som viktiga förutsättningar för ökad tillväxt, både på kort och på lång sikt. Tillväxt genererar fler jobb och tryggar välfärden. Vi betraktar inte satsningar på FoU eller utbildning som i första hand kostnader utan som nödvändiga investeringar för framtiden i likhet med de investeringar som görs för att skapa en fungerande infrastruktur.

I vårt arbete med propositionen har det varit viktigt för oss i Vänsterpartiet att vi uppnår bra balanser mellan fasta och rörliga forskningsresurser. Det vill jag hävda att vi har gjort. Det är också viktigt att vi har fått en bra balans mellan forskning som man kan säga har mer grundläggande karaktär och den forskning som är mer behovsmotiverad och av mer tillämpad karaktär.

Vi har också funderat mycket på hur man ska kunna få en bra balans mellan det som vi alla står för, bredd och mångfald, och nödvändigheten

av fokusering och prioritering i det läge vi nu befinner oss. Jag tycker att vi har lyckats med det.

Dessutom har vårt arbete med att ta fram den här propositionen varit inriktat på att skapa goda förutsättningar för starka och jag skulle också vilja säga "hungriga" forskningsmiljöer så att de får möjlighet att under lång tid utvecklas inom områden där de har möjlighet att nå excellens. Förslaget innebär också att forskarskolor av god kvalitet kan etableras och sist, men inte minst, skulle jag vilja säga att möjligheten ges att inrätta fler karriärtjänster för att bland annat trygga det framtida behovet av lärare och forskare på lärosätena. Pensionsavgångarna är ju som vi alla vet stora inom de närmaste 15 åren.

Jag skulle vilja nämna, eftersom vi har haft ett tydligt tillväxtperspektiv i arbetet, att för oss är det viktigt att Vinnova nu har fått en höjning av sina anslag med sammanlagt 575 miljoner kronor fördelade på åren 2005–2008. Det är faktiskt en ökning med drygt 50 %. I den resursförstärkningen ingår bland annat satsningar på starka forskningsmiljöer, forskning inom teknikvetenskap, pengar till industriforskningsinstitutet och ytterligare samarbetsprogram med näringslivet.

Jag kan också nämna att även Vetenskapsrådet har fått ökade anslag att fördela till teknikforskningen. Det är mer av grundforskningskaraktär.

Det är viktigt och glädjande, tycker vi, att industriforskningsinstitutet får den här förstärkningen som de så väl behöver. Men vi är medvetna om att den förstärkningen egentligen skulle ha behövts för 2006 för att omorganisationen av institutet ska kunna slutföras. Det är vår ambition inom Vänsterpartiet att återkomma till det i budgetförhandlingarna nu i höst.

När det gäller samarbetsprogrammen, som är oerhört viktiga för bland annat den regionala utvecklingen, har Vinnova förutom de höjda anslagen fått i uppdrag att initiera diskussioner med näringslivet, högskolorna och industriforskningsinstitutet för att utveckla fler program.

Helt nytt i den här propositionen är också anslaget till FoU som gäller små och medelstora företag. Det är visserligen, det måste jag erkänna, en blygsam satsning i det totala på 10 miljoner kronor, men vi hoppas att regeringen och Miljöpartiet tillsammans med Vänstern redan i höstens budgetarbete kan arbeta fram en modell, gärna i likhet med den norska, som ger små och medelstora företag som satsar på FoU i samarbete med ett universitet, en högskola eller ett forskningsinstitut ekonomiska incitament genom att man sänker arbetsgivaravgifterna.

Universitetens och högskolornas roll i innovationssystemet och i kommersialiseringen av forskningsresultaten stärks också kraftigt i propositionen. Högskolorna får i uppdrag att upprätta handlingsplaner för kommersialisering och för tekniköverföring. Högskolornas holdingbolag får också ett kapitaltillskott på 60 miljoner kronor och en förhandlare kommer att utses för att föreslå en effektivare struktur av holdingbolagen.

Vi väntar också på att utredaren ska slutföra sitt uppdrag som gäller avskaffandet av lärarundantaget och vad det skulle kunna innebära. En utredning har nu också tillsatts som ska se över fördelningen av anslagen till grundutbildningen. Det är den utredning som tittar närmare på anslagen till grundutbildningen som har fått tilläggsdirektiv som gäller även forskningsanslag. Det tycker vi är bra. Där kan jag faktiskt dela åsikten i

den borgerliga alliansens gemensamma motion. På något sätt bör också forskningsanslagen sättas i relation till grundutbildningsuppdraget. Där finns någonting att göra. Det finns en tendens att vi fördelar anslagen mer av tradition än efter prestation. Det är bra att vi kommer någonstans med det.

Förutom teknikvetenskapen är medicin ett viktigt område för hållbar utveckling, som vi har slagit fast i propositionen. Inom ett antal områden inom medicinen skulle jag vilja säga att svenska forskare är mycket, mycket framgångsrika. Jag vill bara nämna några exempel: den banbrytande forskning som vår senaste Nobelpristagare Arvid Carlsson bedrivit och som resulterat i bland annat blodtrycksmedlet Seloken och astmamedicinen Bricanyl. Nu tillförs alltså den medicinska forskningen ytterligare 400 miljoner kronor under de kommande fyra åren, ett hyggligt tillskott till de ca 4 miljarder kronor som redan finns i potten. Det motsvarar faktiskt 450 kr per invånare som staten satsar varje år på medicinsk forskning.

Det låter som en väldigt stor summa pengar, men då måste man också beakta att ohälsan kostar samhället minst 400 miljarder kronor om året och att hälsoekonomiska undersökningar visar att de resurser som vi satsar på medicinsk forskning ger mångdubbelt tillbaka till samhällsekonomin. Inte minst läkemedelsindustrin har genererat stora exportinkomster. Jag behöver bara nämna magsårsmedlet Losec som blev en sådan storsäljare över hela världen.

Men, skulle jag vilja säga, det lönar sig inte bara ekonomiskt att satsa på medicinsk forskning. I sin förlängning leder det också till bättre folkhälsa och högre livskvalitet, och det är det viktigaste.

Sedan har vi också i Sverige, tillsammans med andra rika länder, ett stort ansvar för att intensifiera arbetet med att hitta botemedel mot de stora och globala sjukdomarna. Hiv, aids, malaria och tuberkulos orsakar varje år miljontals dödsfall och leder till ett enormt lidande.

Men i dag finns det också vällevnadssjukdomar som beror på ändrade kostvanor. De ökar både i västvärlden och i utvecklingsländerna. Resistenta bakterier gör också att fler drabbas av sjukdomar som vi tidigare trodde att vi hade bot för. Nya sjukdomar, som sars, dyker upp till synes helt överraskande.

Till sist går jag över till hållbar utveckling. Nu är snart min talartid ute, men jag är säker på att Mikaela Valtersson, som kommer efter mig, kommer att ta upp lite grann vikten av att vi satsar på det som prioriterat område. Där ligger kanske några av de största utmaningarna vi har. Det gäller energiforskningen och klimatforskningen. De är de stora utmaningarna. För att uppnå miljökvalitetsmålen som konkretiserar miljöpolitiken krävs forskningsbaserad kunskap inom många olika områden. Den bör också vara en stark drivkraft för teknikutvecklingen.

Herr talman! Jag ska avsluta med att säga att jag tycker att det är märkligt att Ulf Nilsson återigen talar om de 2 miljarderna mer. När vi var till Uppsala universitet sade han samma sak. Det är en grov förvanskning. Precis som Sören Wibe tog upp ligger 1,1 miljard, merparten av pengarna, på åren 2009 och 2010. Det är två år in på nästa forskningspolitiska proposition. Det är bara om man utgår från att inte några nya medel kommer att tillföras under de åren som det går att nå det resultatet. Det är en förvanskning.

Det är samma sak som när man pratar om sysselsättningsgraden i Sverige – 77 % jämförda med EU:s 65 %. Sedan säger man att det egentligen inte är så mycket på grund av så stor sjukfrånvaro och så vidare. Då är svensk sysselsättningsgrad inte högre än EU-genomsnittet. Det är också en grov förvanskning. Det gäller bara om man antar att ingen i övriga EU-länder någonsin är sjuk, har semester eller är frånvarande av andra skäl. Det är bara då man kan få det resultatet.

När det gäller pengarna, finansieringen, står det inte ett dugg här. Vi vet att den övergripande effekten av de borgerliga förslagen när det gäller finanserna är väl känd. Den innebär att stora resurser omfördelas från de sämst ställda till de bästa ställda. Det gör man genom att sänka ersättningarna, sänka de generella bidragen och nedmontera välfärden.

Anf. 20 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Eftersom Britt-Marie Danestig apostroferade mig ska jag ge en kort kommentar.

Vi har en högre ambitionsnivå i den borgerliga alliansen när det gäller pengarna. I likhet med Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet – propositionen – ligger merparten av satsningen i slutet av den period vi räknar med. Vi kan alla erkänna att det är en svaghet hos regeringen, hos er och hos oss att vi inte kan få fram pengarna tidigare.

Men, de facto, för den femårsperiod vi räknar på ligger vi 2 miljarder över vad regeringen föreslår för motsvarande period. För den period som finns i den formella budgeten ligger vi 1 miljard över. Vi skulle gärna ha legat mer över, men icke desto mindre lägger vi på mer resurser. Vi höjer de första fyra åren, precis som Britt-Marie Danestig sade själv, fakultetsanslagen med ca 1 miljard kronor. Det är kanske för lite, men det är en markerad satsning som vi tror behövs.

När det gäller fakultetsanslagen och den fria forskningen har jag varit ute på flera debatter med Britt-Marie Danestig. Hon har talat många gånger om behoven av att höja fakultetsanslagen. Den höjning vi gör jämfört med den Britt-Marie Danestig gör är alltså dubbelt så stor. Även om man bara räknar de fyra åren är vår höjning dubbelt så stor. Jag tycker inte att Vänsterpartiet lever upp till sitt löfte om att öka de fasta forskningsresurserna.

Anf. 21 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Herr talman! Jag vet inte hur allt är. Det är inte dubbelt så stort.

Jag tycker att det är korrekt att tala om de 900 miljonerna. Det är det vi ska göra. Vi ska inte tala om de 2 miljarderna. Det är en omöjlighet att göra den jämförelsen.

Vi talar om 900 miljoner. Det är alltså 380 miljoner mer än de 520 som ligger i det gemensamma förslaget i propositionen. Det är riktigt. Om det hade funnits medel till mer hade jag gärna kunnat tänka mig att använda dem för att ytterligare förstärka fakultetsanslagen. Det står jag för.

Nu fanns det 2,3 miljarder drygt att fördela. Ulf Nilsson har inte kommit i den besvärliga situationen att han har behövt redovisa hur han ska finansiera de 900 miljonerna – ännu. Det måste han göra till hösten i det alternativa budgetförslag som jag antar att den borgerliga alliansen kommer att lägga fram då. Ni har alltså inte berättat det.

Precis som jag har sagt tidigare kan man se när man tittar på era budgetförslag att det är fråga om stora neddragningar på för oss viktiga områden som rör den generella välfärden. Det är stora skattesänkningar och en och annan punktinsats som kan vara positiv, som till fakultetsanslagen.

Anf. 22 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag kanske ska påminna om att regeringens proposition heller inte på något sätt är knuten till en budget. Vi vet ingenting om regeringens budget i höst.

Den proposition vi nu talar om, ungefär som om vi skulle fatta en massa viktiga beslut, innehåller två beslut. Det är ett förslag om hur forskarskolor ska inrättas eller inte inrättas, och det är ett förslag om att avyttra aktier i ett bolag. Allt det vi diskuterar nu är bara en beskrivning av vad regeringen tänker göra. Hur er budget ser ut och hur era vanligen ganska besvärliga budgetförhandlingar kommer att gå till i höst återstår att se. Ni är inte på något sätt konkreta när det gäller propositionens förhållande till budgeten.

Anf. 23 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Herr talman! Jag tror inte att Ulf Nilsson behöver oro sig för det. Propositionen spänner över åren 2005 och 2006. De har vi definitivt kontroll över. Sedan kommer, som bekant, ett val. Jag är starkt övertygad om att vi kommer att klara även det valet. Det är säkert inga problem med anslagen vare sig 2007 eller 2008.

Jag skulle vilja fråga Ulf Nilsson följande. Ni gör så stor affär av att det verkar finnas en stor skillnad i åsikter när det gäller forskningspolitiken. Av de 14 punkter som ni nu har lagt fram som förslag till riksdagsbeslut kan jag egentligen hitta bara två som på något avgörande sätt skiljer sig från propositionsförslaget. Det är förslaget om inrättandet av ett nationellt institut för medicin och behovet av ett nytt system för pris- och löneuppräknings. Jag kan tänka mig att man skulle titta på detta. När man läser er motion får man intrycket att just lärosätena skulle exkluderas och positivt särbehandlas. De konsekvenserna för andra sektorer måste verkligen utredas. Det kanske Ulf Nilsson kan svara på.

Anf. 24 MIKAELA VALTERSSON (mp):

Herr talman! Forskning bidrar till utveckling och förnyelse, stärker samhällsutvecklingen och ökar kunskaperna och förståelsen. Forskningen bidrar också till ett kritiskt ifrågasättande, som är otroligt viktigt i ett demokratiskt samhälle med yttrandefrihet. Forskningen leder till nya kunskaper och upptäckter som är användbara i olika utmaningar i samhället. Det behövs ökad kunskap för att lösa globala problem inom till exempel hälsa, fattigdom och miljöförstöring.

Det är viktigt att staten här tar ett ansvar för att garantera finansieringen av en långsiktig grundforskning och därmed också garantera forskningens frihet. Det behövs behovsmotiverad forskning, grundforskning såväl som tillämpad forskning.

Grunden för den här propositionen, som har förhandlats fram gemensamt mellan Miljöpartiet, regeringen och Vänsterpartiet, har varit att stärka svensk forskning på viktiga områden och bevara en fri och nyfi-

kenhetsstyrd forskning. För att få en bra effekt av tilldelade pengar krävs att man klarar att prioritera och koncentrera resurser. Det har vi lyckats med på ett bra sätt. Det är tre viktiga områden för framtiden och för människors bättre liv som lyfts fram här och prioriteras. De handlar om medicin, om teknik och om hållbar utveckling.

Propositionen innehåller också viktiga strategiska satsningar, som resurser till att ge stöd till starka forskar- och innovationsmiljöer. Men det är viktigt att det inte bara ges resurser till de redan etablerade miljöerna som redan har vuxit sig starka utan också till dem som är lite nyare och på gång att bli starka och framgångsrika. För att säkra den framtida tillgången till forskare satsar man på forskarutbildning och postdoktorala tjänster.

Många av dessa strategiska grundprinciper verkar vi vara ganska överens om med de borgerliga partierna, efter vad man kan läsa i deras motion. Det är inte de avgrundsskillnader som de borgerliga partierna försöker ge sken av. Vi kan där läsa om olika utgångspunkter för en forskningspolitik som jag tror att både jag och de flesta andra skulle kunna ställa upp på.

Det avgörande är att det råder en balans i medlen, som går dels till de forskningsfinansierade råden, dels direkt till lärosätena. Därför sker också en förstärkning direkt till lärosätena med 520 miljoner, som inte, liksom de borgerligas förslag, ska utsättas för konkurrens. Universitetet och högskolorna har en central roll i kunskapsuppbyggnad och forskning.

Alla de tre prioriterade områdena är viktiga framtidsområden. Medicinforskning behövs för att bevara och stärka Sveriges ställning som forskningsnation men självklart också för att hitta nya resultat som bidrar till ett bättre liv för alla, med en bättre folkhälsa och färre sjukdomar. Det finns både satsningar på traditionell medicin och fokus på folkhälsa i ett samhällsperspektiv.

Det finns i propositionen en särskild prioritering av forskning om barns hälsa. Barns hälsa är viktig ur ett folkhälsoperspektiv. Nästan två miljoner av Sveriges invånare är under 18 år. Om man tittar på världens befolkning är en tredjedel under 15 år. Varje barn har, enligt vårt sätt att se det, rätt till förutsättningar som ger god hälsa under barndomen. Barns levnadsförhållanden behöver beaktas särskilt i studier av barns hälsa för att förebygga ohälsa. Det handlar om både psykisk och fysisk miljö. Olika rapporter de senaste åren har visat på att den psykiska ohälsan ökar hos barn och ungdomar. Studier visar att de tillstånd som ökar mest är depressioner, ätstörningar och ångest, samt sådant som tinnitus, allergier, övervikt och astma.

Herr talman! Att mer analysera komplementära och alternativa metoder inom medicinen är viktigt när så många människor visar intresse för dessa alternativ. Alternativ- och komplementärmedicin används av en stor andel av befolkningen, och det behövs mer kunskaper om effekter, nytta och eventuella risker. Många landsting har i dag avtal med externa utövare och erbjuder alternativa metoder som akupunktur och naprapati.

Det finns en stark prioritering av forskning till stöd för hållbar utveckling på 210 miljoner i propositionen. Omställningen till en hållbar utveckling är en av vår tids stora utmaningar. Målet för svensk miljöpolitik, att vi ska nå ekologiskt hållbar utveckling inom en generation och klara de så kallade miljökvalitetsmålen, kräver ökad kunskap inom flera

områden. Miljövårdsberedningen och Naturvårdsverket visar i sina forskningsstrategier, som låg till grund för arbetet med propositionen, på behov av förstärkningar av forskningen inom det här området. Särskilt inom områdena klimat, biologisk mångfald och giftfri miljö ser man behov av mycket mer kunskap. Även Formas och Vetenskapsrådet visar på detta behov av förstärkningar inom framför allt klimatforskningen.

Inom EU:s sjätte ramprogram är klimatforskning också ett prioriterat område.

Att ställa om till en hållbar utveckling är också en stark drivkraft för teknikutveckling och innovationer som ger hållbar tillväxt och välfärdsutveckling. Forskning till stöd för hållbar utveckling behövs för att bland annat kartlägga grundläggande biologiska sammanhang och för att förstå vilka effekter människor har på miljön. Ett sådant exempel är att möta klimatförändringarna med en omställning av energisystemet i riktning mot större energieffektivitet och förnyelsebara energislag.

Den så kallade gröna sektorn ger också goda förutsättningar för uthållig ekonomisk tillväxt och ansvarsfullt och hållbart utnyttjande av våra naturresurser. Det handlar om markanvändning, vatten och skogsfrågor. Att integrera forskning och kunskap om produktion, ekosystemtjänster och turism, rekreation och rehabilitering ger nya förutsättningar för ett hållbart nyttjande av naturresurserna.

Herr talman! Mer än 98 % av Sveriges företag är små eller medelstora företag, alltså med färre än 250 anställda. Dessa företag är oerhört viktiga för Sverige. De anställer 60 % av alla inom den privata sektorn. Studier visar att små och medelstora företag bedriver relativt lite egen forskning och utveckling i internationell jämförelse. Därför är det viktigt att stärka forskningen och utvecklingen just där. Förutom 110 miljoner till industriforskningsinstitutet, som också har betydelse i det här sammanhanget, satsas 10 miljoner direkt för att stödja kunskapsutveckling i små och medelstora företag.

Det är också viktigt att stärka möjligheterna i Sverige till kommersialisering av forskningsresultat. Lärosätena bör därför få ökade incitament att nyttiggöra de resultat som forskningen leder till. För att öka möjligheterna till kommersialisering av forskningsresultat föreslås därför i propositionen att lärosätena ska ta fram handlingsplaner för hur kommersialiseringen ska gå till. Jag tror att vi ska se resultatet av det för att sedan se hur vi går vidare. Det är ganska viktigt att det tas fram lokala åtgärdsplaner, att vi släpper fram de lokala idéerna på det här området.

Jag yrkar slutligen bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 25 ANA MARIA NARTI (fp):

Herr talman! Vi gjorde i utskottet en mycket intressant resa under våren. Vi var i Estland, och ett av de verkligt spännande besöken ägde rum på vetenskapsakademin, i en mycket trevlig miljö. Där fick vi höra berättelsen om vad som hände när det gamla sovjetsystemet föll ned.

All vetenskap i Sovjetunionen var styrd politiskt från Moskva. Det var alltså inte bara finansieringen, utan inriktning, planering och alltihop kom från Moskva. Plötsligt står de estländska forskarna och akademiker-na där och vet ingenting om hur de ska gå vidare.

De var kloka nog att ta itu med det här från de allra första åren av självständighet, för att försäkra en ekonomisk grund för fortsatt forsk-

ning, fortsatt grundutbildning och så vidare och samtidigt skapa nya modeller för strukturer i arbetet. Eftersom det gäller ett mycket litet land har de satsat väldigt mycket på samarbete med andra länder. En av de vetenskapsmän som tog emot oss hade redan varit i Sverige flera gånger och arbetat här, och han hade mycket goda kontakter i hela världen.

Varför var det som vi fick se så intressant? Det var därför att vi fick se hur bra vetenskapen och forskningen kan gå vidare om den blir av med den politiska styrningen.

Vad jag inte kan förstå i dagens debatt är den självblindhet som drabbar socialdemokrater så fort man går in på kopplingen mellan regering och forskning. Jag fattar inte hur ni fortfarande kan hävda att detta inte på något sätt hotar tankefriheten och yttrandefriheten inom forskningen.

Vi vill inte att allmänheten ska försvinna från ledningen, varken i lärosätena eller i vetenskapsråden. Men det betyder inte att allmänhetens representanter ska vara nominerade av partipolitiken och av det parti som just för tillfället dominerar arenan – eller som har dominerat under ännu fler år. Det är ännu farligare, därför att det skapar ännu starkare kopplingar mellan politik och tänkande och yttrande inom kunskapsvärlden.

Ni kan inte fortsätta att säga att detta är fullständigt ofarligt. Vi har i dag klara och tydliga bevis på att just den kopplingen har varit väldigt skadlig för skolan i Sverige. Allt detta som vi i dag ser klart och tydligt bevisat i rapporter som demonstrerar hur mycket man har förlorat i skolvärlden har rötter i en viss skolideologi.

Det har varit en lång tid när det har funnits en lång kontinuitet av beslut och omstruktureringar i skollivet som alla har grundat sig på en enda syn på skolan.

Denna syn på skolan har också illustrerats av ett av de nyaste förslagen, som kom från Mats Ekholm, som säger: Ja, nu ska vi ha lärare som är klassificerade så och så enligt kompetens om de forskar. Men de ska bara forska om skollivet. Gud bevara oss för lärare som forskar i matematik eller i historia. Det skulle vara jättefarligt för skolan, enligt Mats Ekholm.

Den grundläggande falska motsättningen mellan kunskap om kunskap och kunskap om hur man lär sig har under en lång tid styrt skollivet. Vi ser i dag tydliga katastrofala resultat av denna ideologiska styrning av skolpolitiken. Så att vi inte vill ha representanter i lärosätenas styrelser och i vetenskapsrådets styrelser som är nominerade av regeringen är ett mycket stort steg. Och det har faktiskt att göra med de grundläggande rättigheter och friheter som demokratin bygger på: friheten att tänka fritt, friheten att söka fritt. Det står vi för. Ni stoppar huvudet i sanden och har inget argument för att försvara den direkta kopplingen mellan regeringen och ledningen av forskningen.

Det är mycket annat som också behöver förbättras i forskningslivet. Det behövs långsiktighet. Det behövs kontinuitet. Det behövs lugn, och man ska kunna koncentrera sig på det väsentliga i det vetenskapliga arbetet. Forskare ska inte tvingas att lägga ned mycket tid på ansökningsbyråkrati och på upprepade ansökningar med korta perioder däremellan. Det finns alltså mycket att göra på området, men det allra viktigaste är att plocka bort den skadliga kopplingen mellan regering och ledning i universitets- och högskolevärlden.

Jag har några sekunder kvar av min talartid. Då vill jag bara säga till Sören Wibe, som är en skicklig debattör, att utvärderingar av resultaten i högskolevärlden görs systematiskt av Högskoleverket. Därför behöver vi inte hitta på något slags superråd som ska utvärdera det som händer för att se hur det går med olika lärosäten. De här utvärderingarna existerar redan i dag.

Anf. 26 SÖREN WIBE (s) replik:

Herr talman! Ja, Ana Maria Narti, det var ett mycket engagerat inlägg. Låt mig svara på din sista fråga.

Du säger: Sådana här utvärderingar görs av Högskoleverket. Okej, då är min fråga i dag: Är det Högskoleverket som i framtiden årligen ska bestämma fördelningen av fakultetsanslagen mellan universiteten, eller ska Högskoleverkets resultat tolkas av någon, och är denne någon en politiker eller en forskare? Det är en enkel och konkret fråga som berör just den här fördelningsfrågan.

Din utgångspunkt för ditt inlägg var situationen i Sovjetunionen. Den är naturligtvis på alla sätt annorlunda än situationen i Sverige. Det vill jag bara säga. Den politiska styrningen kan inte på något sätt jämföras med det som skedde i Sovjetunionen. Men i Sovjetunionen hade man ändå ett väl utvecklat system för att dölja verkligheten genom att använda olika statistiska och andra tricks.

I förslaget i er motion lägger ni till ett antal miljarder genom att lägga till ett antal år i det hela. Tycker inte du att det egentligen är något av en parallell till vad som försiggick i Sovjetunionen, nämligen att man dolde verkligheten genom diverse kosmetika? Det är ungefär, Ana Maria, som om vi skulle säga att en höjdhoppare vann över en annan därför att han hoppade tre meter högt. Och det gjorde han genom att han fick göra två hopp. Den andre fick i stället göra ett hopp, och då kom han efter. Det är ungefär där som den större delen av skillnaden ligger när det gäller det socialdemokratiska förslaget, som alltså omfattar perioden fram till 2008. Och ni har då lagt till ytterligare två år.

Låt mig slutligen säga: Det är alldeles rätt, i princip, att det alltid finns en fara för en forskare att bli beroende av finansiären. Den finns vare sig det är en offentlig finansiär eller det är en finansiär från det privata näringslivet. En stor del av den ekonomiska forskningen till exempel bekostas av enskilda banker, och man har ofta pekat på att det leder till en viss begränsning av den fria forskningen. Med de orden ska jag säga att jag visst förstår Ana Maria Nartis huvudinvändning, men jag kan inte inse att förhållandena i Sverige är sådana att de på samma dag kan jämföras med hur det var i Sovjetunionen.

Anf. 27 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Herr talman! Sören Wibe! Du talade om de här miljarderna och om hoppet och så vidare. Jag vägrar att gå in i den här leken därför att jag vet hur lätt det är att spela med siffror. Tänk på en så enkel sak som har blivit så mycket diskuterad den senaste tiden: Jan Edling och hans rapport om arbetslöshetssiffrorna. Vem har rätt? Det finns många sätt att räkna. Du är ekonom. Jag är inte ekonom. Jag går inte med i det här spelet. Låt oss bestämma när vi kommer till makten hösten 2006!

Frågan om vem som ska bestämma hur tilldelningen av anslagen ska göras är också en fråga för framtiden. Men du säger: Det finns ingen möjlighet att jämföra den socialdemokratiska verkligheten med den sovjetiska verkligheten. Jag måste erkänna någonting. Ju längre jag bor i det här landet, desto mer skrämmd blir jag. Jag upptäcker alltfler konstiga nätverk och kontaktpunkter mellan olika sektorer i samhället där det plötsligt syns att det växer fram en strukturell homogenisering där de som tänker annorlunda eller de som är lite främmande egentligen får mindre och mindre rum. Nu är jag faktiskt väldigt ärlig. Jag är rädd. Och jag har träffat unga människor bland de akademiker som har så svårt att få jobb i dag som tänker utvandra av samma anledning.

Anf. 28 SÖREN WIBE (s) replik:

Herr talman! Ana Maria! Det är alltid en fara för ett samhälle att bli likriktat, men som tur är har ju det svenska samhället till exempel sådana debattörer som du som ständigt ser till att ifrågasätta det hela. Det är det första jag vill säga.

Sedan kommer jag till det andra. Du talar om att man inte ska jonglera med siffror. Du vägrar att ge dig in i den debatten. Men du måste väl ändå hålla med om följande: Om vi har en höjdhoppstävling är det ganska orättvist att jämföra två hoppare där den ena får göra ett hopp som man mäter höjden på och den andra får göra två hopp som man lägger ihop. Då säger man alltså: Titta här! Nummer två var mycket bättre därför att han kom dubbelt så högt som den andra.

Detta är nämligen ungefär vad som är metodiken i den motion som ni lägger fram. Jag tycker, Ana Maria, att det är ett lite för billigt trick för att ni ska ägna er åt sådana här saker. Jag kan dessutom säga, utan att avslöja alltför mycket, att vi då det gäller våra långsiktiga ambitioner från socialdemokratin, herr talman, inte alls är främmande för att genomföra en sådan satsning år 2009–2012 som vida kommer att överstiga de samlade borgerliga anslagen i det här avseendet.

Jag tycker således, Ana Maria, att du, oavsett om det är siffror eller ej, ändå kan kommentera logiken i det hela.

Anf. 29 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Herr talman! Jag har redan sagt att jag vägrar att göra det. Om vi hade en längre debatt skulle jag be Sören Wibe att kommentera logiken i Sveriges sätt att redovisa arbetslöshet, för det är mycket viktigare än just de här hypotetiska miljarderna. Det gäller den arbetslöshet vi har i dag och det som Jan Edling har försökt bevisa.

Låt de här siffrorna vara lugna så länge. Det intressanta är att Sören Wibe vägrar diskutera kopplingen mellan regering och styrning av forskningen. Det säger väldigt mycket om den socialdemokratiska politiken. Den skon måste vara väldigt obekvämt att gå i.

Anf. 30 LARS JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i utbildningsutskottets betänkande. Jag tror inte att det är gjort. För det andra vill jag yrka avslag på alla de motioner som är lagda så att ordningen är återställd.

Jag går gärna över till att säga några ord kring utbildningsutskottets betänkande. Jag tycker att det är väl genomarbetat. Vi har också behandlat frågan ganska ingående i näringsutskottet och bilagt en särskild skrivelse till utbildningsutskottets betänkande. Där redogör vi för varför vi tycker att de här frågorna är av stor betydelse för företagens möjligheter att utvecklas och att skapa ökad tillväxt i Sverige. I allt väsentligt står vi bakom regeringens förslag och förslaget i utbildningsutskottets betänkande.

Jag tycker att man mycket väl kan kalla det här för den breda vägens politik. Det är det som det handlar om väldigt mycket. Arbetet med de forskningspolitiska frågorna handlar om att skapa samförstånd mellan näringslivets företrädare och myndigheter av olika slag och på det viset få en uppslutning från samhällets sida. Samtidigt handlar det om att prioritera och koncentrera. Tidigare i debatten har nämnts betydelsen av att vi koncentrerar oss på teknik, medicin och hållbar utveckling. Det är områden som har framtiden för sig i Sverige i en globaliserad värld.

Det är viktigt att komma ihåg betydelsen av att företagen tror på Sverige och på Sveriges möjligheter att utvecklas, våra möjligheter att ha bra forskarmiljöer och att vi kan satsa på forskning och utveckling. När man läser den senaste statistiken från SCB som kom i maj avseende industriföretagens investeringar ser man att de är uppe i hela 64 miljarder kronor i år i Sverige. Det är en ökning med hela 25 % jämfört med året innan. Detta sker för att öka möjligheten att producera varor och tjänster i Sverige. Ett annat exempel är att sju av tio serviceföretag räknar med att öka antalet anställda i år i Sverige.

Samtidigt finns det naturligtvis, vilket vi inte ska blunda för, varsel om uppsägningar och nedläggning av verksamhet inom näringslivet, oftast av skäl som att företagen måste finnas närmare marknaden eller producera i länder där marknaden finns och därför ersätta jobb i Sverige med jobb i andra länder. Det beror alltså inte på att det svenska näringslivsklimatet är dåligt, som borgerliga företrädare oftast talar om. Det är den internationella konkurrensen som kräver närvaro på andra marknader och att man också där producerar.

Om vi ser till hur näringslivet har tittat på forsknings- och utvecklingsfrågorna är det likadant där. Där krävs det stora satsningar, och man har också gjort stora satsningar. Näringslivet har faktiskt fördubblat sina insatser inom forsknings- och utvecklingsområdet sedan den socialdemokratiska regeringen tillträdde 1994 till i dag 80 miljarder svenska kronor. Det är väl om något ett väldigt tydligt betyg på att den forskningspolitik som bedrivs i Sverige har framtiden för sig. Staten står för ungefär 25 miljarder, som ni vet. Det är 4 % av bnp. Vi ligger väl till. Jämfört med alla andra länder ligger Sverige i topp när det gäller insatserna på det här området.

Naturligtvis tycker inte vi att det är tillräckligt. Här kan självfallet göras mera. Framför allt handlar det om på vilket sätt vi organiserar arbetet för att stödja forskning och utveckling. Vi har från näringsutskottets sida till exempel pekat på frågan om de små företagen. En särskild studie har gjorts av ITPS där de har tittat på hur de små och medelstora företagen tar till sig forsknings- och utvecklingsresultat från våra högskolor och universitet. Det visar sig att det är dåligt. Framför allt är det dåligt inom träindustri och turism. Det är bland annat därför som vi med glädje kan

se att Vinnova nu tillförs ett särskilt anslag på 10 miljoner för att stimulera och främja möjligheterna för små och medelstora företag att ta till sig forsknings- och utvecklingsresultat. Det är alltså inte resurser för forskning. Det är att använda sig av för att förbättra kommunikationerna.

Genom samarbete mellan högskolor och universitet och nya starka forskarmiljöer skapas goda möjligheter för de små företagen att få ta del av forskningsresultaten. Jag vill också peka på arbetet med Innovationsbron AB. Det handlar om att via de sju teknikbrostiftelserna och Industrifonden tillsammans under ett antal år framåt avsätta ungefär 1,8 miljarder för att på det viset stärka möjligheterna att få fram såddkapital för olika forskningsresultat som man då kan utveckla inom det kunskapsintensiva näringslivet. Det är en insats som görs.

Regeringen för också så kallade branschsamtal med sex olika branschområden för närvarande. Från ett av dem publicerades alldeles nyligen resultatet. Det är det som handlar om fordonsindustrin. Där görs det stora insatser. Den svenska fordonsindustrin tror verkligen på Sverige och Sveriges möjligheter att finnas i framkant i framtiden med exemplet med 900 miljoner kronor som är avsatta, 400 miljoner från staten och resten från företagen. Det är ett exempel, och fler kommer enligt de branschsamtal som nu pågår.

Näringslivet ställer alltså upp på den politik som vi för för närvarande. Det gäller Svenskt näringsliv och Iva med projektet Produktion för konkurrenskraft vars ordförande är Hans-Olov Olsson, tidigare vd numera styrelseordförande i Volvo. Han skrev i Dagens Industri den 14 april följande: Det konsensustänkande som ofta avfärdas som typiskt svenskt, förmågan till samförstånd, är faktiskt en av våra stora styrkefaktorer i den skarpa internationella konkurrensen. Låt oss nu utnyttja vår styrkefaktor, konkurrenstänkandet, och visa vad vi går för.

Alltså, återigen ett uttalande om insikten av att Sverige är ett litet land och att vi för att kunna leva på den internationella marknaden och konkurrera om utvecklingen i världen i ökad utsträckning måste ha en samsyn i Sverige. Det gäller näringslivet, det gäller politiken. På den politiska planen noterar jag att det är en väldig skillnad mellan det som vi säger här i Sveriges riksdag och det som vi säger ute i kommuner, lands-ting eller regioner. Lokalt samverkar man alltid. Det är samförstånd mellan företag, fackföreningar och politiker på lokal nivå om hur man ska utveckla företag, utveckla högskolorna och samverka kring högskolornas eller universitetens möjligheter att få mera resurser för att på det viset öka möjligheterna för skolorna och deras elever att komma vidare och då ge möjligheter till företagen att få välutbildad arbetskraft. Det är det som det handlar om.

Det är därför man blir så förvånad när man noterar att de borgerliga återigen i sin gemensamma motion föreslår att vi ska ta bort detta samhällsinflytande. De kallar det för politiska styrelseledamöter som inte ska få finnas kvar.

Jag beklagar det verkligen. Om man ska ha en samverkan måste också samhället finnas med på alla nivåer, såväl lokalt som centralt.

Anf. 31 KARIN SVENSSON SMITH (-):

Herr talman! Jag har begärt ordet i den här debatten med anledning av att vi från trafikutskottet har lämnat ett yttrande till utbildningsutskottet

om forskning. Det finns ingen särskild reservation att yrka bifall till. Men jag har ändå begärt ordet, därför att från utskottet anser vi samfällt att forskning är av strategisk betydelse för att vi ska uppnå de transportpolitiska målen. Vi har också yttrat oss tidigare, när en förändring kom till stånd, när Kommunikationsforskningsberedningen lades ned och ansvaret för forskningsfrågorna inom vårt område lades över till Vinnova.

Vi har påtalat i vårt yttrande att det finns ett antal områden där behovet av kunskapsförstärkning är särskilt stort. Det gäller trafiksäkerhet, där vi i dag har en nollvision som vi här i riksdagen i total enighet har inrättat men där utvecklingen inte alls rör sig tillräckligt snabbt mot målet. Det dör årligen över 400 personer i trafiken, och till det kommer ett stort antal skadade. Enligt försäkringsbolagen anmäls årligen 60 000 skadade i trafiken. Det i sin tur får väldigt stora konsekvenser för individer och för samhället. Det är många sjukskrivningsdagar och stora kostnader för sjukvården i det här sammanhanget.

Tidigare hade vi i Sverige en väldigt välutvecklad trafiksäkerhetsforskning. I dag finns det noll kronor att söka för att öka sina kunskaper om trafiksäkerhet som inte är särskilt knuten till fordonsutveckling. Vinnova utlyser inga anslag på detta område.

Ett annat område som trafikutskottet påtalar är vitalt om vi ska kunna nå ett långsiktigt hållbart transportsystem är mer forskning kring bränslen och miljöpåverkan. 98 % av transportarbetet i Sverige utförs med fossila bränslen som grund. De är ändliga. Vi vet att vi måste ställa om till icke-fossila bränslen. Frågan är bara när och hur det ska ske.

I Sverige har vi stora förutsättningar att lyckas med den här uppgiften. Jämte Finland har vi störst biomassaproduktion av alla EU:s medlemsländer. Vi har också stort tekniskt kunnande. Men det här kräver väldigt mycket nya saker för att veta att vi gör rätt och att vi gör det på ett bra sätt.

När det gäller den miljöanpassning av transportsystemet som inte är knuten till fordon finns det noll kronor att söka för tillfället.

Det tredje området som trafikutskottet särskilt påtalar är viktigt, och som har hänt efter förändringen från KFB till Vinnova, är att vi har ett jämställdhetsmål inom transportsektorn. Vi har inskrivet att man särskilt ska ta hänsyn till kvinnors resmönster och att kvinnors värderingar ska spela lika stora roll som mäns värderingar när det gäller utformning och tillämpning av transportpolitiken. Här anslås noll kronor. Det finns ingenting för forskning kring detta.

Däremot när det gäller fordons utveckling var Ulrica Messing här häromveckan och offentliggjorde det paket som tillkom i samband med Trollhättepaketen, som in alles rörde sig om 900 miljoner kronor. Det vi påtalar från utskottet är att det finns en viss skevhet i vad man tror att fordonsindustrin kan åstadkomma i form av kunskapsutveckling för att nå de transportpolitiska målen. Vi är också oroade över att den långsiktiga kunskapsutveckling som behövs och som inte har någon direkt kommersiell tillämpning har kommit i skymundan för det som är Vinnovas specifika uppdrag. Det handlar om innovationssystem, om utveckling, tillverkning och export av produkter. En del av det som vi behöver veta för att utforma transportpolitiken är inte något som omedelbart lämpar sig för exportprodukter.

Vi är också oroade över att den högskoleutbildning som är en förutsättning för att vi ska kunna få väl fungerande vägverk, banverk, trafikingenjörer och transportekonomer i övrig offentlig och privat verksamhet är beroende av att det finns en kontinuerlig forskning inom transportområdet. Det är svårt för en utbildning att hålla tillräckligt hög kvalitet om det inte finns något samband med aktiva forskare inom området.

Inom transportområdet i övrigt tror jag för egen del inte att man kan klaga över att det finns för lite ekonomiska resurser. Riksdagen har beslutat om ett investeringsprogram som nog är i särklass störst i världen med avseende på både Sveriges invånarantal och ekonomi- och transportarbete. Det är 381,5 miljarder under tolv år som är destinerade för utbyggnad och underhåll av vägar och järnvägar. Det vi har resonerat om i utskottet – vi har faktiskt också gjort en egen liten utredning om transportforskningssituationen – är att vi inom ramen för detta kanske borde göra en omdisponering så att vi avsätter några medel för att veta att man faktiskt gör rätt saker. Vi har nämligen sett en rätt stor förändring inom just trafiksäkerhetsområdet, där man tidigare koncentrerade sig på utbyggnad av infrastruktur som medel för att nå nollvisionen. Men vi upptäckte att när det gäller människors beteende – alkohol i trafiken, användning av säkerhetsbälte, hastighetsöverträdelser – kanske kameraövervakning och bättre polisinsatser är effektivare medel än att ensidigt koncentrera sig på utbyggnad av vägar. Framför allt är det mer kostnads-effektiva medel.

Detta hade vi förmodligen inte kunnat veta om vi inte tidigare hade haft en rätt så kvalitativt högtstående trafiksäkerhetsforskning i Sverige. Den har visat vad man åstadkommer med att bygga rondeller i stället för planskilda korsningar och vad man kan åstadkomma med kameraövervakning för att påverka hastigheterna. Det här är något som är rätt angeläget att veta sett till de transportpolitiska målen men också sett till hur man bäst använder skattepengar.

I dag lägger vi ett väldigt stort ansvar på Saab och Volvo, därför att det är de som är mottagare av huvuddelen av de här pengarna. Förvisso finns det säkert väldigt mycket man kan göra när det gäller förändring av fordonens utveckling, men fordonen på vägen är bara en mycket liten del av transportpolitiken.

Jämställdhetsmålet har tillkommit. Jag nämnde det tidigare. Jämställdhetsmålet säger att man i lika stor utsträckning ska betrakta kvinnors behov av resor och kvinnors värderingar som mäns, som jag nämnde tidigare.

Vad vet vi då om skillnader mellan kvinnor och män när det gäller resor? Ja, vi vet att män i genomsnitt använder bilen mer, 51 kilometer om dagen jämfört med kvinnornas 38 kilometer. Vi vet att kvinnor använder kollektivtrafik mer än vad män gör. Vi vet att kvinnor går mer än vad män gör. Med det som bakgrund kan man ju fundera över den avvägning som finns i uppdraget, att lägga ett väldigt stort antal hundra miljoner på fordonsutveckling men näst intill ingenting på Vinnovas uppdrag till övrig transportforskning. Det är 15 miljoner i år som går till övrig transportforskning, och den är mest koncentrerad till kollektivtrafiken.

Vi vet också vissa saker när det gäller värderingar. Det mesta vet vi inte, men något vet vi. Vi vet att i relationen mellan trygghet i trafiken och hög hastighet och framkomlighet finns det skillnader som genom-

snittligt innebär att kvinnor prioriterar övervakning och trygghet snarare än hög hastighet och framkomlighet. Vi vet också att kvinnor är beredda att betala mer för bensin om man tror att det sammantaget kan minska biltrafikens miljöbelastning.

Dessa värderingar återspeglas faktiskt inte i den fördelning av forskningspengar inom transportområdet som finns i dag. Eftersom det är riksdagens allmänna uppfattning att jämställdhetsmålet ska lyftas fram tydligare och integreras inom olika politikområden, skulle vi från trafikutskottet, och särskilt jag för egen del, vilja understryka vikten av att i fortsatt beredning mer reflektera över vad jämställdhetsmålet ska ha för betydelse för den praktiska hanteringen av transportpolitikens forskning och anslagen till denna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)

6 § Ändringar i passlagen

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2004/05:JuU27
Ändringar i passlagen (prop. 2004/05:119).

Anf. 32 BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Riksdagen ska i dag debattera och besluta om regeringens förslag om ökad säkerhet i pass, proposition 2004/05:119. I ärendet har sex motioner väckts. Dessutom behandlar vi samtidigt tre motioner från den allmänna motionstiden.

Förfalskning och missbruk av pass är ett omfattande problem. Det är ofta en förutsättning för olika former av allvarlig gränsöverskridande brottslighet, till exempel människohandel eller olika former av terroristbrott. Regeringen föreslår att säkerheten i svenska pass höjs genom att passen förses med biometrisk information. Biometriska uppgifter handlar om att mäta fysiologiska karaktärsdrag hos den som ska identifieras, att helt enkelt mäta avståndet mellan olika fasta punkter i ansiktet.

Enligt förslaget ska den som ansöker om pass vara skyldig att låta passmyndigheten ta en digital bild av den sökandes ansikte. Den här ansiktsbilden lagras sedan som en vanlig bild i passet, men också i komprimerad form på en minnesenhet som finns i passet. När passinnehavaren passerar en kontroll, en passkontroll, får passkontrollanten ta en ny digital ansiktsbild av passinnehavaren. Den ansiktsbilden jämförs sedan med de biometriska uppgifter som finns lagrade i passet. På så sätt kan man vid passkontrollen avgöra om den person som håller i passet är samma person som passet avbildar.

Med de nya passen kan vi förhindra att äkta pass används av fel personer. Passen blir också svårare att förfalska. För att vi ska uppnå den här ökade säkerheten är det nödvändigt att passen tas på polisstationer. Passfotografier ska alltså inte längre kunna tas hos vare sig fotohandlare eller i fotomaskiner. En annan åtgärd som föreslås är att passens giltighetstid halveras från tio till fem år. Dessutom föreslås att personer som avtjänar fängelsestraff, sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med sär-

skild utskrivningsprövning inte längre ska ha tillgång till pass. De nya lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 oktober i år.

Fru talman! Efter denna korta introduktion är det så dags för partier-
nas olika företrädare att debattera ärendet om ökad säkerhet i pass.

Prot. 2004/05:138

13 juni

Ändringar i passlagen

Anf. 33 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Omvärldsförändringarna påverkar ju Sverige oavbrutet. Varje dag, varje minut, varje sekund påverkas vi av vad som händer i omvärlden. En sak som har påverkat oss särskilt mycket i riksdagens justitieutskott de senaste åren är ju de tilltagande hoten om terrorism och det faktum att terroristbrotten i världen har blivit ganska omfattande. Vi påverkas också av det faktum att den tekniska utvecklingen möjliggör många saker som tidigare var omöjliga. Det är en svindlande resa som digitaliseringen har gjort i vårt samhälle. Den skapar enorma möjligheter men också nya hot. Det gör att man också kan ställa nya krav på säkerhet för att öka människors trygghet.

Därför har vi nu den här propositionen framför oss, om ändringar i passlagen, som innehåller förändringar inför den omvärld som har förändrat sig, för att möta utmaningar bättre. Då är det tyvärr så att vi måste skärpa säkerheten när det gäller passhantering. Vi vet i dag att det försvinner mellan 20 000 och 30 000 svenska pass per år. Dagens system, med en egentagen bild och passets utformning i övrigt, leder till att det används mycket förfälskningar, förfälskningar som är mycket lönande och på sikt mycket farliga.

Man måste fråga sig varför vi har pass. Vi har pass av ett enda syfte enligt min uppfattning. Det är att säkerställa min identitet när jag reser över gränserna till de länder där jag måste ha ett pass. Den liberala visionen är självklart alltid att vi ska få en så trygg och öppen värld att vi kan resa gränslöst. Men när det nu finns behov av pass och vi vet att pass kan användas som ett sätt att skydda sig mot att människor som vi inte vill ska komma till exempelvis Sverige, eller andra länder heller för den delen, ska kunna resa för att begå brott. Då är det viktigt att man gör vad man kan.

Då finns det här förslaget, som innebär att man stramar upp hante-
ringen av pass. Det kommer att ske passhantering på färre polisstationer. Det kommer att bli kortare tid som passen gäller. Det kommer också att vara så att man ställer krav på produktionen av pass som gör att det för mig som medborgare och konsument i huvudsak kommer att ske med *en* kontakt – endast hos polisen.

Det innebär att det tyvärr försvinner möjligheter för alla fotohandlare i min hemstad Örebro att tjäna några kronor och ha som en bas för sina intäkter att ta bilder på mig eller min familj när vi ska skaffa nya pass. Det finns ibland en tro, och övertro, på att polis och myndigheter gör saker för att jäklas. Det är inte så i det här fallet. Att vi från Folkpartiet stöder det här med att centralisera passhanteringen bygger på att vi värderar säkerheten mycket högt i Folkpartiet. Vi kompromissar inte i säkerhetsfrågorna i kampen mot terrorismen eller någon annan typ av brottslighet.

Den nya hanteringen innebär att man minskar risken för identitetsför-
fälskning. Vi får en garanti för att den digitalt lagrade bilden fungerar också vid en biometrisk jämförelse. Vi får en ansökningsprocess som är

hyggligt rationell: Jag går till passmyndigheten. Jag går till passmyndigheten igen och hämtar passet. Det är två steg. Det är enklare än i dag. Vi vet också att vi får ett system som funkar för nya krav som kan tillkomma i passhanteringen, till exempel fingeravtryck så småningom. Det är också ett sätt att hålla polisens datanätverk slutet i en tid då också det kan utsättas för angrepp.

Detta är de fem anledningarna till att Folkpartiet stöder detta av rena säkerhetsskäl. Det är inget självändamål utan tyvärr en följd av den utveckling vi har i samhället att man nu ändrar passhanteringen på detta sätt. Färre ställen, ökad säkerhet, kortare tid och att passets bild också tas av dem som hanterar passet i övrigt är inget konstigt. Man kan jämföra med hur vi i Sverige sedan några år tillbaka har fotografering av dem som ska ha körkort på Vägverket i samband med teoriprovet. Varför då? Jo, för att människor höll på att fuska. Man skickade dit sin kusin eller bror eller syster för att skriva teoriprovet. Det löste man på detta sätt. Det har i så fall också självklart varit ett dråpslag mot de människor som tog bilder för körkortet.

Vi tror också från Folkpartiet att det är bra att det ska bli lättare för kriminalvården att plocka av människor som är intagna passen. Det är en annan del för att skärpa upp detta. Det är ju oacceptabelt att personer som är underställda kriminalvården för att avtjäna ett straff eller en annan påföljd ska ha pass i vilken omfattning som helst för att kunna lämna landet. Det har vi drivit från Folkpartiet och andra partier i alliansen under mycket lång tid. Det är glädjande att vi nu går den vägen. Det finns ju ingen mänsklig rättighet för den som är inlåst att kunna dra därifrån och lämna vårt land under pågående verkställighet.

Folkpartiet liberalerna lyfter frågan om passmyndighet. Vi tror faktiskt inte att polisen med nödvändighet måste ha hand om passmyndigheten. Så har det inte varit så länge. Det finns andra myndigheter som har stort ansvar för våra identiteter, folkbokföringar och annat. Man kan därför mycket väl tänka sig att passmyndigheten Sverige placeras hos någon annan myndighet än polisen. Det tycker vi eftersom vi menar att polisens kärnuppgifter måste renodlas. Det måste bli tydligt att poliser ska göra det som poliser är bra på, och det är inte att sitta och producera pass, även om man redan, såvitt jag förstår, redan har inhandlat mycket fin utrustning trots att vi i riksdagen inte har godkänt det, vilket vi förhoppningsvis ska göra snart. Men polisens kärnuppgift är definitivt inte passhantering och kommer inte att vara det. Därför tycker vi att man redan nu ska se över möjligheten att flytta passhanteringen från polisen till en annan myndighet.

Detta är en spännande debatt. Den handlar om säkerhet. Den har dock fokuserats på huruvida en majoritet i denna riksdag genom sitt beslut efter denna debatt kommer att se till att det blir ett dråpslag mot fotohandlarnas näringsverksamhet. Fotohandlarna möter många utmaningar i en förändrad värld. Digitaliseringen har inneburit enorma förändringar när det gäller förutsättningarna att driva fotografiverksamhet i Sverige. Det är inget snack om det. Detta är inte ett sätt att ytterligare förändra detta. Detta är ett sätt att stärka säkerheten för att vi i Sverige ska leverera så säkra pass vi kan. Det är uppgiften för en passmyndighet. Och dessa förändringar går i den riktningen.

Jag yrkar från Folkpartiets sida bifall till reservation 2, men vi står självklart bakom våra särskilda yttranden och sådant som vi har yttrat i kommittémotioner och så vidare med anledning av detta.

Prot. 2004/05:138
13 juni

Ändringar i passlagen

Anf. 34 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! Det råder fullständig enighet om att våra pass måste bli säkrare. Jag vill börja med att understryka det redan i början av mitt anförande. Här råder inga meningsskiljaktigheter, och det behandlas också under punkt 1 i betänkandet, och där finns det inte några reservationer.

Detsamma gäller beslutet att de som sitter i fängelse inte ska ha tillgång till sina pass under fängelsetiden. Det är en fråga som vi och flera andra har drivit under många år. Det har visserligen tagit lite tid, men vi är inte vana vid att regeringen har så bråttom när det gäller att förändra saker och ting, även om detta borde ha varit väldigt enkelt. Det borde kunna ske med ett klubbslag – nu får man inte ha pass i fängelset längre.

I betänkandet *Polisfrågor* daterat den 25 januari 2000 skriver utskottsmajoriteten följande om fängelsedömdas möjlighet att behålla sina pass, som jag inte kan låta bli att citera:

”Frågan om en översyn av reglerna är under beredning i Justitiedepartementet.”

Det var alltså för fem år sedan. Frågan var högaktuell sommaren 1999 då en av dem som sedan dömdes för Malexandermorden under permission med pass på fickan kunde begå grova brott och sedan sticka till Costa Rica.

Nu är frågan tydligen färdigberedd, och det får vi vara tacksamma för. Det går långsamt fram, men det går ändå fram, som det står i den gamla sjömansvisan som beskriver Briggens seglats från England till Skottland. Nu hamnade denna brigg visserligen i Köpenhamn.

Men rätt ska vara rätt. Regeringen och utskottsmajoriteten har nu kommit fram och faktiskt också hamnat rätt, även om det tog sin rundliga tid.

Fru talman! Utskottsmajoriteten är nu på väg att genomföra ett tvångsförstatligande av en stor del av de svenska fotografernas levebröd, detta i nådens år 2005 då förstatligande av privat verksamhet borde tillhöra historien.

Utskottsmajoriteten hävdar att säkerheten i passen och den biometrisk information som ska finnas i de nya passen kan garanteras bara om polisen tar över och sköter även fotograferingen. Min fråga är: Hur vet ni det? Har ni försökt ta reda på om detta är den enda sanningen och den enda möjligheten? Jag tillåter mig i alla fall att tvivla på detta. Upphandlingen av den nödvändiga apparaturen skedde redan förra hösten, alltså långt före remissomgången. Och denna så kallade remissomgång ser jag som ett spel för galleriet, ingenting annat. Man har inte ens varit intresserad av att kontrollera alternativa möjligheter.

På s. 71 i propositionen finns det en förteckning över remissinstanserna. Har Helena Frisk från Socialdemokraterna läst vilka som har varit remissinstanser? Om så är fallet kanske hon har gjort samma reflexion som jag, nämligen att ingen av de tillfrågade remissinstanserna kommer från fotobranschen. Varför fick inte SFF, Svenska Fotografers Förbund,

ytra sig? Varför fick inte PYO, Porträttfotografernas Yrkesorganisation, ytra sig?

Jag ska väl inte ha synpunkter på de andra som har fått ytra sig, men jag kan inte låta bli att avslöja att jag tycker att det är lite märkligt att en av remissinstanserna var Föreningen Söndagsbarn, som enligt sin hemsida arbetar för barnets rätt till två föräldrar och nära anhöriga, med särskild inriktning på barn med särlevande föräldrar.

Jag är övertygad om att detta är en mycket viktig organisation som har mycket viktiga uppgifter. Det hörs på namnet. Men jag kan icke förstå varför denna organisation skulle vara viktigare än någon av fotografernas egna organisationer.

Detta handlar om en stor del av de professionella fotografernas levebröd. Enligt det nya förslaget ska passen dessutom förnyas vart femte år, som vi hörde vice ordföranden i justitieutskottet nämna. Det handlar därför inte bara om dagens pengar, utan det handlar om minst det dubbla eftersom man ska förnya passen mycket oftare. Och arbetslöshetssiffrorna är väl inte så lysande att man har råd att göra ett antal hårt arbetande seriösa människor arbetslösa på grund av att man förstatligar denna bransch och i stället förlägger denna verksamhet till en myndighet som har fullt upp och borde kunna utträta helt andra uppgifter än detta.

Jag var inne på Polisförbundets hemsida, och där hittade jag en rolig titel: Polisen var god dröj. Men tyvärr är den inte så rolig eftersom det är verklighet. Som ni vet hinner polisen i dag inte med det den ska göra. Och det blir inte bättre om poliserna ska fotografera och så vidare. Man borde i stället ta bort uppgifter från polisen.

Men trots detta vill utskottsmajoriteten lägga ännu fler uppgifter på polisen, uppgifter som borde kunna skötas bättre av andra. Varför ska polisen nu också börja fotografera? Det är inte ens nödvändigt att polisen, som Johan Pehrson sade här tidigare, är passmyndighet. Passverksamheten är inte och borde inte vara en kärnverksamhet för polisen. Med tanke på dagens resurser och hur det ser ut i samhället borde polisen få satsa på sina kärnverksamheter. I reservation 2, där vi finns med, tar man upp att någon annan myndighet kan ta över detta.

Utskottsmajoriteten skriver:

”Den nya ordningen får självfallet konsekvenser för de fotohandlare m.fl. som i dag tillhandahåller fotografering för passansökan. Enligt regeringens mening väger emellertid behovet av att öka säkerheten i pass tyngre än de men den nya ordningen kan medföra för den privata marknaden. Andra alternativ bedöms av både tekniska och praktiska omständigheter inte var möjliga.”

Jag ställer frågan: Hur vet ni det? Ni har ju inte frågat fotobranschen. Ni har inte gett den en chans att komma med en fungerande lösning. Ni har bara tagit för givet att staten är den enda som kan klara denna uppgift.

Lite längre fram i betänkandet refereras till Polisverksamhetsutredningens betänkande, *Polisverksamhet i förändring*. Där framhåller man att passhanteringen är viktig för polisen eftersom man då kan ha polisstationer kvar i glesbygd.

Hur blir verkligheten? Enligt riksdagens utredningstjänst har 100 polisstationer lagts ned sedan Socialdemokraterna återkom till makten 1994. Tror någon att den här nya passhanteringen kommer att innebära

att några polisstationer i glesbygd bevaras? Så blir icke fallet. Det kommer att finnas en eller möjligtvis några få polisstationer som har denna utrustning i varje län. Det kommer att bli en ytterligare centralisering. Och några polisstationer kommer icke att räddas genom detta.

Däremot är jag övertygad om att om fotoagraferna hade fått en chans att komma med ett förslag till lösning så kanske det hade blivit minst lika många ställen där allmänheten kunde få sin passhantering skött.

Fru talman! Varför har regeringen inte undersökt hur man löser uppgiften med säkrare pass i andra europeiska länder? Såvitt jag har kunnat ta reda på förhandlar man i en del av dessa länder med fotohandlarna och fotoagraferna för att om möjligt komma fram till en för alla parter bra lösning. Men här i Sverige verkar uppbyggandet av ett nytt statligt monopol ha varit det enda man reflekterat över.

Jag tror inte för ett ögonblick att detta inte skulle gå att lösa på annat sätt. Jag tror inte att man har gått igenom de tekniska lösningar och de möjligheter som finns när det gäller att göra säkrare pass, något som skulle vara möjligt om fotoagraferna fick göra det.

Man har från början utgått från att det här ska staten sköta. I annat fall hade man ju inte handlat upp apparaturen långt innan vi står här och debatterar i ärendet.

Fru talman! Givetvis står jag bakom våra båda reservationer och det särskilda yttrandet, men jag yrkar bifall endast till reservation nr 1.

Anf. 35 HELENA FRISK (s):

Fru talman! Den här debatten handlar alltså om förslag till ändringar i reglerna för svenska pass. Som tidigare sagts är vi i den här frågan i mångt och mycket väldigt överens. Det skiljer dock en del, vilket jag återkommer till.

Det föreslås också att personer som avtjänar fängelsestraff eller genomgår sluten ungdomsvård eller rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning inte längre ska ha tillgång till pass. Jag börjar dock med ändringarna i passlagen.

I korthet går ändringarna ut på att svenska pass ska förses med så kallade biometriska uppgifter. Det biometriska underlaget består av en ansiktsbild i digitalt format. Med hjälp av ansiktsbilden kan man göra en datorstödd jämförelse för att vara säker på att passinnehavaren faktiskt är samma person som den som passet är utställt till. I grund och botten handlar det alltså om att öka säkerheten i passen.

Utan tvekan har säkerhetsfrågorna när det gäller pass och andra resehandlingar under senare år blivit alltmer aktuella. Från polisens sida påtalas att användningen av resehandlingar för kriminella ändamål kraftigt ökar.

Förfalskning och missbruk av pass och andra resehandlingar utgör ett allvarligt problem både internationellt och nationellt. Passen används till exempel vid förmögenhetsbrott, människosmuggling och människohandel. Det pågår därför med all önskvärd nödvändighet ett intensivt internationellt arbete med att försöka få stopp på detta.

Ett sätt att öka passens säkerhet är just att förse dem med så kallad biometrisk information där en digital ansiktsbild alltså lagras i passet. Det kommer att lagras dels som en synlig bild, dels i komprimerad form i

en så kallad minnesenhet. I denna minnesenhet lagras samma uppgifter som de som finns på passets personsida, det vill säga personuppgifterna.

Med detta kan man alltså göra den datorstödda jämförelsen i samband med en passkontroll. Vid passkontrollen kan man ta en ny ansiktsbild av passinnehavaren och sedan jämföra och ta ut data från ansiktsbilderna så att man kan se att den som har passet verkligen är rätt person, den person som passet är utställt till.

Genom det här förslaget ändras själva passansökningsprocessen. Det kommer att bli passmyndigheten, det vill säga polisen, som tar bilden på den som ansöker om pass i stället för som det är i dag – att en fotograf tar bilden eller att man själv går till en fotoautomat och tar kort där.

Passexpeditionerna kommer att förses med fotostationer och utrustning för att fånga namnteckningar också digitalt. Normalt kan passet hämtas hos passmyndigheten inom fem dagar.

I förslaget ligger också att giltighetstiden för pass halveras, från tio år till fem år. Också det är naturligtvis ett led i att försvåra missbruk av pass som har stulits eller som har kommit bort. I dag är över 200 000 giltiga pass registrerade som stulna eller borttappade.

Det nya passet kommer att bli något dyrare än dagens. Det kommer att kosta totalt runt 400 kr. Som tidigare sagts här fotograferas man på ju plats så fotograferingen ingår i totalkostnaden.

Dessa ändringar föreslås träda i kraft den 1 oktober i år. Det innebär förstås *inte* att alla pass nu måste bytas ut, utan för pass utfärdade före ikraftträdandedatumet den 1 oktober gäller den giltighetstid som anges i passet.

Jag och utskottet är väl medvetna om att det här förslaget får konsekvenser för de fotohandlare som i dag tar passfoton. Som Jeppe Johnsson refererade till gör jag och utskottsmajoriteten ändå bedömningen att ökad säkerhet i passen väger tyngre. Att detta får konsekvenser är jag alltså medveten om.

De krav på ökad säkerhet som nu ställs också internationellt visar att nuvarande ordning med ett fotografi i passet är långt ifrån tillräcklig. Men sedan har vi förstås också detta med att det verkligen är rätt person på bilden – detta sagt om passen.

I propositionen sägs också att den som avtjänar ett fängelsestraff eller som är dömd till sluten ungdomsvård om minst ett år inte ska kunna få pass och att hans eller hennes pass ska återkallas. Detsamma gäller för den som genomgår rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning.

Som utskottet skriver i betänkandet är det förstås viktigt att ha ett system där verkställigheten av utdömda straff kan genomföras på ett säkert sätt, inte minst för att upprätthålla förtroendet för rättsväsendet. Genom att begränsa dömda personers tillgång till pass borde risken minska att man smiter undan från verkställigheten och drar utomlands i och med detta. Även dessa ändringar föreslås träda i kraft den 1 oktober i år.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 36 JEPPE JOHNSSON (m) replik:

Fru talman! Jag ska ställa en mycket enkel fråga till Helena Frisk. Remissinstanserna finns uppräknade här. Men tycker inte Helena Frisk

som jag att det är märkligt, konstigt, att ingen av fotografernas organisationer har blivit tillfrågad?

Prot. 2004/05:138
13 juni

Ändringar i passlagen

Anf. 37 HELENA FRISK (s) replik:

Fru talman! I och för sig delar jag uppfattningen att man kanske borde ha haft med deras organisation. Svenskt Näringsliv finns dock med. Företagarna har avstått från att yttra sig. Jag kan alltså delvis hålla med om att fotografernas organisation borde ha funnits med som remissinstans.

Anf. 38 JEPPE JOHNSON (m) replik:

Fru talman! Såvitt jag kan se är Svenskt Näringsliv och Företagarna inte remissinstanser, utan de fick yttra sig med anledning av lagrådsremissen. Men det är ju tur att de i alla fall fick göra det.

Fru talman! Under anförandet här hade Helena Frisk en ordentlig genomgång av de tekniska förutsättningarna för och lösningarna på detta. Det är imponerande, och även viktigt, att man sätter sig in i ärendena så mycket.

Jag återgav tidigare en del ur utskottsmajoritetens text. Bland annat finns följande slutsats som Helena Frisk och andra har dragit: Andra alternativ bedöms av både tekniska och praktiska omständigheter inte vara möjliga.

Hur vet ni det? Inte någonstans kan jag se att ni har undersökt om detta skulle kunna skötas av fotograferna. Kanske finns det någon teknisk möjlighet att ha ett digitalt fingeravtryck på kort eller pass som man kan ta med till polisen så att polisen kan göra test och så att fotot alltså inte behöver tas just där.

Eftersom ni tekniskt verkar ha gått igenom detta riktigt ordentligt skulle jag vilja ställa frågan: Hur vet ni att ingen annan klarar detta?

Dessutom har jag en följdfråga: Har det över huvud taget varit aktuellt att någon annan skulle sköta detta?

Dessutom sade Helena Frisk att det blir en viss kostnadsökning för passet. Jag kommer inte riktigt ihåg vad ett pass kostar i dag, men det blir en rejäl kostnadsökning. Dessutom blir det vart femte år i stället för vart tionde år, så det blir en riktigt rejäl kostnadsökning. Och det kanske vi får ta, för både jag och Helena vill säkert ha säkra pass, men har ni utrett varför ingen annan än polisen kan göra det här?

Anf. 39 HELENA FRISK (s) replik:

Fru talman! Det är i alla fall bra att vi till största delen är överens om att vi måste öka säkerheten i pass.

Det är klart: Dyrare blir det. I dag kostar passet 270 kr, så det är klart att det blir en vill skillnad med 400 kr. Men man sparar för det första ett moment, och för det andra slipper man kostnaden för att gå iväg för att fotografera sig, som man tidigare har behövt göra, och det gör att det inte blir så stor skillnad.

Naturligtvis är det så att när man halverar tiden från tio till fem år så blir kostnaden högre, men jag tror att vad gäller de kostnaderna är det ändå viktigare att man ökar säkerheten så att man är klar över att det verkligen är rätt människa i passet.

Jag tänkte på det för ett tag sedan när min lilla syster, som då hade en tremånaders bebis med sig, skulle i väg och skaffa pass. Man förvånar sig naturligtvis: När man är hos en fotograf och fotograferar den här lilla bebisen så är det ju egentligen väldigt svårt för någon att se att det verkligen är rätt bebis när man kommer till polisen och ansöker om passet.

Jag tror att det här med digitalisering är alldeles nödvändig. Jag tror också att det är bra att man faktiskt gör det på plats på polisstationen. Man får mellanledet emellan i alla fall och spar alltså ett moment, och det är en ytterligare säkerhetsåtgärd som jag tror är oerhört viktig.

Anf. 40 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! Centerpartiet står bakom förslaget om ändringar i passlagen. Vi har ingen reservation och inget särskilt yttrande, men jag vill ändå förklara varför vi i Centerpartiet gjort detta ställningstagande.

Inför det här beslutet har jag och säkert ni andra i justitiutskottet också och säkert många andra riksdagsledamöter fått väldigt många mejl, samtal och vanliga brev från framför allt fotohandlare och fotografer. Jag vill säga att alla kontakter har varit värdefulla, och jag har full förståelse för att de som blir av med en stor inkomstkälla faktiskt protesterar mot detta.

Jag vill börja med att säga att jag önskar att Sverige och andra länder inte skulle behöva öka säkerheten i sina pass. Jag önskar att vi skulle kunna ha en annan myndighet än polisen som kunde hantera passen, jag önskar att vi kunde ha enkla pass utan biometrisk information, och jag önskar att vi skulle kunna fortsätta ta våra passfoton hos fotografen och sedan bära med oss fotot till polisstationen, precis som vi gör i dag. Men tyvärr ser verkligheten annorlunda ut.

För den grova internationella brottsligheten är stulna pass och förfälskade pass hårdvaluta. Internationellt efterlysta kriminella kan fortsätta sin verksamhet och åka från land till land tack vare att de har falska pass och tack vare att säkerheten i våra pass är så dålig. Och det är så illa att Sverige är ett av de länder som ligger allra sämst till.

Säkerhetsbristerna i passen har uppmärksammats, och ett FN-organ som heter ICAO har antagit en rekommendation om att införa så kallad biometri i pass, helt enkelt för att det ska bli säkrare att kontrollera och identifiera att den person som kommer med passet faktiskt också är den rätta innehavaren av passet. Det gör man då genom att kontrollera fysiska karaktärsdrag, som det står i propositionen, som till exempel ansiktsform eller fingeravtryck, som kommer senare.

De nya passen kommer att utrustas med ett datachip där vår ansiktsbild och personuppgifter sparas, och om något år eller så kommer vi kanske även att införa fingeravtryck. Det är inte beslutat, men mycket talar för att det även kommer att bli fingeravtryck i passen. Det är en EU-ramlag som håller på att diskuteras. När en person ansöker om nytt pass hos polisen så kommer han eller hon att bli fotograferad i ett slags foto-station. Då tas bilderna, och så kontrolleras att bilderna är tillräckligt bra. Samtidigt kommer det att göras ett test så att man kan få fram biometrisk information av den här bilden. Det är en av anledningarna till att det här fotografiet inte kan tas hos fotografen. Fotografen kan inte samtidigt kontrollera att fotot är tillräckligt bra för att den biometriska informationen ska kunna utläsas.

Alternativet att den passökande även fortsättningsvis skulle kunna bära med sig sitt fotografi eller kanske ha med sig sitt digitala fotografi på en cd-skiva, eller alternativet att fotografen skulle skicka det digitala fotografiet direkt till polisstationen – oavsett vilket sätt man skulle välja skulle risken för manipulation och förfalskning ändå öka. Bäst säkerhet får vi om ansiktsbilden tas och biometriska data tas fram vid samma tillfälle, och som jag ser det måste detta ske hos polisen.

Även om fotografer och fotohandlare blir av med en stor inkomstkälla så har jag och Centerpartiet kommit fram till att säkerheten i passen ändå väger tyngre. Därför står vi bakom och kommer att rösta för ändringarna i passlagen.

Även om jag ser att min tid springer i väg mycket snabbare än jag har tänkt mig vill jag ändå säga att besluten om högre säkerhet i passen inte ska blandas ihop med besluten om var vi ska kunna ansöka om pass i framtiden. De besluten fattas i varje läns polismyndighet.

Jag har försökt gå igenom med våra centerpartistiska ledamöter i polisstyrelserna runt om i landet hur det ser ut, och det är faktiskt väldigt olika. I en del län verkar det som om antalet polisstationer kommer att dras ned ganska drastiskt, det vill säga de ställen där man kommer att kunna göra en passansökan, men i andra län kommer man även fortsättningsvis att kunna ansöka om pass på de flesta polisstationer. I en del län säger man att där man ansökt om passet måste man också hämta ut det, men i andra län säger man att folk kanske visserligen måste åka till en större polisstation för att ansöka om pass, men att man ska kunna hämta ut passet vid vilken polisstation som helst. Det är alltså lite olika på olika ställen.

Besluten om vilka förändringar i polisorganisationen som de nya passen ska innebära fattas alltså i varje läns polismyndighet och inte här i riksdagen. Från Centerpartiets sida arbetar vi i de olika länens polisstyrelser för att vi ska ha en så decentraliserad polisorganisation som möjligt och att det ska vara möjligt att ansöka om pass även på andra än de allra största polisstationerna. Det är inte acceptabelt att det ska vara 10–15 mil enkel resa för att ansöka om pass och lika långt för att hämta det senare.

Vi i Centerpartiet är också mycket tydliga och bestämda på att den här förändringen till ökad säkerhet i pass inte får innebära att fler små lokala polisstationer läggs ned. Det finns indikationer på att man i vissa län använder detta som ett argument för att ytterligare polisstationer ska läggas ned, och det är inte acceptabelt. För medborgarnas förtroende, för den lokala förankringen, för effektiviteten i brottsbekämpningen och för det lokala brottsförebyggande arbetet så måste vi ha en decentraliserad polisorganisation. Den centralisering som Socialdemokraterna har genomfört av polisväsendet med över hundra nedlagda polisstationer måste stoppas, och detta kommer vi i Centerpartiet att slåss för.

Anf. 41 LEIF BJÖRNLOD (mp):

Fru talman! Många synpunkter som har kommit fram här kan jag vara med och ställa mig bakom. Det kan finnas behov av säkrare pass än dem vi har.

Men jag vill ta ett litet steg tillbaka och påminna er om diskussionerna i samband med Schengenavtalet. Det är ju så här att det tycks vara så att vi allihopa har en längtan efter att det ska finnas passfrihet. Människor

ska kunna få röra sig okontrollerat och behålla sin anonymitet som en del av en offentlig allmänhet utan att behöva legitimera sig. Det tycker jag känns eftersträvansvärt. Vi som bodde i Värmland, med närheten till Norge, upplevde den nordiska passfriheten som ett stort steg framåt.

Men myndighetsvärlden ser inte lika idyllisk ut längre. Vi har fått förändringar. En del länder har skärpt kriget mot terrorismen, och därför ska alla som vill besöka Amerika ha biometriska data i sina pass. Passfrihetsmålet och friheten är alltså långt borta. Jag vill bara poängtera att det trots allt är där någonstans vi har ett ideal.

Det finns ett par saker som jag funderar lite grann över. Vi ställer naturligtvis upp på behovet av säkra pass. Det pass och den identitetshandling jag håller i handen ska utvisa att jag är jag, och det ska vara jag och ingen annan. Det är självklart. Dessutom går tekniken framåt och gör att det blir säkrare och säkrare, vilket jag inte har något emot.

Det jag däremot har något emot är hur uppgifterna med mina biometriska data, som används när man reser i länder där pass behövs – Schengenområdet är trots allt relativt stort – hanteras av passkontrollerna? Hamnar alla bilderna och dataregistreringarna i ett gigantiskt register? När det gäller en del länder kan vi vara tämligen säkra på att det är så, vilket känns väldigt störande. Det finns en del skrämmande faktorer i att hamna i en mängd register. Det *kan* gå fel. Vi har sett en del sådana exempel. Jag sätter därför upp ett varningens finger.

Det som togs upp om internerna, att de inte ska ha tillgång till passhandlingar när de är inlåsta på en anstalt, tycker jag nog är riktigt. De behöver ju inte ha det inne på fängvårdsanstalten. Vad ska de med passet till där? De går väl tämligen fritt mellan de utrymmen som där är tillåtna. Men om en intern kom över sitt pass och rymde undrar jag om han då skulle vara så dum att han visade upp det i passkontrollen. Det vore nog klippt för honom med en gång kan jag tänka mig. Jag förstår inte hur man, om man är dömd och efterlyst, skulle kunna använda sitt pass. Jag kan inte riktigt förstå det.

Och återigen: I Schengenområdet råder passfrihet, och det är väl bra. Men så var det detta med kompensatoriska åtgärder, skyldigheten att kunna legitimera sig även när man inte ska resa någonstans. Det är ytterligare ett steg i myndigheternas behov att kontrollera de enskilda individerna. Det känns som om vi med många små steg är på väg mot ett samhälle som jag inte är riktigt säker på att jag tycker om.

Kostnaderna, har jag nämnt något om dem? Nej. Då säger jag bara att jag faktiskt tycker att kostnaderna är en marginell fråga. De kostnader som är förenade med användandet av passet är nog av betydligt större omfattning, och med ny teknik förs det på oss ökade kostnader. Och, som sagt, man kan resa långt också utan pass.

Vem ska utfärda passen? Ska polisen ha det som en av sina huvuduppgifter? I mina svartaste stunder tycker jag att om de ska ha registren är det väl lika bra att de också får utfärda passen. Men nu har man sagt att det inte ska inrättas några sådana register. Man har sagt att de biometriska data bara ska finnas i själva chippet på kortet och inte lagras någon annanstans. Jag ska inte svära, men jag tror att en viss potentat skulle säga något annat. På ren svenska: Fan tro't.

Med tiden bör tekniken och kunskaperna utvisa om det är en lämplig åtgärd att enbart polisen hanterar detta. Jag kan mycket väl föreställa

mig, med tanke på den tekniska utvecklingen, att det i en snar framtid ska kunna vara möjligt att även andra än endast polisen gör det.

Jag har inte några andra yrkanden än att jag tillstyrker utskottets förslag.

Anf. 42 PER ROSENGREN (v):

Fru talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservation 1. Det gör jag med anledning av att vi väckte en motion med samma innehåll.

I riksdagen kämpar vi med näbbar och klor för att behålla verksamhet och få en regional balans. Därefter vidtar vi en mängd olika åtgärder i motsatt riktning. Det kommer att få konsekvenser för fotohandlare i framför allt glesbygden, vilket också sägs från utskottsmajoritetens sida. Jag tycker inte att det är acceptabelt.

Om det hade varit omöjligt för någon annan än polismyndigheten att fixa detta då skulle det inte ha varit något att diskutera. Men det finns ingenting i propositionen, eller i den utredning som låg till grund för den, som visar detta. Varken i Storbritannien eller i Finland råder denna ordning. I Italien, Spanien och Frankrike förhandlar man just nu med fotohandlarna för att se hur detta ska lösas. Varför är det så unikt i Sverige? Varför skulle inte vi kunna klara av detta när de andra länderna ser ut att kunna göra det?

Som tidigare sagts hör fotografering inte till polisens kärnverksamhet, vilket vi kanske kan vara eniga om. Det har också sagts att det blir enklare än i dag. Åk till Gullspång, Töreboda och andra ställen och säg det! Det hela kommer att centraliseras så pass mycket – så *pass* mycket; jag hoppas att ni noterade att jag sade det – att man får åka de åtta tio milen; det som Johan Linander säger sig vara absolut emot. De problemen kommer att uppstå.

Sedan måste jag säga att jag blir oerhört irriterad när man köper in dyr utrustning för att genomföra en sak som ännu inte beslutats om. Redan förra hösten beställde man den här apparaturen till polisen. Det är fullkomligt oacceptabelt. Vi betraktas alltså som någon form av transportkompani, och jag tycker inte att riksdagen ska behandlas på det sättet. Jag tycker att det är genant. Majoriteten kanske kan förklara hur det blivit på det sättet.

Det har använts lite väl stora ord och sagts att det gäller en stor del av fotohandlarnas verksamhet. Så är det naturligtvis inte. Däremot gäller det just den del som kan rädda ett visst antal – jag är övertygad om att det är bra marginaler på detta. Fotona kostar 100–150 kr. Höjningen från 270 kr till 400 kr innebär alltså att prisbilden är ungefär densamma, dock med den skillnaden att man går från en giltighetstid på tio år till fem år.

Jag vill avslutningsvis ta upp ytterligare en sak. Regeringen har själv sagt att man har en skyldighet att göra konsekvensanalyser enligt Simplex för att se vad de olika förslag som läggs fram för riksdagen får för effekter på näringslivet. Har en sådan gjorts? Nej, det finns ingen konsekvensanalys. Det är verkligen dåligt, och jag förstår inte hur Folkpartiet, som normalt skriker högt när det gäller regelförenklingar för småföretag och även andra företag – över huvud taget sådant som drabbar näringslivet – ställer upp på det här. Det gör man emellertid och säger att det är jättebra; det fixar vi.

Jag är lika övertygad som alla andra om att vi behöver ha säkra pass. Det är alltså inte formen som sådan jag är emot. Däremot kan det finnas vissa farhågor, precis som Leif Björnlod tog upp, om hur mycket som registreras i de olika ländernas register när man ska ha med sig dessa uppgifter.

Anf. 43 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Det är mycket rörande att höra en företrädare för Vänsterpartiet vara så engagerad i svenskt näringsliv med tanke på att partiet i övrigt gärna vill förstatliga stora delar av just svenskt näringsliv.

Som jag sade inledningsvis i mitt anförande har vi svenska pass av en enda anledning, nämligen för att ha en säker identitetshandling när vi reser över våra gränser.

Tidigare har vi inte haft teknisk möjlighet att hålla en så hög säkerhet på dessa pass, men den möjligheten finns i dag. Det finns stora säkerhetsvinster med att polisen hanterar detta. Jag kan visst tänka mig att polisen hyr in enskilda fotohandlare som entreprenörer, men det ska göras hos passmyndigheten, som lyder under polisen.

Det är passmyndigheten som ska verkställa detta i en sammanhållen process. Alternativet vore att man drog direktkabler till fotohandlarna där korten tas, för att säkerställa att korten inte ska behöva skannas in. Man får inte samma kvalitet på skannade bilder, och man kan inte alltid vara hundra procent säker på att de föreställer rätt person. Jag menar att detta ytterst är en säkerhetsavvägning.

Det är klart att det kanske kan gå att lösa på något annat sätt. Det ifrågasätter jag inte, men är det värt att man kompromissar med säkerheten? Är det värt att man nu skapar ett system som i framtiden, när man ska införa fingeravtryck, ska behöva ändra reglerna igen? Jag är mycket tveksam till det.

Folkpartiet liberalerna kämpar hårt för att vi ska få en ny regering och för att Vänsterpartiet ska få så lite som möjligt att säga till om när det gäller att utveckla svenskt näringsliv, för det är ni inte särskilt bra på. Men i det här fallet är vi inte beredda att kompromissa med säkerheten.

Anf. 44 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Jag vet inte vilka dokument Johan Pehrson har läst när han säger att vi vill förstatliga hela näringslivet. Han kanske har sett någon vulgärdebatt i någon borgerlig tidning. Jag kan garantera att vi inte har några dokument som utvisar något sådant.

Nu ser vi att ni tillsammans med majoriteten genomdriver en åtgärd som kommer att drabba delar av svenskt näringsliv. Återigen undrar jag: Varför accepterar Folkpartiet att man lägger fram ett förslag som inte är Simplexgranskat och där det inte finns någon konsekvensanalys? I alla andra sammanhang pekar ni på hur viktigt sådant är. Men här säger ni att det inte behövs. Det verkar som om ni tycker att ändamålet helgar medlen.

Kom inte med det där om säkerhet nu igen. Italien, Frankrike och Spanien håller på att förhandla för att se hur man ska lösa detta. I både Finland och Storbritannien har man löst det på ett annat sätt. Där är det fortfarande fotohandlarna som har hand om det. Varför ska då Sverige

vara så unikt att vi ska förstatliga denna verksamhet – och dessutom lägga den hos polisen, som ju redan har en hel del övrigt att göra?

Återigen: Hur kan Johan Pehrson som ordförande i utskottet helt låta bli att kommentera att man redan i höstas har köpt in maskinerna för detta? Folkpartiet tycker kanske om att vara ett transportkompani. Det verkar som att man tycker att riksdagen inte ska vara med och ta de här besluten.

Anf. 45 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Det gläder mig att jag får tillfälle att bemöta just detta. Vi försöker verkligen inte att agera transportkompani åt vare sig Vänsterpartiet, regeringen eller Miljöpartiet. Vi är tvärtom inställda på att byta regering för Sveriges skull, för Sverige kan bättre.

I den här frågan tycker jag dock att Per Rosengren och andra har haft vissa poänger. Jag håller också med dig om att det är jättekonstigt att man har köpt in utrustningen i förväg. Det behöver vi inte ens diskutera. Jag tycker också att det är märkligt, som Moderaterna genom Jeppe Johnsson lyfte fram, att man väl knappast har haft helt perfekt träffbild i valet av remissinstanser, när det har gällt att välja ut dem som har bäst kunskaper om det här.

Jag grundar detta på min egen kunskap om hur sådan här teknik rimligen kan fungera. Visst kan man engagera sig och slåss för småföretagare – vilket jag gör – men det finns en stor skillnad när det gäller säkerhetsaspekten. När jag blir avfotograferad digitalt av den som ska framställa passet och det hela hanteras i ett slutet system innan det överförs till passhandlingen ökar säkerheten jämfört med om jag skulle gå till Foto 7:an hemma i Örebro – som i och för sig är duktiga fotografer och kämpande småföretagare som har en hel del synpunkter på din politik, Per Rosengren – och sedan går med kortet till polisen. Det blir sämre säkerhet då. Det är kanske ingen katastrof – många länder har ju tillfälligt löst detta på ett annat sätt – men om vi i förlängningen ska föra in tumavtryck och så vidare kommer vi att behöva ha ett slutet system med kvalitet och säkerhet i hanteringen.

Från Folkpartiets sida kommer vi aldrig att kompromissa om säkerheten när det gäller pass. Det handlar om en trygghet för svenska medborgare, för att vi inte ska bidra till eller utsättas för terroristangrepp. Jag beklagar att Per Rosengren och andra i denna kammare tycker att detta är något att kompromissa om.

Anf. 46 PER ROSENGREN (v) replik:

Fru talman! Det där sista var oerhört lågt. Vi kompromissar inte med säkerheten på något sätt. Om andra länder kan lösa detta med stor säkerhet borde också Sverige kunna lösa det, utan att förstatliga just fothanteringen.

Jag konstaterar att Johan Pehrson inte svarar på frågan varför man nu plötsligt sitter stilla utan att opponera sig när ett förslag inte Simplex-granskas och det inte finns några konsekvensanalyser om följderna för näringen. Han säger inte ett ord om det. Inte ett ord!

Johan Pehrson säger att det blir enklare för dem som ska skaffa pass i framtiden. Det blir det ju inte alls. Det blir betydligt svårare. Man kommer att mer än halvera antalet passkontor, och det innebär långa resor.

Det är intressant att ni har fått med Centerpartiet på detta. Det kommer att drabba regionalt.

Dessa frågor svarar Johan Pehrson inte på. Bara en lätt rodnad synes på hans ansikte.

Anf. 47 ROLF OLSSON (v):

Fru talman! Det är onekligen intressanta kombinationer i den här debatten.

Jag vill kortfattat – i blyxtbelysning, om uttrycket tillåts – redogöra för några synpunkter från den stora majoriteten i Vänsterpartiets riksdagsgrupp med anledning av propositionen och detta betänkande.

Bakgrunden till förslagen är, som vi har hört, ett mångårigt växande problem med förfalskningar och missbruk av pass och andra resehandlingar. Passen kan användas och används i ökande omfattning vid många olika brott, både nationellt och internationellt. Det handlar till exempel om mycket grova brott som människosmuggling, människohandel och terroristbrott, men också om annan brottslighet. Man kan också konstatera att många pass i Sverige är på drift, och något måste göras. Så långt tror jag att vi är överens.

FN-organet ICAO, som bland annat utfärdar rekommendationer om säkerhet i resehandlingar, antog i maj 2003 en rekommendation till organisationens 188 medlemsländer, däribland Sverige, att införa biometri i pass. Det innebär som minimistandard ansiktsjämförelse, men inkluderar också fingeravtryck eller data om ögats iris.

Även EU har 2004 fattat beslut om biometri i pass. I en första omgång stipulerar bestämmelserna om lagring av ansiktsbild, och i en senare omgång kan det också komma förslag om att fingeravtryck ska lagras. Den frågan lär vi få anledning att återkomma till. Lagringen ska ske i ett chip, ett lagringsmedium som placeras i passet.

Fru talman! Vänsterpartiet har i många sammanhang uttalat kritik av att man i namn av bekämpande av terrorism och internationell brottslighet tillåter framväxten av ett kontrollsamhälle, och vi har uppmanat alla att se riskerna med växande hot mot personlig integritet. Det är nödvändigt att i det perspektivet se de risker som biometrin kan medföra. Vi har därför framhållit vikten av att minimera riskerna för övervakarsamhälle och kränkningar av den personliga integriteten i samband med de förändringar som EU-beslutet kräver.

Vi utesluter ändå inte risker för den personliga integritetens del i och med att elektroniska spår kan komma att finnas kvar och missbrukas. Jag ansluter mig till en del av de resonemang som bland andra Leif Björnlod hade. Risken finns alltså, men den behöver minimeras. Det behövs en ökad kontroll av att den person som finns på fotot verkligen är samma person som söker pass. Antalet led i passhanteringen bör därför minimeras, liksom risker för felhantering och kvalitetsförluster. Därför är den ordning som föreslås i propositionen och betänkandet, med att det också är passmyndigheterna som tar bilder, att föredra.

Det ska också tas ett jämförelsefoto att användas till passkontrollerna. Dessutom kommer till detta att praktiskt kunna hantera eventuellt och troligen kommande krav på ytterligare biometrisk information, alltså fingeravtryck. Den nu aktuella apparaturen lär vara avpassad också för detta.

Det är några viktiga skäl och avvägningar för att välja den modell som föreslås i betänkandet. Det bidrar naturligtvis, fru talman, till att fotobranschen kan få ytterligare svårigheter i en tid när den ändå står inför andra utmaningar bland annat till följd av digitalkamerornas inmarsch och de möjligheter som ges.

Det finns stor anledning att vara nyanserad i debatten. Men vid en sammanvägning överväger säkerhetsaspekterna. Det talar starkt för förslagen i betänkandet. Simplexgruppen vid Näringsdepartementet har, trots vad som sades i det förra replikskiftet, konstaterat att just säkerhetsaspekterna ändå överväger.

Anf. 48 JEPPE JOHNSON (m) replik:

Fru talman! Jag hade inte möjligheten att ställa frågorna till ordföranden i utskottet eftersom han var före mig på talarlistan. Men nu har jag möjlighet att ställa dem till vice ordföranden.

Det verkar ungefär som om detta med att ta biometriska foton är väldigt svårt. Jag tror att det är tvärtom. Jag tror att det är mycket lättare att ta biometriska foton än andra foton. Från vår sida har vi aldrig sagt – som någon sade här, jag tror att det var Centerpartiet – att man inte kan komma från fotoautomat med ett foto. Det har vi aldrig sagt.

Naturligtvis ska det vara det säkraste möjliga. Men finns det något som tyder på att det är omöjligt för andra än polisen att ta biometriska foton? Nu har Per Rosengren, Rolf Olssons partikamrat, gått från kamraren. Han ställde en fråga jag tycker är berättigad. Jag är nästan övertygad om att Rolf Olsson som vice ordförande kan svaret.

Per Rosengren sade att det inte finns något i propositionen som visar att det inte går att låta andra än polisen ta foton. Har Rolf Olsson hittat någonstans där det står att ingen annan kan ta foton?

Anf. 49 ROLF OLSSON (v) replik:

Fru talman! Precis som jag har sagt från talarstolen handlar det om grundade antaganden om vad som är den säkraste passhanteringen. Antalet led i passhanteringen bör minimeras för att vi ska uppnå att det verkligen är personen på fotot som söker pass. Också Jeppe Johnson måste hålla med om att det är en utomordentligt viktig sak.

Det utgör ett jätteproblem i dagens läge. Jag tycker lite grann att Jeppe Johnson snubblar över de övergripande säkerhetsaspekterna. Vi ska alltså minimera antalet led. Därför är det en klar fördel att vi har passmyndigheterna som den instans som hanterar helheten.

Det är också så att vi med stor sannolikhet kommer att få ta ställning till andra saker. Det kommer säkerligen beslut om ytterligare biometrisk information som kommer att behöva läggas till i hanteringen. Då är det viktigt att vi har apparatur och en organisation som är förberedd för att kunna klara den uppgiften.

Anf. 50 JEPPE JOHNSON (m) replik:

Fru talman! Apparatur har vi långt innan vi har fattat beslutet. Det vet vi också. Bara det i sig är ju lite konstigt. Rolf Olsson säger att han har grundat sina antaganden på dittan och dattan. Det verkar ganska löst grundat den här gången, Rolf Olsson.

Jag är inte tekniker och kan inte detta med digitalkamera. Jag misslyckades sist jag provade vår hemma. Men det finns säkert de som kan mycket bättre. Har Rolf Olsson något belägg för det han säger?

Med den moderna tekniken skulle man kunna tänka sig att den som har varit och fotograferat sig får med sig något elektroniskt kort som han för från fotografen till polisen och på så sätt garanterar säkerheten.

Man kan också tänka sig att man skickar det elektroniskt. Detta skulle man kunna göra utan att dra bredband från fotograf till varje polis. Det behöver inte vara en egen ledning. Har ni i majoriteten undersökt om det finns någon möjlighet? Det var min första fråga.

Jag upprepar samma sak som Per Rosengren sade. Det finns inte något i propositionen som visar att det inte går att låta andra utföra detta. Men ni har ensidigt, tyvärr tillsammans med några borgerliga partier, beslutat er för att monopolisera detta hos staten.

Anf. 51 ROLF OLSSON (v) replik:

Fru talman! Simplexgruppen har granskat den här frågan. Den har vägt de branschintressen och näringsintressen som finns mot säkerhetsintressena. Det övergripande och det oerhört viktiga är att vi får kontroll. Det är i dagens läge något av en krissituation när det gäller passen och möjligheterna att använda passen i brottsliga syften.

Simplexgruppen har kommit fram till att det sammantaget ändå måste vara väldigt viktigt att ha en samlad passhantering, precis som föreslås i propositionen och betänkandet. Jag har ingen anledning att göra något annat än att ansluta mig till de tankarna. Det har naturligtvis också granskats av tekniker.

Det är mycket möjligt att man kan komma till andra slutsatser i andra länder. Jag vet ingenting om det. Mig veterligt har det inte prövats. Det har tvärsäkert sagts att det går att lösa utan kvalitetsförluster. Det tror jag inte att det finns några empiriska belägg för att göra.

Jag tycker att vi ändå ska lyssna till de samlade remissvar som till största delen har slutit upp bakom förslagen i betänkandet och propositionen. Säkerhetsskäl talar för en samlad hantering.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)

7 § Ny aktiebolagslag

Föredrogs
lagutskottets betänkande 2004/05:LU23
Ny aktiebolagslag (prop. 2004/05:85).

Anf. 52 CHRISTINA NENES (s):

Fru talman, kära ledamöter och övriga åhörare! I dag har vi att debettera lagutskottets betänkande nr 23. Det behandlar regeringens proposition om ny aktiebolagslag samt fyra motioner som har väckts med anledning av propositionen.

Den nu gällande aktiebolagslagen kom redan år 1975. Den har nu varit i kraft i närmare 30 år. Sedan lagens tillkomst har samhället genomgått stora förändringar, bland annat genom internationaliseringen, Sveriges medlemskap i EU och teknikutvecklingen. Det är nu dags för en modernisering. Förslaget vi har framför oss i dag innehåller även förslag till ändringar i ett antal andra lagar.

Den nya aktiebolagslagen syftar bland annat till en språklig och systematisk modernisering av den svenska aktiebolagsrätten men också till att åstadkomma en större flexibilitet för företagen. Förslaget till ny lag innehåller bestämmelser om bland annat bolagsbildning, aktier, bolagets organisation, ökning av aktiekapitalet, värdeöverföring, fusion, delning av bolag, byte av bolagskategori och inlösen av minoritetsaktier.

Propositionen bygger på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Lagen föreslås börja gälla den 1 januari 2006. I betänkandet finns 19 reservationer.

Fru talman! Med denna korta lilla inledning vill jag nu lämna över ärendet till debattörerna.

Anf. 53 BERTIL KJELLBERG (m):

Fru talman! Inledningsvis konstaterar jag med en viss besvikelse att justitieministern inte är närvarande. Vi trodde när han uppenbarade sig här under interpellationsdebatten att han även skulle komma i dag. Men han förtog sig väl förra veckan och ligger hemma med träningsvärk, kan jag tänka.

Fru talman! Det är nu 30 år sedan vi fick en ny aktiebolagslag. Den som föregick 1975 års aktiebolagslag tillkom 1944, det vill säga ca 30 år tidigare. Jag tror inte att vi kan vänta i ytterligare 30 år på nästa aktiebolagslag. Utvecklingen inom associationsrätten går i dag betydligt fortare än tidigare. Internationaliseringen gör att vi ständigt måste ompröva vår lagstiftning så att en svensk aktiebolagslagstiftning är attraktiv för aktörerna på den internationella marknaden.

En väl fungerande aktiebolagslag är en viktig del av den juridiska infrastruktur som krävs för att en avancerad marknadsekonomi ska fungera optimalt. Betydelsen av en välutvecklad civilrättslagstiftning ser vi inte minst i de forna kommunistländerna, där övergången från planhushållning till marknadsekonomi kräver utveckling av lagar på detta område.

Fru talman! Som jag tidigare nämnde är jag övertygad om att vi inte kan vänta i 30 år tills vi omprövar det föreliggande förslaget till lagstiftning.

Aktiebolagslagstiftningen har, genom att vi har valt en sammanhållen lagstiftning för alla aktiebolag, en i sig inneboende motsättning. Lagstiftningen ska passa lika bra för internationella koncerner som Ericsson som för Rör och Krök i Ånge med endast ägaren som anställd.

Visserligen har man både i den nuvarande lagstiftningen och i den föreslagna gjort skillnader mellan publika och privata aktiebolag. Men för framtiden är det min bedömning att vi måste ha ytterligare kategorier. Kanske ska vi ha en särskild aktiebolagsform som endast har en eller ett fåtal aktieägare. Det gör det möjligt att ytterligare förenkla regelverket. För dagen har vi inte tillräckligt med underlag för att föreslå en sådan

förändring. Men jag överlämnar förslaget med varm hand till Justitiedepartementet.

Fru talman! Jag tänkte nu övergå till att kommentera själva förslaget.

Förslaget till aktiebolagslag är i stora delar acceptabelt. I mångt och mycket är det inte så stora politiska skillnader, utan det är mer frågan om val av juridisk metod som vi har krävt förändringar av.

Jag hade kanske önskat att regeringen hade varit djärvare när det gäller att markera skillnaden mellan stora och små aktiebolag. Men någonting ska ju finnas kvar till efter maktskiftet 2006.

Vi som arbetar inom Allians för Sverige har tio gemensamma reservationer som stakar ut de förändringar som vi önskar av den föreslagna lagstiftningen. För att undvika upprepningar och göra debatten lite mer underhållande – om det nu går – har vi delat upp reservationerna mellan oss.

Fru talman! Jag tänkte inleda min avdelning med att säga några ord om aktiebokens offentlighet. För de allra flesta av oss är ägandet av aktier i ett aktiebolag en fråga om kapitalplacering. Vi placerar de sparpengar som vi har fått över sedan vi har betalat världens högsta skatter i en aktiepost, vilket möjligen är ett lite mer riskfyllt arrangemang.

Som liten aktieägare i ett börsnoterat bolag har vi litet, om ens något som helst, inflytande över bolagets verksamhet. Litar vi inte på bolagets styrelse eller ledning så har vi helt enkelt att sälja aktierna. Som privatperson har vi rätt till integritet när det gäller våra ekonomiska förhållanden. En kapitalplacering i aktier ska liksom en placering på ett bankkonto vara skyddat för insyn. Det offentliga krav på insyn väger inte upp den enskildes rätt till integritet.

Vi synes alla vara ense om att rätten till den personliga sfären är viktig när det gäller aktieägare med ett innehav som inte innebär något inflytande på bolagets ledning och inriktning.

Sedan gör regeringen ett halsbrytande nummer när den ska försöka förklara att just en gräns på 500 aktier är den optimala. Aktiebolagskommittén föreslog att begränsningsregeln för aktiebokens offentlighet borde knytas till den röstandel som aktieägarna har. Regeringen konstaterar i sin proposition att det finns goda skäl att konstruera regeln som kommittén föreslagit. Regeringen skriver vidare på s. 285 i propositionen: ”Med en sådan regel kommer de godtyckliga effekter som den nuvarande regeln ger upphov till att undvikas.”

Vi inom alliansen anser att den föreslagna gränsen på 500 aktier för offentlighet är alltför stelbent och omodern. Regeringen har i propositionen inte givit några bärande argument för den föreslagna gränsen utan endast några svepande formuleringar om vår tids krav på öppenhet och insyn i börsbolagen. Vi menar att den enskilde aktieägarens integritet är viktigare än allmänhetens insyn i ett ägande som inte belastar någon och vars praktiska möjligheter att påverka bolagens ledning är i det närmaste obefintliga.

Vi i alliansen anser att en begränsningsregel bör vara knuten till en andel i röstetalet eller aktiekapitalet. Den av regeringen föreslagna regeln innebär att den som satsar mindre än 12 000 kr av sina surt förvärvade pengar i Ericsson kommer att inneha en aktiepost som blir offentlig. Med hänsyn till den stora mängd aktieägare som finns i Ericsson framstår regeln som absurd.

Mot det förslag som alliansen står bakom med en begränsningsregel baserad på röstetal eller kapital har regeringen anfört att antalet aktieägare som skulle tvingas skylta med sitt innehav blir alltför få. Detta är inget annat än ett nonsensargument. Det säger mer om bristen på svenskar som har möjlighet att äga lite mer betydande andelar i svenskt näringsliv än om det verkliga behovet av en offentlig insyn.

Fru talman! Jag tänker kort nämna någonting om möjligheterna att verkställa en skiljedom. Detta är visserligen ingen kioskvältare och ingen stor fråga för stora grupper av aktieägare, men den kan bli viktig för framtiden då det har blivit vanligare med övertagande av bolag från andra delar av världen.

Alliansen välkomnar den föreslagna utvidgningen av tillämpningsområdet för inlösen av minoritetsaktier. Att även utländska subjekt får möjlighet att lösa in minoritetsposter kommer att förenkla omstruktureringen av det europeiska näringslivet.

Vi vill dock höja ett varnande finger när det gäller utländska rättssubjekt. När ena parten i ett inlösenförfarande är ett utländskt rättssubjekt kan det medföra verkställighetsproblem för den som har fått rätt till ersättning i en skiljedom. Regeringen viftar bort detta och hävdar att företag som är inblandade i ett skiljenämnds-förfarande rättar sig efter skiljedomen och betalar fastställt lösenbelopp.

Vi tycker att regeringen har en naiv inställning till affärsverksamhet och vi vill skydda minoritetsägarna så långt det är möjligt. Äganderätten bör i alla lägen vara okränkbar. Frågan bör därför regleras på något sätt.

Fru talman! I valtider brukar alla partier vittna om att de står på de små företagens sida. Från vänsterkartellen har vi under den senaste mandatperioden inte sett så mycket av den varan, utan en strid ström av pålagor och föreskrifter har lagts på företagsamheten. Den stora förenklingen enligt regeringen är tydligen att man numera kan lämna en del av de uppgifter som staten kräver in av företagen via Internet. Det är inte mycket till förenkling, men alltid något.

Alliansen anser att regelförenkling och borttagande av onödig byråkrati är en prioriterad uppgift. Vi föreslår därför att mindre aktiebolag ska undantas från revisionsplikten. Det är också en rätt som EG-rätten ger oss som nation att ha i vår lagstiftning. De flesta mindre bolag har professionell hjälp att upprätta bokslutet, och den efterföljande revisionen är ofta endast en översiktlig granskning. Trots detta medför revisionen ofta en kostnad på minst 10 000 kr för de allra minsta bolagen. Borttagande av revisionen skulle medföra en betydande kostnadsbesparing och förenkling för de minsta bolagen.

Slutligen, fru talman, tänker jag nämna några ord om fusioner. Lagrådet har tillsammans med remissinstanser konstaterat att fusionsinstitutet kan missbrukas för att kringgå bestämmelserna om inlösen. Detta sker i viss mån redan i dag. Missbruk kan förhindras om man omgående inför samma majoritetskrav som vid inlösen av aktier. Regeringen har uppgett att den avser att analysera frågan. Med min erfarenhet av regeringens brist på handlingskraft när det gäller lagutskottets beredningsområde hävdar vi i alliansen att det inte räcker. Regeringen bör omgående återkomma till riksdagen med en lagändring som vi nu har aviserat.

Slutligen, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 1 under punkt 1.

Anf. 54 JAN ERTSBORN (fp):

Fru talman! Mina tänkta inledande ord har uttalats mycket väl av Bertil Kjellberg, och jag kan inte annat än instämma i vad han har sagt beträffande detta lagstiftningsarbete.

Jag vill dock betona att det är ett mycket omfattande arbete. Slutbetänkandet föregicks av inte mindre än sex delbetänkanden, och det är inte så särskilt vanligt för oss här i Sverige. Som grund finns också bolagsrättsliga EU-direktiv och viss annan utredning. Det är som sagt ett mycket omfattande material.

Vi i allianspartierna tycker att det här förslaget är bra. Det finns tillfredsställande lösningar på många frågor. Vi har särskilt funderat över frågan om man ska ha en gemensam lagstiftning för privata aktiebolag och publika aktiebolag. Den frågan är inte alldeles enkel att besvara. Vi har ca 300 000 privata aktiebolag och ungefär 1 000 publika aktiebolag, och då kan man fundera över om vi verkligen ska ha en gemensam lagstiftning. Men vi har funnit att i dagsläget accepterar vi det förslag som är framlagt. Jämfört med den gamla aktiebolagslagen har det rätt stora fördelar när det gäller just avgränsningen mellan privata och publika aktiebolag.

Vi i allianspartierna tycker att det är ett bra förslag, men det kunde ha blivit mycket bättre om man hade accepterat de synpunkter som vi för fram i våra reservationer.

Jag ska nu först uppehålla mig vid reservation nr 8 som handlar om principerna för fastställande av lösenbeloppet vid tvångsinlösen. Då är det viktigt att känna till att det verkligen handlar om tvångsinlösen. Det är ett expropriationsförfarande där man blir av med sin äganderätt, och självfallet ska man få betalt för det som man ägde.

Här har regeringen valt att lägga fast en princip som motsvarar det noterade värdet på aktierna. Det finns noterade värden på till exempel börsen. Vi tycker inte att man ska ha en sådan regel, utan vi tycker att man ska lägga fast lösenbeloppet till aktiens marknadsvärde och inte låsa sig vid börskursen. Ibland kommer detta inte att innebära någon skillnad, för ibland blir börskursen marknadsvärdet, men det finns stora möjligheter att påverka börskursen till förmån för majoritetsägaren. Det är ju majoritetsägaren som bestämmer tidpunkten för när man vill påkalla tvångsinlösen till exempel, och den tidpunkten kan man alltså mycket väl välja på ett sådant sätt att man kommer lite billigare undan helt enkelt.

Aktiespararna, som ju företräder små aktieägare i det här landet, har betonat att man inte alls vill vara med om att fastställa lösenbeloppet till börskursen, utan man vill ha den andra principen som faktiskt fungerar och har fungerat där detta fastställs av skiljemän. Det är också så som vi vill ha det i enlighet med vår reservation nr 8.

Reservation nr 9 handlar om god man som ska företräda minoritetsaktieägarna, och många av de aktieägarna är ju helt enkelt frånvarande och deltar inte i inlösenförfarandet. I lagförslaget står enbart uttrycket att den här personen ska vara lämplig för uppdraget. Det är klart att man kan tolka in väldigt mycket i orden "lämplig för uppdraget". När vi har granskat det här lagförslaget har vi kommit fram till att här borde man vara tydligare i skrivningarna. Man borde klargöra att det krävs en dokumenterad sakkunskap och erfarenhet och, kanske allra viktigast, att det

är en person som är fristående i förhållande till majoritetsägaren och till exempel styrelsen i dotterbolaget.

Vi tycker att detta är viktigt. Det finns ett avgörande i Stockholms tingsrätt från så sent som 2003 som visar att man inte riktigt beaktar det här kravet på sakkunskap och fristående. Det hade alltså varit önskvärt att vi hade fått det tillägget.

I reservation nr 15 talar vi om reservfonden. I 1895 års aktiebolagslag, för att bli riktig historisk, fastställde man att man skulle ha avsättningar till en reservfond. År 1975 var man inne på att man skulle avskaffa reservfonden, som ju är ett bundet kapital, ett aktiekapital helt enkelt. Men man avskaffade inte reservfonden då. Det gör man nu. Det tycker vi är väldigt bra, men vi har väldigt svårt att förstå varför de gamla avsättningarna till reservfonder ska stå kvar i bolagen. Man kommer alltså inte att behöva avsätta till reservfond i fortsättningen, men de fonder som man redan avsatt till kommer att stå kvar.

Vi har här föreslagit att man skulle få möjlighet att ombilda de gamla reservfonderna till ett fritt eget kapital. Det är lika välmotiverat som avskaffandet av reservfonderna över huvud taget.

Slutligen har vi reservation nr 17. Det är ett förslag som inte har behandlats i lagförslaget, och såvitt jag kan förstå inte heller i någon av de bakomliggande utredningarna. Det är ett förslag om en preskriptionstid för borgenärer att avkräva styrelseledamöter personligt betalningsansvar när reglerna om likvidation inte följs.

Som många känner till är man skyldig att upprätta en kontrollbalansräkning när aktiekapitalet är förbrukat. Upprättar man inte en kontrollbalansräkning och håller bolagsstämman blir styrelseledamöterna personligen betalningsansvariga för de skulder som uppstår efter den tidpunkt då man skulle ha upprättat kontrollbalansräkningen.

Det är naturligtvis en riktig regel. Den gör att de flesta styrelseledamöter ser till att en kontrollbalansräkning blir upprättad och att man följer de regler som finns i aktiebolagslagen. Regeln som sådan fyller en mycket stor och viktig funktion.

Men man kan ju ställa sig frågan hur länge den här fordringsägaren, en leverantör till ett aktiebolag till exempel, ska ha rätt att kräva styrelseledamöten på betalning. Eftersom frågan inte är berörd i aktiebolagslagen gäller den allmänna preskriptionen om tio år, och den allmänna preskriptionen kan ju avbrytas genom att man framställer krav. Sedan gäller den ytterligare tio år och kan förlängas hur många gånger som helst.

Här har vi tittat på de regler som finns i aktiebolagslagen om skadestånd för styrelseledamöter. De finns i 29 kap. Där finns det skadeståndsregler som preskriberas inom ett år, men huvudregeln är att de preskriberas inom fem år. Vi tycker att det vore lämpligt att även den här betalningsskyldigheten för styrelseledamöter ska preskriberas inom samma tid som gäller för skadestånd, alltså fem år efter det att skulden har uppkommit.

Ett exempel är ett bolag som inte upprättat kontrollbalansräkning och kanske gick i konkurs, vilket är det vanliga, 1999. Där kan alltså styrelseledamöterna än i dag avkrävas ansvar för de skulder som uppstod. Men med en preskriptionsregel skulle det alltså ha fallit under 2004. Frågan är: Ska verkligen styrelseledamöterna ha ett längre ansvar i tid räknat för

den här typen av skulder än de har för skadestånd när man inte följer reglerna i aktiebolagslagen?

Fru talman! Jag instämmer i Bertil Kjellbergs yrkande om bifall till reservation 1, men jag står givetvis bakom samtliga övriga reservationer från alliansens sida.

Anf. 55 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Vi som arbetar för alliansen är i huvudsak positiva till den av regeringen föreslagna aktiebolagslagen. En större flexibilitet i lagen stimulerar företagsamhet, som i ordets mest grundläggande mening är helt avgörande för ett samhälles välfärd. Företagsamheten skapar kraft som förlöses i många små företag och är på sikt en stor tillgång för vårt samhälle. Aktiebolaget är en associationsform som ska möjliggöra för fler personer att samverka i näringsverksamhet med begränsat personligt ansvar. Det begränsade personliga ansvaret gör att man måste ställa höga krav på skydd av bolagets kapital. Associationsformen vänder sig primärt till ägarna, som egentligen är huvudaktörer. Styrelse och företagsledning arbetar som uppdragsgivare och förvaltare åt ägarna.

Kristdemokraterna är särskilt positiva till lagförslaget om att ändringar görs i styrelsens sammansättning. I fortsättningen ska man få verka från den tidpunkt då anmälan om registrering kom in till Bolagsverket. Vi menar att det här kan motverka brottslighet och ansvarsfusk. Tidigare har mindre seriösa aktörer kunnat utnyttja regelverket så att personer som varit registrerade som styrelseledamöter i aktiebolagsregistret påstått att de i själva verket avgått vid en viss kritisk tidpunkt och därför inte kunnat göras ansvariga för handlingar som företagets i bolagets namn. Vi tror att man kan komma till rätta med en del problem med den här förändrade lagen.

Fru talman! Kristdemokraterna har fört fram krav på avskaffande av det personliga betalningsansvaret för delägare i advokataktiebolag. I ett aktiebolag har aktieägarna inte något personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser. Enligt gällande rätt är emellertid en aktieägare i ett aktiebolag som bedriver advokatverksamhet solidariskt ansvarig med bolaget för sådana förpliktelser mot klienter som bolaget ådrar sig under den tid som han eller hon äger aktier i bolaget. Regeringen föreslår att ansvaret inte ska omfatta förpliktelser som uppkommer i de uppdrag som aktieägaren inte själv handlägger eller på annat sätt ansvarar för. Det tycker vi är bra. Men det räcker inte.

Vi tycker som Sveriges Advokatsamfund och Sveriges Redovisningskonsulters Förbund att det inte är påkallat med en särskild regel om ansvarsgenombrott i advokataktiebolag. Några motsvarande regler förekommer inte för några andra yrkesutövare vars uppdrag typiskt sett kan sägas vara personliga till sin karaktär. Klienternas skyddsbehov är tillräckligt tillgodosett genom det försäkringsskydd som advokatbyråer är skyldiga att hålla sig med. I flera länder är det möjligt att bedriva advokatverksamhet utan personligt ansvar. Därför förordar vi i enlighet med Lagrådet att särregleringen för advokataktiebolag utmönstras.

Fru talman! Principen om aktiebokens offentlighet har en lång tradition i vårt land. Offentligheten har ansetts ha betydelse i forsknings- och utredningssammanhang. Även den som överväger att köpa aktier kan ha intresse av att känna till vilka som utövar inflytande över bolaget. Mot

bakgrund härav har regeringen föreslagit att aktieboken eller utskriften därav kostnadsfritt ska finnas tillgänglig för var och en som det önskar. Mindre aktieinnehav i avstämningsbolag föreslås undantas från principen om aktiebokens offentlighet.

För oss kristdemokrater är skyddet för den personliga integriteten ett av rättssamhällets och rättsstatens fundament. Vi kan inte acceptera en sådan inskränkning av integriteten som regeringen har föreslagit. Vi menar att offentligheten inte under några förhållanden bör omfatta uppgifter om aktieägares personnummer. På så sätt kommer aktieägarnas personliga integritet att stärkas samtidigt som möjligheten att missbruka personnumret i brottsliga syften begränsas.

Fru talman! Vi har i vår motion pekat på flera brister i lagförslaget. Jag kan inte ta upp samtliga här, men jag vill avsluta med några ord om informationsskyldigheten.

Ett moderbolag har genom sin ägardominans ett stort informationsövertag jämfört med minoritetsägarna avseende dotterbolaget. Det tycker vi motiverar en regel som förpliktigar dotterbolaget och moderbolaget att till minoritetsaktieägarna lämna den information som är nödvändig för att de bland annat ska kunna göra en värdering av dotterbolaget eller bedöma om en särregel är tillämplig. Kristdemokraterna anser därför att styrelsen i dotterbolaget och majoritetsägaren ska vara skyldiga att på begäran tillhandahålla minoritetsaktieägarna uppgifter och handlingar som är nödvändiga för att minoriteten ska kunna föra sin talan.

Fru talman! I och med detta vill jag tala om att vi kristdemokrater självklart står bakom alla våra reservationer, men för tids vinning yrkar jag bifall enbart till reservation 1.

Anf. 56 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman! Ledamöter och övriga åhörare! Jag vill inleda med att säga att jag står bakom Centerpartiets samtliga reservationer, men för tids vinnande vill jag yrka bifall till enbart reservation 2. Sedan tänker jag i mitt inlägg ta upp tre områden. Det första rör privata och publika företag, rättare sagt aktiebolag.

Förutsättningarna för företagande är mycket olika beroende på företagets storlek. Till exempel finns det företag som omsätter hundratals miljoner, arbetar internationellt och företag som omsätter 1 miljon kronor på en lokal marknad. Trots de olika verksamhetsförhållandena har vi i dag en bolagslagstiftning som utgår från storbolagens förutsättningar i allt, från revision till teorier om aktiekapitalets storlek som säkerhet för bolagets förpliktelser.

Att man håller fast vid en gemensam aktiebolagslagstiftning för mikroaktiebolag och globala aktiebolag missgynnar småföretagen. Varken den gamla eller den nya aktiebolagslagen tar hänsyn till de riktigt små företag som är aktiebolag. Inom Centerpartiet anser vi att det är en viktig tillväxtfråga att regelverkskostymen anpassas.

Vi har i våra reservationer givit flera exempel på viktiga förslag. Vår bedömning är att det i de privata bolagen, småföretagen, saknas möjligheter som säkerställer internationellt ägande och kapitalanskaffning. Friheten från personligt ansvar och borgenärsskyddsreglerna har för småföretag en helt annan innebörd än för de stora internationella koncer-

nerna. Detta måste beaktas i allt agerande, inte bara i näringsutskottets uttalanden utan även i lagutskottets.

Minimibeloppet i ett aktiebolag uppgår i dag till 100 000 kr för privata aktiebolag. Många näringsidkare som är nystartare har vittnat om att denna nivå är för hög. Man tvingas därför att välja en verksamhet i enskild firma eller handelsbolag. Den teoretiska beskrivningen av grunden för aktiekapitalets storlek stämmer i många fall inte överens med den verklighet där en del företagare bedriver sin verksamhet.

Vi anser därför att regeringen bör återkomma med förslag om hur en sänkning av aktiekapitalets lägsta nivå kan utformas i syfte att stimulera och förenkla företagande i privat aktiebolagsform. Därför yrkar jag bifall till reservation 2.

Sedan vill jag också ta upp frågan om revisionsplikten i mindre aktiebolag. Revisionsplikten är ju för närvarande obligatorisk i svensk lagstiftning. Men inom ramen för det gemensamma EU-regelverket finns det möjligheter att undanta mindre aktiebolag från obligatorisk revisionsplikt. Så har också skett i många EU-länder.

Skälet till detta är bland annat att det saknas analyser som visar på nyttan för företag och samhälle med en revisionsplikt i de allra minsta aktiebolagen. Nyttan motsvaras alltså inte av den kostnad som dessa företag får i form av arvoden och administrativt merarbete. Detta har också analyserats och bekräftats i en nyligen presenterad rapport av professorerna Per Thorell och Klaes Norberg.

I rapporten konstateras vidare att kostnaden för de mindre aktiebolagen – de aktiebolag som finns inom EU:s frigräns – uppskattas till ca 2 miljarder kronor, kostnader som kommer att stiga om man nu skärper reglerna.

Med hänvisning till att det ej har konstaterats att obligatorisk revision av mindre aktiebolag leder till någon påvisbar nytta för samhället och att flertalet övriga EU-länder kommit fram till att en frivillig revision av småföretag är att föredra tycker vi också att den svenska aktiebolagslagen bör anpassas till detta och att den obligatoriska revisionsplikten därför ska slopas.

Sedan vill jag också ta upp detta med förenkling och förenklade regler för företagen. Detta har vi från Centern påpekat många gånger tidigare, men det tål att upprepas.

Flera tunga remissinstanser betonar vikten av att lagstiftningen ska präglas av lättillgänglighet och enkelhet. I all lagstiftning finns det starka skäl att utgå från brukarens – det vill säga från individens eller företagarens – synvinkel. Inom Centerpartiet och alliansen anser vi att regeringen i förslaget till lagstiftning inte har satt brukaren i första rummet. Det samlade resultatet av förändringarna i aktiebolagslagen kan därför inte anses ha inneburit något särskilt mer av överskådlighet eller någon större begriplighet.

I propositionen anges som utgångspunkt att regelverket ska utformas så att risken för missbruk minimeras. Först därefter förs det ett resonemang om att regelmängden inte får bli så betungande att företagsamheten stryps eller får konkurrensnackdelar.

Att regelsystemet sätts i första rummet är föga förvånande, men inte desto mindre oroande då det indikerar en grundläggande negativ syn på företagandet och då speciellt på småföretagande. Genomgående saknar vi

även en kostnads- och instäcksanalys när det gäller konsekvenser av det nya förslaget och nytta med olika regleringar, och detta utifrån ett småföretagarperspektiv. I varje fall har man inte redovisat det i betänkandet, och därför finns det en reservation i den frågan. Men för tids vinnande ska jag bara yrka bifall till reservation 2.

Anf. 57 JOHAN LÖFSTRAND (s):

Fru talman! Vi ska nu debattera den nya aktiebolagslagen och betänkande nr 23. Det är en av de mest centrala delarna i det svenska näringslivet. Aktiebolag är den mest dominerande formen för stora företag, men även många små och medelstora företag använder sig av den här associationsformen, vilket gör att aktiebolagslagen utgör en väldigt viktig del. Det är därför angeläget att man hela tiden ser över den och genomför moderniseringar.

Den nuvarande aktiebolagslagen är från 1975, och det är ganska mycket som har hänt sedan dess. Vi har fått en ny teknik, förändrade regler på finansmarknaden, förändrade regler för ägarstrukturer och en allt större internationalisering. Detta kommer att kräva att lagen görs om. Jag håller med Bertil Kjellberg om att vi i framtiden blir tvungna att se över denna lagstiftning oftare eftersom utvecklingen kommer att gå väldigt snabbt framöver.

Syftet med lagen har ju varit att vi ska skapa en modern lagstiftning som ger tydlighet och flexibilitet och som fungerar väl när det gäller regler för samverkan och kapitalanskaffning. Det är viktigt att dessa regler är så pass bra att vi kan mäta oss i den internationella konkurrensen. Det regelverk som vi har här i Sverige ska ge de företag som verkar här samma möjligheter som deras utländska konkurrenter har.

Syftet har också varit att på olika sätt underlätta och förbättra lagstiftningen.

Det föreslås nya regler om beslutsfattande vid stämman där man till exempel kan skapa fullmaktssystem som gör att det blir lättare och enklare för aktieägare att delta även om man personligen inte har möjlighet att närvara.

En annan sak som är rimligt att resonera om är att en stor del av de aktiebolag som finns i dag är små och medelstora. Här har regeringen och samarbetspartierna resonerat väldigt mycket om huruvida man ska ha en associationsform eller flera. Men vi har kommit fram till att en associationsform i dagsläget är det absolut bästa.

Däremot har vi kommit fram till att det är viktigt att man gör tydliga skillnader mellan privata och publika aktiebolag. På så sätt kan man lägga väldigt mycket av förenklingsarbetet på de privata aktiebolagen, och vi har utformat lagtexten på ett sådant sätt att det ska underlätta för den lilla och medelstora företagaren när han eller hon blir tvungen att tyda lagtext.

Propositionen har utarbetats i samarbete med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. I betänkandet behandlas fyra motioner. Jag tycker att det är roligt att konstatera att vi i mångt och mycket är överens. Det här har varit ett väldigt stort lagstiftningsärende, och det är ett ärende som är oerhört viktigt för samhället framöver. Därför känns det roligt att veta att vi är överens i de grundläggande frågorna. Sedan finns det självklart olika juridiska och tekniska detaljer som vi kan resonera om.

Med denna korta inledning vill jag yrka bifall till lagutskottets betänkande 23 i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Nu tänkte jag beröra de reservationer som finns i detta betänkande. Det här är ett mycket omfattande lagförslag, och vi från Socialdemokraterna har därför delat upp reservationerna. Jag kommer att beröra reservationerna 1–11, och Raimo Pärssinen kommer senare att beröra övriga reservationer i sitt anförande.

Jag kommer huvudsakligen att uppmärksamma de reservationer där det finns ett brett politiskt stöd. Under replikerna finns det sedan självfallet möjlighet att resonera om de övriga reservationerna.

Herr talman! Den första reservationen handlar om ansvarsgenombrott i advokataktiebolag. Här menar reservanterna att de regler som i dag undantar advokataktiebolag ska tas bort. Utskottet har precis som regeringen sagt att det inte finns ett tillräckligt beredningsunderlag i frågan. Man behöver därför resonera ytterligare om detta.

Självklart har det skett ganska stora förändringar som gör att man i framtiden kanske måste se över det här. I en framtid kanske man också ska se över om man ska ta bort de här reglerna. Regeringen känner att man i dagsläget inte har det underlag som man behöver för att kunna tillmötesgå reservanterna och ta bort den delen.

Den andra reservation som jag tänkte beröra är reservation nr 4 om aktieboken. Huvuddelen av reservationen behandlar frågan om hur stor del av aktieboken som ska vara offentlig. I Sverige har vi en lång tradition av att mycket i det svenska samhället är offentligt, och ska så vara. Vi har också haft traditionen att aktieboken ska vara offentlig. Det är något som vi från majoriteten tycker är väldigt viktigt.

Aktiebolagskommittén föreslog att reglerna skulle ändras från den i dag fixa nivån på 500 aktier till att vara mer flexibel och i stället utgå från en viss andel av rösterna.

Jag kan hålla med om att det finns fördelar med ett sådant system. Det skulle ge en mer rättvisande bild av inflytandeförhållandet i företaget. Jag håller med om att det finns fördelar med ett sådant system.

Det som regeringen och utskottsmajoriteten har resonerat om är att man måste se det ur lite olika perspektiv. Det första perspektivet är att om man skulle införa en sådan här regel, oavsett vilken nivå man skulle lägga den på, skulle det skapa en drastisk minskning av hur stor aktieboken är. Vi ser inte att vi vill göra en sådan minskning. Vi ser att det finns en fördel med att kunna se de stora ägarstrukturerna och att kunna se var det finns många ägare.

Om man skulle gå på förslaget att ändra till att de som har mer än en tusendel av aktierna ska redovisas i aktieboken skulle det till exempel från att i dagsläget vara över 70 000 av Ericssons aktieägare som redovisas – det är väldigt många, men väldigt många av deras aktieägare redovisas – gå ned till 22.

Jag tror faktiskt att det finns behov av att kunna se en större del av ägandet.

Jag kan hålla med om att det självklart finns fördelar med det förslag som har lyfts fram av reservanterna, men majoriteten har ändå landat i att vi för tillfället tycker att det är bra att det finns en gräns som gör att fler innefattas i systemet.

Den andra delen i reservationen rör huruvida man ska redovisa personnumret eller inte. Reservanterna menar att om man redovisar personnumret kommer det att skapa utrymme för brottslighet. Det kan självklart finnas en sådan tendens. Men jag är helt övertygad om att offentlighetsprincipen är oerhört viktig och att man ska utgå från den.

Jag tror att om man tar bort adress, personnummer och annat skulle det skapa otydlighet i att läsa ut registret. Det skulle i sig inte vara acceptabelt. Jag tror att det är bra med insyn. Jag tror att det också skulle kunna skapa brottslig verksamhet i förlängningen om man skapade sådana system.

Herr talman! Den tredje reservation som jag tänkte belysa är reservation nr 8 angående lösenbeloppet.

Det har varit en av de mest kontroversiella frågorna under remissbehandlingen under Aktiebolagskommitténs arbete. Frågan rör i vilken grad börskursen ska vara ledande vid fastställande av lösenbelopp.

I debatten har man resonerat om de två olika principer som finns. Det är antingen principen att man ska gå på att inlösenbeloppet ska avgöras i första hand av aktiernas andel av bolaget vid en eventuell försäljning av samtliga aktier under normala förhållanden, eller principen att inlösenbeloppet sätts så att det motsvarar priset för en aktie vid försäljningen under normala förhållanden.

Utskottet håller med regeringen om att det är viktigt att det finns generella regler och att de är tydliga.

Rättsläget har under det senaste året faktiskt förtydligats på den här punkten i och med balkenmålet. Regeringens förslag bygger i mångt och mycket på avgörandet i just det målet.

Här föreslår man att lösenbeloppet ska motsvara det pris för aktien som påkallas under normala förhållanden.

Slutligen, herr talman, vill jag kort kommentera reservation nr 10.

Motionärerna välkomnar här den utvidgade möjligheten till inlösen av minoritetsaktier då den framdeles även kommer att gälla utländska rättsobjekt. Motionären menar att det kan uppstå problem att verkställa skiljedomar i de fall då utländska rättsobjekt begär lösen eller blir ålagda lösen skyldighet. Utskottsmajoriteten håller med regeringen om att det förhoppningsvis kommer att leda till att de parter som ställs inför skiljedomslösen följer dem, annars kommer deras heder och deras anseende på aktiemarknaden att påverkas i väldigt stor utsträckning.

Vi tror från majoritetens sida att det kommer att göra att man kommer att följa skiljedomslösen.

Med det vill jag ytterligare en gång yrka bifall till förslaget i lagutskottets betänkande 23 och avslag på reservationerna.

Anf. 58 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Min fråga till Johan Löfstrand är väldigt rak och tydlig, nämligen: Av vilken anledning vill Socialdemokraterna behålla en gammal regel när det gäller särbehandling av advokater? Varför vill man behålla den?

Om man moderniserar en lag, varför bryter man inte upp de gamla strukturer som finns sedan flera hundra år tillbaka?

Anf. 59 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik:

Herr talman! Precis som jag sade i mitt anförande har den här frågan diskuterats väldigt mycket på Regeringskansliet. Man har väl sagt att problemet är att man inte riktigt vet hur man ska gå till väga. Framför allt känner man att man inte har beredningsområde.

Det kanske finns andra grupper som skulle inkluderas i detta, eller att man ska ta bort det helt och hållet.

Därför har man sagt att det här är en fråga som man kommer att jobba med, och en fråga som är viktig, men att man måste bereda frågan ytterligare.

Anf. 60 YVONNE ANDERSSON (kd) replik:

Herr talman! Johan Löfstrand menar alltså att det kan bli fler yrkesgrupper som kommer att särbehandlas på det här sättet. Det är i så fall uppseendeväckande. Det kan jag inte finna någonstans.

När det gäller beredningsmöjlighet och tid för att skaffa in beredningsunderlag kom ju kommitténs slutbetänkande redan den 1 januari 2001. Det är fyra och ett halvt år sedan. Skulle det inte ha funnits tid att se över en särregel som varken Lagrådet eller andra remissinstanser tycker är befogad?

Om man i så fall på allvar är intresserad av en översyn för att ta bort den skulle man kunna tänka sig att utskottets majoritet hade bifallit vårt önskemål om att begära ett tillkännagivande om att regeringen skulle återkomma med ett lagförslag som innebär ett avskaffande av ansvarsgeombrottet. Nu får vi alltså veta att anledningen till att utskottet inte bifaller den önskan är att man från regeringen kanske kommer till slutsatsen att fler yrkesgrupper ska särbehandlas på det här negativa sättet.

Anf. 61 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik:

Herr talman! I propositionen för man ett resonemang om att man tycker att det är problematiskt med de här reglerna. Jag är ganska övertygad om att det inte kommer att vara fler grupper som inkluderas i den här särlagstiftningen. Men man för principiella diskussioner om att det är svårt att dra tydliga linjer. Därför har man sagt att man vill återkomma på det här området när man har berett frågan ytterligare.

Skälet till att man inte har hunnit göra det tidigare är att vi just nu håller i vår hand ett av de största ärenden som har lagts från Justitiedepartementet på väldigt länge. Det innebär att man har haft väldigt mycket att göra på den här avdelningen på Justitiedepartementet. Man har inte hunnit med det beredningsområdet.

Det kommer också ytterligare förslag om följdändringar i andra lagstiftningar som denna nya aktiebolagslag kommer att innebära. Detta jobbar Justitiedepartementet för tillfället väldigt mycket med, för att på så sätt få lagstiftningen att passa ihop med andra delar i samhället.

Anf. 62 BERTIL KJELLBERG (m) replik:

Herr talman! Jag tänkte diskutera frågan om aktiebolagens offentlighet. Jag tror att vi alla är ense om att aktieägares innehav ska vara offentligt om det kan påverka bolagets ledning och inriktning. Jag kan dock inte förstå vad det finns för anledning att notera aktieägare som inte kan

påverka bolaget. Aktiebolagskommittén föreslog ju att innehav av en tusendel av det totala antalet röster i bolaget skulle vara styrande.

Jag skulle vilja fråga Johan Löfstrand: Hur kan det faktum att antalet som blir undantagna från offentligheten minskar vara ett skäl?

Prot. 2004/05:138

13 juni

Ny aktiebolagslag

Anf. 63 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik:

Herr talman! Detta är en av de frågor som har diskuterats väldigt mycket. Jag kan säga att vi själva har haft en diskussion internt om vad som skulle vara rätt och fel och då kommit fram till att frågan är väldigt svår.

Kommitténs förslag tycker jag i mångt och mycket är bra. Jag tror att det kan finnas fördelar med ett förslag där man faktiskt får bort den stelbenthet som finns. Samtidigt har vi sagt vi inte ser något större problem med att en ganska stor grupp aktieägare är upplagda i aktieboken. Vi ser ingen negativ tendens.

Om man däremot skulle minska det antal som redovisades är vi oroliga att det skulle kunna få negativa konsekvenser, både för allmänintresset och för forskningen och andra intressen. Då har vi sagt att det är bättre att behålla den regel som finns i dag. Vi ser nämligen inte att de negativa konsekvenserna skulle bli så stora.

Anf. 64 BERTIL KJELLBERG (m) replik:

Herr talman! Tar man integriteten för enskilda personer på allvar ser man att detta är ett problem. Man ska inte behöva skylta med ett mindre aktieinnehav, lika lite som man måste skylta med att man har några tusenlappar på banken. Det tycker jag är en anständighetsfråga i ett rätts-samhälle.

Regeringen räknar bara upp fördelar med att ansluta sig till Aktiebolagskommitténs förslag om en tusendel av röstetalet. Det enda skäl man sedan anför emot att det blir så få. Det är detta jag inte riktigt kan förstå. Att antalet offentliga aktieägare blir för litet är väl inget skäl i sig. Det kan bara vara ett tecken på koncentrationen inom näringslivet. Det är inte tecken på något annat eftersom en tusendel ger så liten effekt.

Anf. 65 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik:

Herr talman! Återigen är det väl alltid en avvägning mellan det offentliga och offentlighetsprincipen och den personliga integriteten. Här har vi i utskottsmajoriteten sagt att vi ser det som ganska viktigt att det är möjligt att se en stor grupp av ägarantalet i de olika bolagen. Detta ser vi som viktigare än integritetsfaktorn.

Samtidigt är jag helt övertygad om, precis som jag sade tidigare, att det inte finns speciellt många nackdelar med att behålla det här systemet. Den enda nackdelen vore i så fall att det framkommer en viss kostnad vid utdelandet av dessa luntor med ganska många ägarnamn i. Det är det enda jag ser som en stor nackdel.

Jag tror att det är bättre att hålla en öppen och publik aktiebok än en liten, begränsad och stängd.

Anf. 66 JAN ERTSBORN (fp) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja att vi fördjupade oss lite grann i frågan om hur man ska bestämma lösenbeloppet vid tvångsinlösen.

Vi är säkert överens om att vi vill ha regler som tillgodoser minoritetsaktieägarens intressen. Kanske är vi också överens om att det, som jag sade i mitt anförande tidigare, finns möjligheter att manipulera börskurserna – inte minst i Sverige, som har en i sådana här sammanhang relativt liten börs. Det jag är mest rädd för är att man, om vi följer den linje som regeringen nu har föreslagit, manipulerar kursen och på så vis får till stånd ett för lågt lösenbelopp.

Det är ju så: Har man inte 90 % skaffar man sig 90 % eller däröver för att kunna göra en tvångsinlösen. Det gör man ofta genom att ge ett offentligt erbjudande på börsen. Om exempelvis aktiekursen står i 80 kr är det ganska vanligt att man lägger på så att man ger kanske 100 kr, och så får man inlöst så många aktier att man kommer över 90 % och kan begära in resten. Men om kursen är på 80 kr och man lägger fram ett erbjudande 100 kr blir ju börskursen 100 kr. Då inställer sig frågan: Blir det inte i praktiken lösenbeloppet?

Är inte regeringen och Johan Löfstrand bekymrade över att den som egentligen lägger fast lösenbeloppets storlek, genom att göra precis på det något förenklade sätt som jag nu beskrev, är majoritetsägaren?

Anf. 67 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik:

Herr talman! Precis som regeringen skriver i propositionen, och framför allt som vissa remissinstanser skriver i remissvaren, finns det många som hävdar – och det kan mycket väl vara så – att vid ett sådant övertagande kommer det ibland att vara minoritetsaktieägarna som får stå till svars. Det är oerhört sorgligt om det är så. Men det står också väldigt tydligt skrivet i propositionen att det finns flexibilitet i de här reglerna. Om man ser att kursen har blivit manipulerad eller om så krävs av särskilda skäl, som man skriver i propositionen, ska man faktiskt kunna göra förändringar. Det finns redan en sådan möjlighet, men jag håller med om att det finns problem.

Det är dock väldigt tydligt att det finns två principer som man kan gå efter, och båda principerna stöds av väldigt många remissinstanser. Regeringen har ställt sig bakom den ena principen där man i stället ska utgå från priset på aktien vid det specifika tillfället och vid normala förhållanden, medan Jan Ertsborn och den borgerliga alliansen har ställt sig bakom den andra principen. Jag tror att man kan resonera väldigt mycket om vilken av principerna som är bäst.

Anf. 68 JAN ERTSBORN (fp) replik:

Herr talman! Vi kan väl konstatera att vi även på denna punkt är överens om ganska mycket. Här finns dock en principiell skillnad som kan få ett väldigt genomslag.

När vi har diskuterat och läst in den här frågan har vi fäst väldigt stor vikt vid vad Aktiespararna har gett uttryck för. Aktiespararna är ju involverade i vartenda tvångsinlösenförfarande vi har i Sverige, och där är man mycket bekymrad över detta. Det framgår av deras remissvar och även av särskilda skrivelser som de har lämnat.

Min avslutande fråga till Johan Löfstrand är: När regeringen nu har valt den här metoden med börskursen, har man inte gjort det helt enkelt därför att den är något enklare, en förenklad variant? Är inte det skälet till att man valt den metoden i stället för den som vi förespråkar?

Prot. 2004/05:138
13 juni

Ny aktiebolagslag

Anf. 69 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik:

Herr talman! Det man skriver i propositionen är att man tycker att det är viktigt och angeläget att lagstiftningen när det gäller de här förutsättningarna är tydlig och att man ger tydliga besked om vad som gäller för att på så sätt minska spekulation och manipulering av börskurser. Det kan mycket väl vara så att man tagit den vägen, men man har gjort det för att på så sätt skapa ett enkelt och tydligt system där det tydligt går att se vad det är som gäller. Det har man också skrivit i propositionen: Man vill skapa tydlighet.

Anf. 70 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Herr talman! Johan Löfstrand påpekade att det finns tydliga skillnader mellan publika och privata bolag. Ja, det instämmer jag i. Däremot finns det inga skillnader i regelverket mellan de stora och de små privata bolagen. Där dras alla över en kam, oavsett hur mycket man har i omsättning och dylikt.

Då vill jag ställa frågan till Johan Löfstrand: Varför kan inte vi här i Sverige också ha en bolagsform anpassad till de riktigt små bolagen? Ett av de kraven handlar också om att det ska vara möjligt att bilda bolag med en lägre insats. Andra länder inom EU har den här möjligheten, varför kan inte vi i Sverige också anamma detta? Andra direktiv kommer till oss som regeringen är ganska snar att anpassa sig till, men inte i den här frågan. Vad är den främsta orsaken? Det har inte gått att utläsa av betänkandet.

Anf. 71 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik:

Herr talman! Först och främst vill jag säga att jag tycker att det i propositionen finns väldigt många delar där man faktiskt har gjort förenklingar för de privata aktiebolagen och som jag tror i stor utsträckning kommer att gynna de minsta bolagen. Jag tror att det finns mycket i den här propositionen som faktiskt gör det möjligt för de mindre bolagen att vara mer flexibla.

Men om vi kommer tillbaka till frågan gällande aktiekapitalets storlek kan jag säga att det här är en fråga som vi har diskuterat i den här kammaren vid några tillfällen tidigare. I och med avsaknaden av det personliga betalningsansvaret i associationsformen aktiebolag måste man faktiskt skapa vissa garantier för borgenärer och andra som i framtiden skulle kunna ställa krav på det här bolaget. Då har regeringen och många andra sagt att det måste finnas en buffert. Det är väldigt viktigt att det finns en buffert, i och med avsaknaden av personligt betalningsansvar, som gör det möjligt att ställa krav på det här bolaget om det skulle förekomma oegentligheter. Det ser jag som en viktig del.

Anf. 72 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Herr talman! Jag vill hävda att det ändå finns ett personligt ansvar. Vi har hört här tidigare att för den som inte upprättar en kontrollbalansräkning om det börjar uppstå tveksamheter inträder det personliga ansvaret. Likaväl inträder det personliga betalningsansvaret genom det ställföreträdaransvar som finns. Det är ändå inte det argument som jag tycker är hållbart.

Det intressanta i den här debatten är väl ändå vad det är som skiljer oss åt inom EU. Andra länder inom Europeiska unionen har det här men vi i Sverige skulle inte vara mottagliga för att man underlättar så att det blir möjligt för riktigt små företag, mikroföretag, att bedriva sin verksamhet i bolagsform. Det finns en väldigt stor andel företagare som inte har någon anställd men som ändå kan vilja driva sitt företag i bolagsform. Det ger ett helt annat skydd och en bättre ekonomisk förutsättning för ägaren att ha ett bolag i förhållande till att bedriva ett företag i enskild firma eller i handelsbolag.

Återigen är det min förhoppning att regeringen kommer tillbaka med det här. Jag kan notera att Johan Löfstrand sade att lagstiftningen säkert kommer att ses över framöver. Att den kommer att ses över oftare var också ett uttryck som Johan använde. Det är också en sak som är lite oroande. "Oftare", innebär det ryckigare spelregler? Om man varje år ska hålla på och justera vet inte heller småföretagarna riktigt vad som gäller. Det hade varit bättre att ta ett ordentligt tag och lägga fast riktlinjer så att också företagaren vet vad han har att rätta sig efter.

Anf. 73 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik:

Herr talman! Oftare än 30 år i alla fall, om jag uttrycker mig så. Jag tror att vi kommer att få se ganska stora förändringar, framför allt på det tekniska området, som jag tror att många småföretagare faktiskt kommer att se som fördelar. I framtiden kommer man att kunna jobba med bättre information, och det kanske går att underlätta redovisning och så vidare. Jag tror att det finns områden där det kan vara viktigt att göra förändringar. Sedan är det självklart viktigt att man har tydliga spelregler.

Tillbaka till aktiekapitalets storlek. Jag är fortfarande inne på samma del som jag var förut. Det som det handlar om är ju en avvägning i förhållande till den frihet som personen faktiskt får när han eller hon inte har något betalningsansvar gentemot hur stort aktiekapitalet är. Om det är så att företaget inte är berett att gå in med en mindre betydande kapitalinsats – 100 000 kr är inte så mycket i många sammanhang – finns det faktiskt många andra associationsformer som man kan välja mellan att bedriva verksamheten i om man inte vill gå in med de 100 000 som i mångt och mycket inte är speciellt mycket pengar. Aktiebolagsformen är ju gjord för att det ska finnas ett skydd för att man inte ska behöva ha något betalningsansvar. Samtidigt måste det finnas en garant för de förpliktelser som bolaget faktiskt kan ådra sig.

Anf. 74 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Det här är ett betänkande som jag skulle vilja säga att det råder nästan total enighet om. Vi har sett de borgerliga partierna sitta och krysta och krysta och komma fram till vissa marginella förändringar.

Mest har väl Viviann Gerdin, Centerpartiet, krystat med tanke på alla de reservationer som finns.

Samtidigt hänvisas det till den borgerliga alliansen. Av det jag ser i detta betänkande verkar i alla fall inte Centerpartiet ingå i den alliansen. Det får ni kanske svara på.

Som helhet är det här, som har sagts här, en väldigt bra förändring av den gamla aktiebolagslagen. Och den kommer, som också har sagts här, att fortsätta utvecklas. Jag tänker ta upp vissa saker som diskuterades när samarbetspartierna gick igenom den. Det är vissa synpunkter som faktiskt redan har diskuterats i kammaren. Det är ungefär samma argumentation som vi kommer att föra fram här när det gäller de olika förslagen.

Jag kan börja med att titta på reservation 1 som gäller ansvarsgenombrott i advokataktiebolag. Det står väldigt tydligt i propositionen och även i betänkandet att "enligt vad som redovisas i propositionen avser regeringen att inleda en översyn av frågan. I avvaktan på resultatet av denna översyn föreslår regeringen en inskränkning i det personliga betalningsansvaret i enlighet med Advokatkommitténs och Aktiebolagskommitténs förslag".

Det som ni reserverar er för, det vill säga att regeringen ska utreda detta, säger man att man ska göra. Det står redan i propositionen. Det finns ingen anledning att ha en reservation om det eller ett tillkännagivande.

Sedan vill jag komma till den intressanta diskussion som har förts när det gäller aktiekapitalets storlek. När jag var nyvald och kom in i riksdagen 1994/95 väckte jag min första motion precis när man skulle höja aktiekapitalet från 50 000 kr till 100 000 kr. Då tyckte jag att det kanske inte var rimligt. Tyvärr visade det sig att det redan var genomfört, så det gick inte på det stadiet att göra någonting. Men då var jag tämligen ensam om den uppfattningen. Centerpartiet stödde mig inte i alla fall, kan jag meddela.

Nu har det gått så många år, men elva år senare framgår det inte vad Centern vill ha för nivå. De kanske vill gå ned till 10 000 kr. Men då är det fullkomligt meningslöst. Aktiekapitalet måste ju ligga på en nivå som innebär att det finns en viss säkerhet. Annars kan man lika gärna bilda handelsbolag eller enskild firma. Det kommer att ställas exakt samma krav på en aktiebolagsinnehavare som på en innehavare av en enskild firma eller ett handelsbolag, det vill säga ett personligt betalningsansvar. Det måste ligga på en viss nivå. Att det skulle vara en förenkling att sänka det är nys. Visst innebär det att en viss kapitalinsats behövs, men i övrigt kan jag inte se problemen med detta.

Det intressanta är att Centerpartiet vill ta bort samtyckesförbehåll. Det ges en möjlighet att ta in något sådant i bolagsordningen, men det vill Centerpartiet ta bort. Man vill ta bort en möjlighet för bolaget att göra en sak. Det är vi som ska bestämma vad de ska få göra och inte göra. Låt bolagen få göra som de vill. Vill de ta in något sådant är det okej. Vi ska inte peta och styra i det.

Sedan går jag över till diskussionen om lösenbeloppet. Det är en intressant diskussion. Den diskussionen förde vi också i samverkanspartierna. Det var därför att det kom in att om särskilda skäl föreligger kan man frånga detta, till exempel om det har visat sig att börskursen på

något sätt har manipulerats. Då går det att använda sig av en annan teknik.

Visst är det som Jan Ertsborn säger, att det är förenklingssskäl som pekar på att denna modell med en särskild klausul är den lämpligaste. Det är möjligt att vi i framtiden får se vem som hade rätt, men jag tror inte att det kommer att bli några vansinnigt stora konsekvenser av negativ karaktär på grund av detta. Jag anser att förenklingssskäl fortfarande väger över.

Det har förekommit diskussioner om kontrollbalansräkning. Det är när halva aktiekapitalet är förbrukat, inte hela, som man har skyldighet att upprätta en kontrollbalansräkning. Det bör väl framgå så att det står klart att vi vet vilka regler som gäller.

Sedan har vi revisionspliktens omfattning. Jag vet inte var man drar gränsen när det gäller att mindre bolag inte har behov av revision. Det är en felsyn. De större bolagen har redan en etablerad stor internrevision som delvis biträder externrevisionen. Redan innan externrevisorn kommer finns det en kvalitetssäkring. I de mindre bolagen finns ingen internrevision alls. Där skulle jag vilja säga att externrevisorn är en oerhört bra medarbetare för de mindre bolagen. Jan Ertsborn var inne på att man kanske kan bilda någon helt ny aktiebolagsform. Sedan är frågan hur det ska gå till och vilken nivå insatskapitalet ska ligga på. Ligger det för lågt blir det tämligen meningslöst. Det är möjligt att man kan fundera över om de allra minsta företagen, med en eller två anställda, skulle ha några andra revisionsregler. Jag tror inte att man med hundraprocentig säkerhet ska säga det. Det fordrar en noggrann analys.

Mina erfarenheter av de mindre bolagen är att det behövs en externrevisor, dels för att kontrollera, dels för att stötta. Det är stöttningen som många gånger är det viktigaste. De gånger jag har kommit ut till medelstora aktiebolag säger de att deras största bundsförvant är deras externrevisor. Däremot kan man diskutera de arvoden som externrevisorn debiterar. Det kan emellanåt vara lite väl högt.

Det är fullkomligt klart och naturligt att om det finns avsatt pengar till en reservfond ska det användas till antingen förlusttäckning eller ökning av det egna kapitalet. Det är i princip vad den kan användas till. Det har varit förenat med den typen av regelsystem, och det ska också gälla i fortsättningen. Inte ska man omvandla det till utdelningsbart fritt eget kapital. För mig är det helt obegripligt hur man kan föreslå något sådant.

Samma regler som gäller när man avsätter pengar ska gälla vid förändring. Jag har lite svårt att förstå den typen av resonemang.

Det är intressant att höra diskussionen om de 500 aktierna och vilka som ska vara med i aktieboken. Det är också ett resonemang som bör diskuteras mellan samverkanspartierna. Jag är väl av den uppfattningen att det är en rigid regel. Jag har själv 700 Ericssonaktier – och jag är registrerad – men jag har inte särskilt mycket att säga till om hur Ericsson sköts. Jag kan väl ha en viss förståelse för att det borde ändras i enlighet med Aktiebolagskommitténs förslag. Det är också sådant man får se över i förlängningen. Aktiebolagslagen är en levande massa, kommer att bli än mer levande och kommer att behöva förändras kontinuerligt.

Moderaterna tycker väl att det sker automatiskt att de som har stort inflytande blir registrerade. Samtidigt följer de flesta moderater inte ens riksdagens önskemål och krav på att registrera sidoinkomster och så vidare. Ibland tycker man lite som man vill.

Jag ska sluta med att yrka bifall till förslaget i det liggande betänkandet.

Anf. 75 RAIMO PÄRSSINEN (s):

Herr talman! I dag slutför vi en lång process med att färdigställa ett fundament i svensk lagstiftning. Jag pratar naturligtvis om propositionen om ny aktiebolagslag.

Det är tio års kommittéarbete, ett antal delbetänkanden, remisser, samråd och allt övrigt arbete som har lagts ned under så lång tid. En fungerande aktiebolagslag ger förutsättningar för ett stabilt och livaktigt näringsliv, som vi alla är så beroende av för samhällets utveckling och välbefinnande. En modern och gentemot utlandet både anpassad och konkurrenskraftig lagstiftning återfinns både i betänkandet och i propositionen.

Det är samtidigt glädjande att det finns en så stor samstämmighet mellan alla partierna om grunderna för lagstiftningen. Egentligen handlar dagens reservationer från borgarna om mindre frågor. I de stora dragen är vi överens.

Därför yrkar jag bifall till förslaget i lagutskottets betänkande nr 23 och avslag på samtliga reservationer.

Låt mig bara kort få beröra några av reservationerna. Att avreglera aktiebolagslagen kan vara att göra de mindre bolagen en björntjänst. Den är ju avsedd att tjäna som ett hjälpmedel för näringsidkare. I den mån det inte finns lagregler om aktieägares mellanhavanden i bolagets förvaltning med mera tvingar man fram en reglering genom avtal. Detta innebär en kostnad för näringsidkare. En avreglering kan också innebära att man inte ger bolagen alla verktyg i verktygslådan. Tar man bort regler skulle massan minska – ja. Men företagets handlingsförmåga riskerar också att minska. I en del fall kan borttagande av regler leda till rättsosäkerhet, och det blir oklart vad som egentligen gäller.

En del av den nuvarande lagens formkrav, liksom en del andra bestämmelser, till exempel om vår revision, uppfattas säkert som betungande för mindre företag. Men i svensk aktiebolagsrätt är revisorsgranskningen central för kontrollen av bolaget – och det är i aktieägarnas och omvärldens intresse. Sedan 1998 tog riksdagen ställning för att revisionsplikten för mindre aktiebolag borde bestå. Det är hänsynen till tredje man, intresset av att förhindra ekonomisk brottslighet med mera som gör det befogat att även fortsättningsvis kräva att aktiebolag ska revideras av kvalificerad oberoende person.

Sverige har vid jämförelse med övriga Europa förhållandevis många små aktiebolag. En orsak är den ordning och reda aktiebolagslagen står för. Ändock förs diskussioner om förenklingar, bland annat beroende på de internationella krav och överenskommelser som finns i Europa.

Sedan kan man ställa sig frågan om man ska undanta revisionsplikten. Hur många bolag är det då som kommer att undantas? Man kan jämföra med utlandet och fråga sig hur den fiskala kontrollen genomförs hos småföretag i till exempel Tyskland. Vi måste hitta lösningar framöver som förenklar, men vi ska ha ordning och reda.

Låt mig också kommentera reservation nr 13, som handlar om revisorns självständighet. Självständigheten och oberoendet av bolaget är en väsentlig del i lagstiftningen. Revisorernas ställning har aktualiserats genom ett antal så kallade företagsskandaler runtom i världen. Vi har sett det i Europa, och vi har sett det i USA.

Vi har i dag en fyraårig mandattid för revisorerna, för att underlätta självständigheten gentemot bolaget. Revisorerna har till uppgift att kontrollera att allt går rätt till väga. Därför ska brister redovisas och åtgärdas, så att förtroendet för bolagen och näringslivet upprätthålls. Revisorn ska skicka in orena revisionsberättelser till Skatteverket av effektivitetsskäl.

Allt detta stärker revisorns ställning. Låt oss vara överens om att vi alla är betjänta av att ingen försöker smita förbi – de som bedriver seriösa verksamheter och inte tillskansar sig förtjänster på andras bekostnad.

Herr talman! I reservationen om fusion beskrivs risken för att bestämmelserna om tvångsinlösen av minoritetsaktier kringgås genom utnyttjande av fusionsinstitutet. Det problemet är, precis som så många har sagt här, uppmärksammat av regeringen, och med ett instämmande från lagutskottet. Det inleds ett arbete från Regeringskansliet för att analysera problemet närmare och, om det visar sig nödvändigt, föreslå regler för att förhindra missbruk. Det sker under innevarande år.

Den lösning som redovisas i reservationerna är kanske inte den bästa. Den kanske leder till större inflexibilitet. Man kan ställa sig frågan om ett majoritetskrav på 90 % kommer att försvåra för fusioner. Varför är det inte bra att vänta in analysen, så att vi tillsammans kan hitta en lösning som är den bästa för alla intressenter?

Slutligen, herr talman, till frågan om preskription. Det är precis som Jan Ertsborn och andra har beskrivit det här, att den frågan har inte tagits upp och behandlats vare sig i Aktiebolagskommittén eller i propositionen. Därför kan man betrakta den frågan som ny. Fordringar av gånget slag har en preskriptionstid på tio år.

Man kan då ställa sig frågan, samma fråga som Jan Ertsborn ställde: Ska vi ha olika tider? Man kan också fråga sig: Varför ska vi införa en kortare preskriptionstid för de förpliktelser som uppstår för styrelser och aktieägare i ett likvidationssammanhang?

En sak ska Jan Ertsborn veta, och det är att vi är mottagliga för goda idéer om de är välmotiverade. Om de är det ska vi naturligtvis begrunda dem och beakta dem i kommande arbete. Det är så här: Vi är överens om helheten, och det finns några detaljer som vi inte är riktigt överens om.

Anf. 76 BERTIL KJELLBERG (m) replik:

Herr talman! Jag tänkte bara diskutera frågan om revisionsplikten. Som småföretagare har jag en del erfarenhet av revision och revisionsplikt. Man slås av att det ofta sägs att revisorn ska vara ett stöd för småföretagaren. Men det ska han ju inte vara om man nu följer lagar och förordningar. Hur det fungerar i praktiken är en annan sak. Men revisorn får inte ge råd; han ska granska ställningstaganden som småföretagaren gör av olika transaktioner. Men han ska alltså inte ge råd och sedan granska sina egna råd.

Vad en småföretagare behöver, och det han ofta har, är en redovisningskonsult som upprättar både bokföring och bokslut. Dessa redovisningskonsulter är ofta knutna till en revisionsfirma, och där kommer någon att göra en revision. Jag tycker ofta att det inte har något egentligt värde.

Då undrar jag: Varför har man inte gjort några djupare analyser av revisionsplikten i småföretag? Att det ska vara ordning och reda tror jag att vi är överens om, men vad ger det för fördelar och till vilka kostnader? Därför tycker jag att man bör analysera det här närmare.

Anf. 77 RAIMO PÄRSSINEN (s) replik:

Herr talman! En sak vet vi ju, Bertil Kjellberg, och det är att det är många småföretagare som känner ett stöd i revisorn. Även om det inte handlar om den typ av rådgivning som du beskriver är det ett stöd att man kan få sin verksamhet granskad och se att det går rätt till.

I Sverige har vi, som jag sade, ovanligt många små aktiebolag, och det är just därför aktiebolagslagen i sig står för ordning och reda. I den ingår revisionsplikten. Jag ser inte riktigt problemet, Bertil Kjellberg.

Man kanske väljer den associationsformen därför att man tycker att den är bra. Den innehåller väsentliga saker när det gäller personligt betalningsansvar och så vidare, och man har folk som är inne och reviderar ens verksamhet. Det är ett bra stöd. Jag har åtminstone hört av de småföretagare jag har träffat att man finner ett stöd hos revisorn och den verksamheten.

Sedan är frågan, Bertil Kjellberg: Hur många bolag skulle det bli som inte omfattas av revisionsplikten? Var drar du gränsen? Du har tidigare berättat att du har varit imponerad av övriga Europa, där den här plikten inte finns, och samtidigt har du sagt att vi har världens högsta skatter. Det är kanske skatterna du blickar på också då. Det där var ett litet sidospår – ursäkta mig.

Anf. 78 BERTIL KJELLBERG (m) replik:

Herr talman! Vad vi avskaffar är väl revisionsplikten. Den blir alltså frivillig. Det är det som är själva finessen med det här. De småföretagare som tycker att 10 000 eller 15 000 kr är en skälig summa för att få en granskning av sitt företag har ju all rätt att göra det. Det kan också vara en styrka när man går till banken och ska låna pengar. Då kan det vara värt att ha den här granskningen gjord. Man får då väga för- och nackdelar med det. Det ska alltså inte vara en plikt att revidera varje år.

Vi måste också komma ihåg att de redovisningskonsulter som finns med upprättar både bokslut och deklarationer. För småföretagen är det ofta det väsentligaste att deklarationen är rätt. Det är där man står med huvudet under galgen – om man gör fel blir det konsekvenser. Det är därför som det är så viktigt att man har stöd och hjälp där. Jag tror inte att man har samma behov av att få diskutera avancerade skattetransaktioner med en revisor, utan det är på det praktiska planet man behöver få hjälp.

Anf. 79 RAIMO PÄRSSINEN (s) replik:

Herr talman! Jag må säga att jag tycker att Folkpartiet har en mer nyanserad inställning till detta. För Moderaterna handlar det om att man ska

ta bort plikten, att det ska bli frivilligt. Men vi vet att ett bekymmer för många småföretag är att man också vill ha ordning och reda.

Säg att revisionen kostar 5 000–10 000 kr. Säg att man har en omsättning på 3 miljoner och betalar 5 000 kr för revisionen. Om revisionen bekräftar ordning och reda i företaget är det mycket värt.

Samtidigt är det så, Bertil Kjellberg, att ni i Moderaterna kan inte hävda att oavsett om det här skulle föda större ekonomisk brottslighet struntar ni i det bara man slipper de här avgifterna. Vi socialdemokrater står för ordning och reda, fullt ut, och vi tycker om att möjligheten till revision finns också för små företag, som stöd för dem och stöd för övriga samhället. Glöm inte det som är jätteviktigt! Det är det förtroende som ska finnas och visa sig även för näringslivet.

Anf. 80 JAN ERTSBORN (fp) replik:

Herr talman! Jag ska uppehålla mig lite grann vid reservationen beträffande preskription. Jag noterade tydligt vad Raimo Pärssinen sade i sitt anförande. Det jag fick höra gläder mig en hel del. Jag vill ändå upprepa det.

Som alla känner till är det så att om kamreren förskingrar och begår ett brott har åklagaren och polisen en viss tid på sig att väcka åtal. Det är en preskriptionstid. När den tiden har gått går det inte att väcka åtal.

När det gäller felaktigheter som är skadeståndsgrundande som styrelsen eller vd:n gör, av vårdslöshet eller uppsåtligen – det finns ju bra exempel från ett känt försäkringsbolag – har man ibland ett år på sig från bolagsstämman och ibland upp till fem år. Därefter kan man inte väcka talan.

Den speciella situation som vi har lyft upp här, om betalningsskyldighet som uppstår när en styrelse inte sköter sig beträffande aktiekapitalet, innebär att man blir tvungen att betala personligen, till exempel för att leverera en vara eller en tjänst. Det är väl så likt skadestånd det kan bli.

Min enkla fråga är: Vad är det som gör att det inte finns anledning att ha samma preskriptionstid på den typen av betalningsskyldighet som beträffande en annan skada som man gör i ett aktiebolag?

Anf. 81 RAIMO PÄRSSINEN (s) replik:

Herr talman! Mitt svar till Jan Ertsborn är faktiskt att frågan ändå är så pass ny. Den har inte beretts i kommittén och inte i propositionen heller, så den är inte beaktad där.

Sedan har inte jag – det måste jag tillstå – den kunskapen att jag kan göra de jämförelserna. I och för sig kan man, om det är någon typ av brott som har en viss tid när det gäller preskription, ställa sig frågan: Varför har inte andra typer av brott det också? Jag kan inte gå in i den kunskapsmassan. Däremot kanske Jan Ertsborn, som har en erfarenhet som advokat, kan göra det.

Men som jag sade från talarstolen är vi mottagliga om det finns väl-motiverade idéer. Då kan vi mycket väl beakta det i kommande arbete. Jag kan tyvärr inte säga mer.

Anf. 82 JAN ERTSBORN (fp) replik:

Herr talman! Jag är väl den förste att beklaga att det är så stelbent mellan blocken i politiken, även på lagutskottets område, att man inte kan ta till sig en ny idé. Skrivningen som står under utskottets ställningstagande är ju ganska svag. Men jag får naturligtvis som upphovsman till den här idén ta till mig vad Raimo Pärssinen säger och förvänta mig att detta underhand på något sätt kommer till regeringen och att det kommer att åtgärdas i det här avseendet.

Anf. 83 RAIMO PÄRSSINEN (s) replik:

Herr talman! Låt oss inte vara så otåliga, Jan Ertsborn! Vi har ju lärt oss att det i den här kammaren och i behandlingen här i riksdagen faktiskt inte går så fort från det att man lanserar en idé. Är den inte riktigt beredd kan man inte – jag kan nästan säga det till hundra procent – vara säker på att den går igenom. Låt oss alltså ge oss till tåls och begrunda det här ytterligare!

Anf. 84 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Herr talman! Jag vill också beröra det här med revisionsplikten. Det framkommer också i den här gemensamma reservationen.

När vi har studerat det här lite närmare har vi sett att det faktiskt bara är Danmark och Sverige i dag som har obligatorisk revisionsplikt. Ja, än så länge har Finland det också, men de är på gång, och det kommer en proposition under det här året också.

Därför är det återigen samma fråga. Och jag vill ställa frågan till Raimo Pärssinen om han anser att övriga länder då på något sätt tillåter buffel och båg. För oss i Centerpartiet är det oerhört viktigt att det är ordning och reda på ekonomin i företagen. Det vill jag absolut deklarerat.

Men sedan vill jag också fråga Raimo Pärssinen: Var tror han att de verkliga ekonomiska brottslingarna finns? Är det mer pengar för statskassan att införskaffa bland de riktigt små företagen i förhållande till de stora företagen, som har möjligheter att ha egna experter som kan hitta luckor i lagen?

Innan vi fortsätter debatten vill jag bara nämna definitionen av småföretag, eftersom jag glömde det i mitt tidigare inlägg. Mikroföretag är, enligt EU:s definition och den svenska, företag med max 3 miljoner i omsättning och under tio anställda. Det är angående de företagen som jag tycker att det är viktigt att vi kan ha undantag i revisionsplikten.

Jag skulle vilja att du utvecklar det här lite mer, Raimo Pärssinen, varför vi återigen skulle vara helt avvikande när det så småningom bara kommer att vara Danmark och Sverige av de gamla EU-länderna. Finland är ju på väg nu, och tidigare har man inte haft den här plikten vare sig i Tyskland, i Frankrike eller i England.

Anf. 85 RAIMO PÄRSSINEN (s) replik:

Herr talman! Då kanske man ska studera vad man har i stället? Viviann Gerdin, Centerpartiet, frågar mig: Vilka är de största skurkarna? Är det så att det finns större skurkar än de små ska vi alltså koncentrera oss på de stora skurkarna. Men man kan jämföra med andra saker här i livet. Om man kör för fort kör man faktiskt för fort, och då kan man bli bötfälld för det. Och det finns en kontroll via trafikpolisen här också. Det är

inte det som det handlar om. Det ska vara ordning och reda fullt ut, Viviann Gerdin. Det är bra att Centerpartiet säger att man står för det, och då bör ni faktiskt kunna vara med oss i betänkandet när det gäller det också.

Sedan gäller det småföretagare. Hur många blir det kvar om man drar gränsen där? Och varför är det på det viset? Man säger att det bara är Danmark och Sverige som har den här revisionsplikten. Alltså borde vi kunna slippa den också. Samtidigt får vi höra från det som ni kallar för alliansen, dina kompisar där och banerförare Bertil Kjellberg, att skatterna är världens högsta, och de ska ned. Okej, då avviker vi på det sättet också. Men vi har en stark tradition när det gäller revisionsplikten. Frågan har prövats tidigare i denna kammare. Vi finner att den fyller sin väsentliga funktion när det gäller ordning och reda och stöd. Vi kan faktiskt fortfarande säga det. Och det här upprepar jag återigen. Vi kan faktiskt känna stort förtroende för vårt näringsliv. Bara det är väldigt viktigt.

Anf. 86 VIVIANN GERDIN (c) replik:

Herr talman! Jag har också förtroende för näringslivet – stora och små företag. Men vi vet också att verkligheten ser ut så att det förekommer oegentligheter. Och då handlar det om skilda belopp. Man kan tänka sig att en liten företagare skulle göra något. Jag säger inte att alla gör det; det kan jag inte ha belägg för. Men vi vet också – vi har följt det här i medierna – att det inte handlar om små summor. Det handlar om enormt stora summor, och vi är för att man bekämpar den ekonomiska brottsligheten. Men det var en annan sak.

Jag vill säga så här: Jag tycker att det vore bra om regeringen kunde gå lite mer på djupet och granska hur man har löst det här i till exempel England. Första gången, när man tog undan den här revisionsplikten för tio år sedan, lade man en nivå i fråga om vilka företag som skulle omfattas. Sedan har man konstaterat att det här gick ganska bra, och så har man höjt beloppsgränsen. Det är ännu fler företag i Storbritannien i dag som omfattas av undantagen – de har alltså inte revisionsplikt. Det skulle vara oerhört intressant att få reda på vilken bedömning som ligger till grund för detta. Men en sak har jag kunnat utläsa. Man har alltså sett till nyttan. Man har valt att inte lägga krutet på de små företagen, för man ser inte några stora oegentligheter. Men det skulle vara otroligt intressant att få lite mer belyst vad det handlar om.

Sedan är det återigen så att man kan använda väldigt många olika instrument för att se att ett företag sköter sig. Det finns kreditupplysningsföretag för att man ska se att det inte finns betalningsförelägganden och dylikt, och sedan finns naturligtvis de årliga deklarationerna.

Jag vill avsluta med att säga att en företagare som inte har en obligatorisk revisionsplikt har ett otroligt eget ansvar, egentligen ett större ansvar. Och det ska också kännas om man då inte lever upp till och följer de lagar som finns. Man ska på inget sätt kunna smita ifrån det här. Det blir alltså mer kännbart för den som inte lever upp till och följer lagstiftningen.

Anf. 87 RAIMO PÄRSSINEN (s) replik:

Herr talman! Vi kan konstatera i den här kammaren att Centerpartiet utmärker sig i den här debatten och också i förslagen.

Centerpartiet vill inte att revisorerna ska redovisa brister. Och man ska inte heller skicka in orena revisionsberättelser till Skatteverket. Sedan kan vi konstatera att man vill undandra en väldigt stor, till antalet, massa av företag från revisionsplikten. Och så säger man: Ja, det finns ju större skurkar. Jag vet inte hur vi sammantaget ska foga ihop den bilden. Om det är ordning och reda, Viviann Gerdin, kan inte jag ställa upp på det. Däremot vet vi att aktiebolagslagen ger ordning och reda.

Sedan vill jag avsluta med att säga, precis som Johan Löfstrand sade i sitt anförande, att det händer mycket runtom i Europa. Det kommer naturligtvis också att betyda att vår lagstiftning kommer att inlemmas mer och jämföras med utlandet. Därför finns diskussioner om förenkling av olika slag, och de kommer att bli än starkare framöver. Men i dag är jag inte beredd att släppa ifrån mig revisionsplikten. Och jag tycker att alla skurkar är skurkar.

Anf. 88 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Det har sagts tidigare, men det förtjänar att upprepas. När vi nu äntligen har kommit hit och kan fatta beslut om en ny aktiebolagslag i morgon här i kammaren har vi kommit en bra bit på en lång resa. Den påbörjades med att man utredde hur man får fram en ny aktiebolagslag. Det skedde genom tillkallande av en kommitté 1990.

Sedan dess har kommittén lämnat sex delbetänkanden, och slutbetänkandet kom för ett par år sedan. Nu står vi här.

När Miljöpartiet gick in i förhandlingarna om aktiebolagslagen för att få fram det här betänkandet hade vi tre huvudsakliga ingångar. Det var tre saker som vi ville att man skulle kunna bocka av och se att man flyttade arbetet framåt med.

Den första var den självklart viktigaste. Det var att produkten skulle få en ytterligare tydligare småföretagarprägel. Det hade kännetecknat arbetet i Aktiebolagskommittén innan, men det var viktigt att tydliggöra att småföretagarna var tvungna att komma i fokus i det här arbetet. Det är ingen konstig ingång. 98 % av Sveriges företag är företag med färre än 250 anställda. I dessa arbetar 60 % av dem som jobbar i den privata sektorn. Småföretagen är ryggraden i svensk ekonomi.

Den andra ingången var att försöka få en bättre genomlysning av de svenska företagen. Vi vet att företagsamheten i Sverige, framför allt de stora företagen, lider av ett stort underskott i förtroende bland de svenska medborgarna. Skandaler, ersättningar som är ohemult stora, har skapat ett misstroende bland befolkningen. Det var mot denna bakgrund man tillkallade Förtroendekommissionen för något år sedan.

Den tredje ingången var att tydliggöra annat i företagsamheten än det som bara handlar om kronor och ören, företags miljöansvar, företags sociala ansvar.

Det var dessa tre saker vi gick in i förhandlingarna med. Kan vi då, herr talman, ärligt säga att vi har kommit någon vart? Kan vi titta på den här produkten med gröna glasögon och säga att här är någonting bra? Ja, det kan vi, inte minst om vi till detta lägger alla de sidoprodukter som nu har behandlats eller kommer att behandlas i riksdagen.

Titta till exempel på småföretagarreglerna! Här har tidigare diskuterats fullmaktsfrågan. Johan Löfstrand lyfte på ett mycket gott sätt fram hur detta förenklar för små företag. Dessutom ser vi nu att utformningen

blir bättre så att småföretagarna har enklare att se vilka regler som fungerar för dem och vilka regler som inte fungerar för dem. Svensk lagstiftning på aktiebolagsområdet innehåller flera olika ribbor, gränsdragningar och linjer vilket gör att det är komplicerat för företagarna att veta när en regel slår till. Gäller den här regeln mig, eller gör den inte det?

Miljöpartiet har en ingång där vi tycker, ganska likt det som Centerpartiet har redovisat, att man borde fundera och titta på möjligheten att ha olika bolagsformer. I en del andra länder skiljer man mellan privata och publika bolag, till exempel i Danmark, i bolagsformen. På samma sätt skulle man kunna titta på små och större företag. Men detta hade inte Aktiebolagskommittén tittat på. Att då lyfta fram ett sådant förslag vore något smått revolutionerande med tanke på hur riksdagen behandlar olika förslag. Att vi däremot får en tydlig uppdelning i att de här reglerna gäller de små företagen, de här de stora företagen, de här de publika och de här de privata är bra.

Man ska också titta på ett uppdrag till Patent- och registreringsverket, hur man utbildar och ser till att information om den nya aktiebolagslagen och förändringen gentemot den gamla sprids i Sverige.

Herr talman! Jag vill också lyfta fram att till skillnad mot vad Aktiebolagskommittén föreslog lyfts inte presumtionen att ett aktiebolag är till för att bereda vinst fram i den nya aktiebolagslagen. Flera företag och organisationer har med rätta opponerat mot Aktiebolagskommitténs idé att man skulle lyfta fram den presumtionen tydligare i lagstiftningen. Ett aktiebolag kan ju skriva i sin bolagsordning att man har andra syften och andra målsättningar som går före eller väger lika tungt som att bereda vinst till sina ägare. Att då lyfta fram en sådan presumption skulle kunna verka märkligt och också hämmande för den typen av bolag. Jag tycker att det är viktigt att titta på att det görs ett arbete med att ta fram en annan bolagsform just för bolag som sysslar med begränsad eller ingen vinstutdelning.

Herr talman! Den andra delen handlar om bättre genomlysning av bolagen. Förtroendekommissionen har arbetat, och man har givetvis i många av de förslagen hänskjutit till arbetet med att ta hand om Förtroendekommissionens rapport. Vi vet att det kommer att komma en produkt som handlar om hur man behandlar ersättningarna till höga befattningshavare inom bolagen. Det är mycket bra om man ska återuppbygga förtroendet för bolagen i Sverige, för att de inte agerar helt utan förankring i verkligheten och att ersättningarna inte är ohemult stora.

Vi kommer nu till det som handlar om andra saker i bolagen än det som rör kronor och ören, miljöfrågorna och frågorna om socialt ansvarstagande inom bolagen. Här har vi och har haft en produkt om att man ska redovisa icke-finansiella perspektiv. Det stämmer väl överens med det remissvar som LO lämnade på aktiebolagslagen där man talade om att man skulle titta på företagens globala och sociala ansvar. Det tycker jag stämmer väl överens med den ingång vi hade. Därför menar jag att vi från Miljöpartiet kan bocka av och se på de tre områden där vi ville ha tydliga gröna avsteg att vi också har fått det i ett gott samarbetsklimat de tre partierna emellan.

Herr talman! Låt mig säga något kort om några av de reservationer som fogats till betänkandet. Jag instämmer i den verklighetsbeskrivning som Raimo Pärssinen, Johan Löfstrand och Per Rosengren har redovisat

här. Kanske är reservationerna inte av den allra tydligaste betydelsen i jämförelse med vad det är för produkt vi här presterar gemensamt. I grunden verkar vi vara eniga om vilka regler som ska gälla för bolagen i Sverige.

Ändå förvånas jag över att det efter all den diskussion som har varit om de svenska företagen, om ersättningar och skandaler, finns de som är banerförare för att man ska fortsätta att ha ett ansvarslöst och ansiktslöst ägande. Jag tycker att det är bra att vi i Sverige har en tradition med en offentlig aktiebok. Man kan diskutera gränsen på just 500 aktier, men om den ska diskuteras kanske alla aktieägare skulle redovisas snarare än att man höjer den så att bara ett fåtal aktieägare i de stora bolagen redovisas.

Jag tycker att det är rimligt att den som är med och äger ett bolag – det är något annat än att ha pengarna på banken – åtminstone ska ha en offentlighet om att så är fallet. Man ska veta vilka som äger de bolag som agerar på den svenska marknaden. Det är det som är tanken bakom aktieboken, de regler som finns om vilka som ska finnas med i aktieboken och reglerna om deras offentlighet.

En fråga som lyfts fram handlar om ansvarsgenombrotten i advokat-aktiebolagen. Propositionen säger mycket tydligt att man tittar vidare på frågan om huruvida ansvarsgenombrott ska redovisas. Jag tycker att det är helt rimligt att man i den kollen, den utredningen och det fortsatta arbetet också tittar på om inte ansvarsgenombrott skulle användas vid fler tillfällen, till exempel vid miljöbrott, brott mot arbetsmiljön på olika bolag. Där bör man fundera om ansvarsgenombrott inte borde gälla. Kan man helt svära sig fri från ett ansvar för vad som sker i ett bolag genom aktiebolagsformen? Jag anser inte det. Jag tycker att man bör titta vidare på det.

Herr talman! Låt mig slutligen säga att Miljöpartiet egentligen instämmer i det som förs fram genom Centerpartireservationen, nämligen att man borde kunna bilda ett aktiebolag med något lägre kapital än det som gäller i dag. Men det är en fråga av en sådan karaktär att det har varit viktigare att kunna bocka av de större frågorna i det här sammanhanget. Där har vi väl alla anledning att återkomma.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)

8 § Antagande av rambeslut om straffrättsliga regler vid föreningar från fartyg

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 2004/05:TU13
Antagande av rambeslut om straffrättsliga regler vid föreningar från fartyg (prop. 2004/05:157).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2004/05:SkU34
Ändringar i lagen om trängselskatt (prop. 2004/05:151).

Anf. 89 LENNART AXELSSON (s):

Herr talman! Trängselskatt, framkomlighetsavgift, miljöavgift – kärt barn har många namn. I det här fallet tycker inte alla att det är ett kärt barn som vi ska debattera. Lite drygt hälften av stockholmarna däremot tycker att det vore bra med lite mindre trafik, med lite bättre framkomlighet och renare luft. Därför välkomnar de skatten.

Expertisen säger att det är en skatt. Det är därför det är vi i riksdagens skatteutskott som behandlar frågan. Lagen om trängselskatt som gör det möjligt att genomföra det kommande försöket här i Stockholm beslutade vi om redan för ett år sedan, i juni 2004.

I likhet med stockholmarna tycker vi, lite drygt hälften av riksdagens ledamöter, att det är värt ett försök att i likhet med London införa den här skatten för att få bukt med Stockholms miljö- och trafikproblem.

Dagens fråga handlar enbart om en förändring i var betalstationerna ska vara placerade. Vän av ordning kan väl då fundera över om det ska behöva leda till någon diskussion. Svaret på den frågan kommer vi förhoppningsvis att få i den nu efterföljande debatten.

Anf. 90 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Herr talman! Det är nu tredje gången inom ett år som regeringen till riksdagen översänder ett förslag till ny lagstiftning i fråga om införande av trängselskatt. Frågorna blir också alltmer absurda och detaljstyrande. Nu belastas riksdagen och riksdagsförvaltningen med den i grunden för landet i övrigt synnerligen perifera frågan om några betalstationer norr om Roslagstull i Stockholms stad ska placeras vid Ålkistan på Roslagsvägen mot Norrtälje eller, som tidigare beslutats, några hundra meter längre söderut. Är det verkligen regeringens mening att Sveriges riksdag ska behöva besluta om sådana här saker gång efter annan? Det sprider faktiskt ett löjets skimmer över hela riksdagen och dess ledamöter.

Bifall till reservationen innebär avslag på hela denna proposition. Därtill borde hela lagen om trängselskatt upphävas, i grunden vårt huvudförslag, därför att då skulle man kunnat fundera kring verkliga åtgärder för att öka framkomligheten och få fram framtidslösningar i Stockholm. Trängselskatten är en hokuspokuslösning. Den säger ”ploff”, men ingenting händer i verkligheten.

Herr talman! Miljöavgifter är däremot en god liberal styrprincip, och vi har tillstyrkt Dennisöverenskommelsen som innehade den. Om själva trängselskatten kan man säga åtskilligt, men inte att den har varit väl förberedd inom Regeringskansliet. I själva verket vet alla också att regeringspartiet år 2002 gick till val på att det under innevarande mandatperiod inte skulle bli några trängselavgifter, senare permitterat till trängselskatt. Det var ett vallöfte.

Vallöften bör inte ha bäst-före-datum, herr talman. Man bör erinra sig att ett löfte är ett löfte och inget annat. Det här är det allvarligaste i hela trängselskattedebatten. Men förfallodagen för vallöftet är den 17 septem-

ber 2006. Man får liksom betala för det man har infört eller det som andra infört.

För att inte förlänga debatten i det här avseendet går jag därefter in på själva lagen om trängselskatt. Riksdagen beslutade den 16 juni förra året, som Lennart Axelsson påtalade, att bifalla regeringens förslag. Folkpartiet var emot både i sak och i form, och Folkpartiet har inte bytt åsikt. Vi har samma åsikt som före valet 2002 och kommer att ha samma åsikt också efter valet 2006. Att ha ett bäst-före-datum knutet till valdagen brukar i andra sammanhang kallas för bedrägeri. Vi har ju dessutom sett hela den juridiska cirkusen efteråt, men jag ska inte gå in på den.

Jag vill i stället raskt gå över till att granska den här till synes innehållslösa propositionen om flyttning av betalstationer. Det handlar då om att flytta betalstationerna från Roslagstull och Baron Rålamb's väg till Älkistan.

Många tror att detta inte spelar någon roll. Men om man tittar på kartan, herr talman, ser man att i själva verket utvidgar detta hela området betydligt. Det kan ju synas väldigt bra att man skulle minska antalet fordon i rörelse inom Stockholm. I själva verket blir det nu möjligt att utan kostnad för Stockholms medborgare köra raka vägen, hur många gånger som helst, genom Stockholms centrala delar för att komma till Stockholms universitet. Det är möjligt att det för några var den ideologiska grunden att man skulle kunna göra detta. Men ser man saken lite annorlunda får man en helt annan bild av vad som i verkligheten sker.

Jag tog mig friheten att under utskottsbehandlingen påpeka att det finns tre motiveringar för den föreslagna förändringen. Den första har jag inga synpunkter på, att det förbättrar trafiksäkerheten. Jag kan inte bedöma om detta är riktigt. Det andra är önskemålet att betalstationen inte ska klyva universitetsområdet. Det uppnår man med den nya reformen. Men sedan kommer den tredje motiveringen, och den lyder exakt så här: ” – – – samt förhindra att det går att undgå att betala trängselskatt genom att köra genom den känsliga miljön på Norra Djurgården.” Hur man än vrider och vänder på detta är det i sak fel. Det är en sakligt felaktig motivering. För att jag inte bara skulle stå och säga detta här ringde jag tidigare upp projektledaren på Vägverket, Birger Höök, och frågade om detta är rätt eller fel. Birger Höök medgav att jag har rätt. Då ringde jag också till biträdande chefen vid Stockholms stads miljöavgiftskansli, Oscar Alarik, och frågade: Är det jag eller är det utskottsmajoriteten som har rätt? Du har en poäng, du har rätt, sade han.

Herr talman! Av kartan framgår det väldigt tydligt att det som majoriteten bygger sitt ställningstagande på, ”att förhindra att det går att undgå att betala trängselskatt genom att köra genom den känsliga miljön på Norra Djurgården”, är osant, lögnaktigt, felaktigt. Det blir precis tvärtom. Tidigare föreslog man en betalstation vid Baron Rålamb's väg – det här är svårt, men jag kommer från Stockholm. Om man då skulle komma från eller till nationalstadsparken måste man passera Baron Rålamb's väg. Det fanns ingen annan möjlighet. Nu tar man bort den betalstationen. Som det ärade utskottet hade kunnat se om det fanns en projektor här, utvidgar man alltihop. Man kan köra hur mycket som helst.

Jag vet inte vem jag ska gratulera i det här sammanhanget. Men jag tycker väl ändå att Miljöpartiet, som har gjort det till en stor sakfråga att det ska bli mindre biltrafik i miljö känsliga områden, är de som vi får

gratulera mest, eller tvärtom, för de kommer att kunna ha en riktigt fin valaffisch: Tuta och kör! Det går bra för alla utom för miljön.

Jag tycker att detta är en sorglig utveckling. Jag förstår precis varför det har blivit så här. Man har velat uppnå två saker i en reform. Det går inte.

Det bästa hade varit att trängselskatten inte hade kommit till. Det motivet har fallit bort. Riksdagen har beslutat om detta. I dag gäller det om en betalstation ska flyttas på detta sätt och medge att man kan köra genom nationalstadsparken utan avgift. Från liberala utgångspunkter är det ett väldigt starkt argument att det ska kosta att köra genom nationalstadsparken. Jag har svårt att argumentera mot detta. Jag påtalade detta under utskottets behandling och fick ett mycket sirligt svar från utskottsmajoriteten där man tackade för upplysningen.

Likväl, herr talman, är detta för sanna naturvänner och vårdare av nationalstadsparken i Stockholm en sorgens dag. Det ska bli fritt fram att köra bil gratis ständigt och jämt genom nationalstadsparken. Tillskyndarna borde inte bara rodna. De borde, liksom skatteutskottets majoritet i den här frågan, beklaga att till detta haver de, likt salig biskop Brask en gång, varit nödda och tvungna.

Anf. 91 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Herr talman! Riksdagen har blivit något av en överrock, eller en överkommun, för kommunfullmäktige i Stockholm. Stockholmarnas direktvalda politiker får inte själva bestämma över frågor som det borde vara naturligt för dem att avgöra. Det är som jag ser det ett nederlag för det kommunala självstyret.

Frågan om trängselskatter avgjordes för ett år sedan. Från Centerpartiet avvisade vi redan då förslaget då den här typen av frågor ska avgöras lokalt, inte centralt. När vi i dag dessutom i Sveriges riksdag ska besluta om var betalstationer ska placeras framstår frågan som något absurd. Det börjar likna något av en cykelställsdebatt som Sveriges riksdag ägnar sig åt.

Herr talman! Jag vill betona att trängselavgifter är ett bra styrmedel där det finns behov av att styra trafiken så att man uppnår en bra miljö. I Stockholm finns det områden som behöver den typen av styrning. Vid en hearing här i riksdagen om buller och luftföroreningar kunde vi konstatera att 2 miljoner svenskar i dag lever i miljöer där vägtrafikbuller har oacceptabelt höga nivåer. 840 000 svenskar har en bullernivå inomhus som är oacceptabel. 25 % av våra barn bor i bullerutsatta lägenheter och 10 % sover i sovrum som är bullerutsatta.

Vikten av att göra något åt trafikens skadliga effekter blir än tydligare om man betänker att barns förmåga till inlärning försämras vid högt bullerljud. Ser vi dessutom på effekten av luftföroreningar kan vi konstatera att där vi befinner oss just nu, i Gamla stan eller åtminstone på gränsen till Gamla stan, har risken att dö i lungcancer ökat med 50 % under de senaste 25 åren enligt Karolinska Institutet.

Behovet av styrmedel för att skapa en bättre livsmiljö för dem som bor i storstaden är därför stort. Men beslutet ska fattas av dem som har tilldelats ansvaret i allmänna val, nämligen de lokala och regionala politikerna – inte Sveriges riksdag. Det som är bra i det förslag som fattades är att de miljöanpassade bilarna ges fri passage innanför det här skatte-

området. Vi behöver alla styrmedel för att snabba upp användandet av mer miljövänliga bilar.

Utskottets majoritet finner reservanternas inställning i den här frågan föga ansvarsfull, som man säger. Jag vill kontra med att säga att införandet av trängselskatter är än mindre ansvarsfullt då det klart och tydligt är ett övergrepp på den demokratitradition som vi har. Mot den bakgrunden är ett avståndstagande från riksdagens hantering av den här frågan helt klart på sin plats. Jag hade däremot välkomnat ett förslag om fulla sanktioner för kommuner och regioner att efter saklig prövning införa avgifter i syfte att skapa en bättre miljö om det fordras lagändringar för ett sådant handhavande.

Den situation som vi nu har innebär att vi bör backa hela frågan och börja om från början. Skulle vi göra det skulle den typ av effekter som Gunnar Andrén här framhåller inte uppstå. Jag är helt övertygad om att politikerna i Stockholms stadshus är fullt kompetenta att avgöra den här typen av frågor själva, utan inblandning från Sveriges riksdag.

Herr talman! Jag yrkar med detta bifall till reservationen.

Anf. 92 CATHARINA BRÅKENHJELM (s):

Herr talman! Skatteutskottets ledamöter och alla övriga som är i kammaren här i dag! I dag ska vi behandla en följdproposition om trängselskatten som är mycket tunn. Den innehåller bara några tekniska ändringar och utgör egentligen inget större underlag för en flera timmar lång debatt. Men det är ingen högoddsare att tro att man kommer att använda kammarens tid till att repetera alltihop igen.

Innan jag gick hit läste jag Handelskammartidningen, som Stockholms handelskammare ger ut. Där kan man sammanfatta resultatet från en enkät som de har gjort bland sina företagare om vad dessa tyckte om politiker med orden: Mycket snack och lite verkstad! Det är vad de själva tycker. Och det är jag beredd att hålla med om i den här frågan, för nu tycker jag faktiskt att det är dags att vi går från ord till handling.

Jag läste också en utredning som gjorts av utrednings- och statistikkontoret i den här kommunen, där ett antal slumpmässigt utvalda stockholmare fick svara på vad man tyckte om trängselskattens införande. 46 % tyckte att den var mycket bra eller ganska bra. 10 % visste inte. Det var alltså en svag majoritet för att man tyckte att det var ganska okej, det här med att man skulle pröva med trängselskatt. Jag tror faktiskt att alltfler inser att det i Stockholmstrafiken i dag finns stora trafikproblem. Det är svårt att komma fram, och något måste göras.

Herr talman! Stockholm växer. Det är bra. Vi vill att vår huvudstad ska utvecklas. Men det får inte ske till priset av en sämre miljö. Staden måste kunna utvecklas till en modernare och renare storstad, och det kräver en långsiktig, prövande och prestigelös hållning i trafik- och miljöfrågorna.

Dagens trafiksituation med bristande framkomlighet innebär stora kostnader för näringslivet, för de enskilda och för samhället i stort. Om man lyssnar på den här debatten verkar det som om den enda kostnad som finns för trängseln är den skatt som kommer att tas ut vid vissa tillfällen. Men det är ju inte gratis att sitta i bilköer. Man har nästan dubbelt så hög bränsleförbrukning. Man har motorslitage. Man betalar för egen tid – oavsett om man arbetar eller om man sitter i köerna på sin fritid. I

många fall är de här kostnaderna betydligt högre än kostnaderna för själva trängselskatten.

De allra flesta är överens om att det krävs många åtgärder för att hantera kommande utmaningar. En ansvarsfull politik innehåller satsningar över hela linjen. Vi kanske till och med måste ompröva vårt resvanemönster och hur vi använder våra bilar. Vi behöver investeringar i vägnätet. Vi behöver en modern kollektivtrafik, och den kan också innehålla avgiftssystem som styr trafiken i den framtida politiken.

I dag är det tredje gången gillt för trängselskattedebatten. Vi har tidigare debatterat och beslutat om frågan i juni och i oktober, och vi står här ett helt år senare och pratar om precis samma sak. Vi har mycket noggrant debatterat och vädrat våra ståndpunkter in i minsta detalj – och då inte bara utskottets ledamöter. I dag gäller debatten en mindre ändring i propositionen, en ändring av placeringen av betalstationer. Det här är bland annat för att uppfylla de påpekade trafiksäkerhetskraven och för att betalstationerna ska fungera på avsett sätt. Det har kommit från de tjänstemän som har satts att ansvara för detta, och det får vi lita på.

Stockholms universitet har påtalat att placeringen av betalstationerna inte bör klyva universitetsområdet i två delar. Till följd av detta påpekande, herr talman, har Vägverket föreslagit att en betalstation placeras på Roslagsvägen i anslutning till Ålkistan. Den ersätter då stationerna vid Roslagstull och Baron Rålamb's väg. Det här skulle minska genomfarten genom norra Djurgården. Placeringen är också anpassad så att det inte ska gå att köra genom den känsliga miljön på norra Djurgården med avsikt att undkomma den här skatten. Dessutom handlar det om vissa förtydliganden och benämningar av placeringarna av betalstationernas lägen.

Att bifalla Vägverkets önskan om smärre förändringar för att öka trafiksäkerheten och Stockholms universitets önskan om ett sammanhållet universitetsområde måste man väl i alla fall kunna enas om? Om man inte gör det kvarstår ju tidigare beslut med mindre säkra placeringar av betalstationerna, och det kan man väl inte vidhålla? Jag läser i en motion av en moderat ledamot som skriver att eftersom trängselskattelagen aldrig borde ha antagits är inga ändringar i lagen förutom avskaffande bra.

För mig är det ett märkligt resonemang. I och för sig vet vi att Moderaternas mantra är sänkt skatt i alla lägen oavsett vad skatten går till eller vad den har för syfte. Men det som förvånar mig mest är det totala ointresse som råder, från moderat sida i alla fall, som gör att man inte gör någonting för näringslivets stora kostnadsproblem. Det kanske flera av oss förundrat lyfter på ögonbrynen över. Att man inte värnar om miljön får däremot ingen av oss att lyfta på ögonbrynen särskilt mycket. I moderat politik har ju alltid pengarna gått före all annan hänsyn.

Kd vill i sin motion att försöket avbryts. Men det har ju inte ens börjat! Så, herr talman, som jag ser det har man från kd missat hela miljömålet genom att bara rikta in bössan på att debattera det kommunala självstyret. Det tycker jag är en prioritering som heter duga. Vår miljö är enligt Kristdemokraterna långt underställd principen om vem som ska ha den politiska makten.

Centerpartiet har, som jag ser det, förut varit intresserat av miljöfrågor. Men jag kan inte skymta någon form av miljöinitiativ i det man har

skrivit i den här frågan. Fast det kanske inte är riktigt så illa. Vi får väl höra i dag vad man vill göra.

Folkpartiet, slutligen, anser att det hela är ett elände. Det borde ha slängts i en soptunna. Det är en viss kreativitet i det här att Gunnar Andrén egentligen har de rätta lösningarna och att Vägverket och alla andra professionella är helt ute och cyklar. Det är ganska allvarligt, tycker jag.

När man läser borgarnas motioner är det uppenbart att de inte alls är intresserade av själva sakfrågan, nämligen hur man förbättrar luften och hur man förbättrar miljön i Stockholm. De missar helheten. De talar bara om formfrågor och om detaljer. Dessa formfrågor och detaljer har vi diskuterat många timmar. Och vi har beslutat i laga demokratisk ordning i den här kammaren.

Majoriteten i utskottet anser att regeringens förslag som vi har på bordet i dag förbättrar förutsättningarna för att trängselskatteförsöket ska kunna genomföras på ett bra och trafiksäkert sätt. Debatten har kretsat kring skatt eller avgift, beslut i stat eller kommun, trots att all rättslig expertis ansåg att detta är en skatt som ska beslutas på föreslaget sätt enligt vår nu gällande lagstiftning.

Vi vet också att människan är ganska förändringsobenägen. Vi vill sällan ändra på något som vi är vana vid, och i många fall vill vi absolut inte betala för något som tidigare har varit gratis. Men vi ska nu genomföra försöket med trängselskatter som en aktiv åtgärd.

Efter att ha läst alla anföranden och repliker i de tidigare debatterna får jag säga att det är mycket skrik för lite ull. Det är en mycket kort försöksperiod som vi talar om. Och vi har, herr talman, snart talat längre tid än det här försöket kommer att pågå.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationen och motionerna.

Anf. 93 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Herr talman! Låt mig först säga att även vi i Folkpartiet läser handelskammarens tidning. Och detta citat var korrekt, men det gällde någonting helt annat än trafiken. Det gällde företagsklimatet i Stockholm.

Sedan hörde jag att Anita Bråkenhielm hade läst väldigt många anföranden, och det tycker jag var väldigt bra. Men det hade varit bättre om hon hade läst den proposition som vi nu behandlar, för det har Anita Bråkenhielm inte gjort. Hon har inte satt sig in i konsekvenserna. Jag ska nöja mig med att ta upp bara en fråga, nämligen frågan om att det ska gå att undgå att betala trängselskatt genom att köra genom den känsliga miljön på norra Djurgården, vilket måste förhindras.

Nu vill jag fråga Anita Bråkenhielm: Är det på det sättet att flyttningen av den här betalstationen, som jag tycker att riksdagen över huvud taget inte behöver befatta sig med, innebär att det blir möjligt att köra genom detta område? Det har Vägverkets projektledare i dag meddelat mig, och biträdande chefen för miljöavgiftsenheten i Stockholm har sagt att jag har en poäng i detta – det var hans exakta uttryck. Och är det möjligt på det sättet att denna motivering faktiskt är felaktig? Kan det vara på det sättet? Kan det vara precis tvärtom mot vad som står i utskottsbetänkandet? Det hävdar jag.

Anf. 94 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte vad jag ska kalla dig, Gustav eller något annat. Jag har en släkting som heter Anita Bråkenhielm, men jag heter Catharina. Men det är helt okej.

För min del är det så att jag får lita på den profession som finns. Jag tror inte att vi som politiker kan veta allting om placeringen. Om Vägverket har chefer eller annan personal som går emot de personer som har varit med i detta arbete och föreslagit trafiksäkerhetsförändringar är det mycket allvarligt och ett problem för Vägverket snarare än för oss. Jag fortsätter faktiskt att lita på de uppgifter som vi har fått och som ligger till grund för denna proposition.

Jag vill passa på att ställa en fråga. Gunnar Andrén sade att man egentligen tycker att det är bra med trafikstyrande avgifter. Hur har man tänkt att man ska genomföra detta? Och om man vinner valet nästa gång, har man då tänkt att upphäva detta, om resultatet av folkomröstningen blir att det ska bli en fortsättning på detta?

Anf. 95 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Herr talman! Först vill jag be väldigt mycket om ursäkt för att jag använde fel förnamn. Det är oförlåtligt, måste jag säga. Jag är väldigt ledsen över det. Det var illa.

Likväl måste jag sedan gå in på sakfrågan. Catharina Bråkenhielm ställer nu en stor fråga till mig, nämligen vad vi vill när det gäller miljöavgifter. Folkpartiet, Moderaterna och Socialdemokraterna har haft en stor överenskommelse som heter Dennisöverenskommelsen. Och vi ska inte gå in på hur den upplöstes. Men den innehöll just att vi ska ha miljöavgifter för speciella vägprojekt, inte områdesavgifter. Vi i Folkpartiet är för denna typ av miljöstyrande avgifter. Och om vi bara kommer fram med sådana kommer vi att kunna diskutera det mycket. Vi hade till exempel förslag i Dennisöverenskommelsen om att både Västerleden och Österleden skulle finansieras med vägavgifter. Det är alltså inte på det sättet att vi inte har förslag. Vi har haft förslag, och vi står fast vid dessa förslag. Men Folkpartiet kan inte ensamt genomföra detta, inte ens med hjälp av Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Men nu vill jag komma till den andra frågan. Jag tycker nämligen att det är intressant vad som står i utskottsbetänkandet eftersom det är det som riksdagen ska besluta om. Är det på det sättet att det blir möjligt att köra genom nationalstadsparken eller inte utan att betala avgift efter den flyttning som man tänker göra? Det är en verkligt intressant fråga. Jag hade haft väldigt svårt att värja mig mot att det skulle kosta att köra genom nationalstadsparken. Det har jag väldigt svårt att argumentera mot. Men jag har väldigt lätt att argumentera mot att man tar bort den nu. Jag tycker att detta är en otroligt dålig miljöåtgärd. Det är den sämsta miljöåtgärd som jag har hört talas om i hela Stockholm på många år.

Anf. 96 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik:

Herr talman! Jag förstår att Folkpartiet vill finansiera vägar och nyproduktion. Men man vet också att mer vägar leder till mer biltrafik. När det gäller trängselskatter är det, precis som med parkeringsavgifter, fråga om hur man ska styra att människor kanske använder ett annat sätt att resa. Människor får fundera lite grann på om de behöver bilen i dag eller

om de kan åka på några andra tider så att man inte får de trafikproppar som ger så stora utsläpp. Det är väl beprövat. Gunnar Andrén sade att det var hokuspokus och att det inte hjälper att införa trängselskatter eller avgifter. Men det är väl beprövat i många andra storstäder, och det är ett bra sätt att kunna styra trafikanterna.

Prot. 2004/05:138

13 juni

*Ändringar i lagen
om trängselskatt*

Anf. 97 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att Catharina Bråkenhielm och jag är överens när det gäller miljömålen. Men som jag ser det är den stora principiella frågan just det kommunala självstyret och synen på det. Den diskussionen kommer att komma upp så länge vi diskuterar trängselskatter eller trängselavgifter.

Vi har valda ombud på kommunnivån, landstingsnivån och riksdagsnivån. Och frågan är: Litar ni på era direktvalda socialdemokrater i Stockholms kommunfullmäktige? Det är egentligen det som frågan gäller, som jag ser det.

Precis som Catharina Bråkenhielm sade är detta en mindre ändring. Vi börjar alltså diskutera detaljfrågor som betalstationer. När ska vi börja diskutera trafikbulorna i Gnesta kommun och liknande? Vi måste bestämma oss för vilken nivå vi ska ha på debatten i Sveriges riksdag. Det är egentligen det som frågan gäller. Men min direkta fråga är: Litar ni på era partikamrater i fullmäktige i Stockholm?

Anf. 98 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik:

Herr talman! Det är en jätterak och enkel fråga. Den måste jag svara ja på. Vi litar alltid på våra partikamrater. Det är egentligen inte det som det handlar om, utan det handlar om att vi har en lagstiftning som vi följer. Därför hamnar det på vårt bord i dagsläget. Vi har också en utredning som ser över detta, så det kan bli förändringar i framtiden.

Det kommunala självstyret är bra. Men det är inte så att man alltid ska hävda detta och så att säga köra det framför sig.

Jag kan till Centern säga att om man håller på att tjata om detta tillräckligt länge kan man säga att medan gräset gror, dör kon, om man kan säga det till en centerpartist. Någonting måste faktiskt göras. Vi kan ju inte älta den kommunala självstyrelseprincipen hela tiden. Vi har faktiskt den lagstiftning som vi har, och den försöker vi inrätta oss efter.

Anf. 99 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Centerpartiet är ett parti både för dem som har kor och för dem som inte har kor, så jag tror att man får bredda begreppet.

Frågan är vilken roll vi har. Precis som jag sade i mitt inledningsanförande är frågan vad vi ska besluta om här. Jag håller med om att det finns ett behov av miljöavgifter i Stockholms innerstad. Men frågan bör avgöras lokalt. I denna kammare bör vi avgöra hur vi ändrar lagstiftningen – hur vi krattar manegen för övriga beslutsnivåer. Vi ska alltså inte gå in på den typ av detaljfrågor som vi nu exarcerar här. Det blir helt fel. Då har vi inte gett det kommunala självstyret ett fullt innehåll.

Anf. 100 CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att det låter jättebra. Både Folkpartiet och Centerpartiet har nu varit uppe och talat. Snart är vi helt överens om att vi ska ha trängselskatt. Nu är det bara Moderaterna som jag skulle vilja veta om man kan få med på vagnen.

Sedan gäller det formerna. Jörgen Johansson och Centerpartiet räknar upp olika saker – all cancer man kan få, koncentrationssvårigheter till följd av buller och så vidare. Det måste väl vara mycket viktigare att snabbt åtgärda detta än att vi beslutar om var makten och besluten ska ligga.

Vi har lagstiftningen, och vi har instrumenten i vår hand men ser miljön så att säga skena i väg från oss. Se till att komma till skott, till beslut! Jag vill höra vad också Moderaterna tycker och är jättenöjd med att Centern nu är med på vår vagn.

Anf. 101 LARS GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Med tanke på oss som kommer utifrån kom jag att tänka på en visa som börjar med orden ”I januari månad år 1903”. Det handlar om ett gäng som samlades på Tegelbacken och som sedan gick hem igen. Visan har skrivits av Olle Adolphson. Nu har detta blivit en Stockholmssåpa i Sveriges riksdag, precis det som Jörgen Johansson och jag från början varnat för i debatten.

En lokal trafik- och miljöfråga har blivit föremål för en debatt som vi ska ta upp tid med. Det måste vara märkligt. Nu är vi nere på betalstationsnivå.

Hur ska jag som kommer från Laholm kunna veta något om Djurgården, eller vad det nu heter här utanför? Vad blir nästa fråga? Blir det tullvaktens utbildning och klädsel som vi ska besluta om här? Eller ska vi stå här och diskutera om Hisings Backa ska ha tullstation – eller om den ska ligga i Kollered eller var den nu ska ligga? Det får de väl sköta där. Eller ska den finnas på Trädgårdsgatan i Laholm eller på Lagavägen eller Danska vägen?

Herr talman! Att nu göra detta till en miljöfråga och att börja diskutera olika miljöuppfattningar är bara vilseledande tal från majoritetens sida.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 102 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Inte heller jag kommer från Stockholm. Frågan är, Gunnar Andrén: Kan man också köra igenom hela AIK och Hammarby, eller gäller det bara Djurgården? Nej, skämt åsido, Gunnar Andrén inledde med att säga ”ploff”. Men sedan händer inget när det gäller detta med trängselskatt.

Det bästa utvärderade exemplet är London. Där har det definitivt hänt saker. Miljön har blivit mycket bättre. Inrättandet av trängselskatt i London möts väldigt positivt av londonborna. Jag tror att vi måste ta till oss de prov som gjorts på andra ställen.

Här är det nu fråga om ett försök som pågår fram tills det blir folkomröstning om det. Vid den folkomröstningen får vi se om stockholmarna tycker att det är en bra eller en dålig lösning.

De borgerliga har varit mot hela tiden. Centern säger att de är sådana miljövännare, men de kommer inte på någon lösning på problemen.

I går kväll klockan kvart i tio tog jag en liten promenad. Jag gick över bron här utanför och tittade åt vänster. Där stod bilarna stilla in mot Södertunneln – detta kvart i tio på kvällen! Ett litet pendeltåg tuffade vid sidan om, väldigt fort i förhållande till bilarna som inte rörde sig ur fläcken. Det hade säkert hänt en olycka eller något sådant, så det var därför det stod alldeles stilla. Men i så fall hade det hänt flera timmar tidigare.

Det intressanta är att det är ungefär samma köbildning längs leden på både morgnar och eftermiddagar. Det är dock egentligen inte det som vi ska diskutera här i dag. Både Folkpartiet och Centerpartiet säger sig stå bakom att något ska göras, men man ser sällan några konkreta förslag. Här finns det dock nu ett konkret förslag.

Det finns ett problem just när det gäller denna proposition. Är det så som Gunnar Andrén säger, då har vi ett problem. Ingen av oss vill väl att trafiken in mot stan ska ledas genom Djurgården – detta för att på det sättet undgå att betala avgiften. Är det så, eller det visar sig bli så, tror jag att regeringen ganska fort agerar och ser till att det blir en förändring på något sätt.

Vi har alltså här flera problem att lösa. Ett är klyvningen av universitetsområdet. Det bör inte ske. Trafiksäkerheten bör vi också ta hänsyn till. Är det så som det står i utskottets skrivning, att man också löser, förhindrar, ett miljöproblem på Djurgården men så inte blir fallet, måste vi naturligtvis ta till oss detta på något sätt.

Som politiker kan jag inte bara blunda för om vi nu blivit missledda på något sätt. Om det här är helt fel måste vi – det är jag den förste att se till – titta närmare på detta. Men det är inte läge att göra det nu, utan den informationen får vi ta sedan. Jag utgår från att det då säkert kan bli en regeringsfråga, inte en fråga som vi behöver få hit igen.

Jag yrkar bifall till förslaget i här föreliggande betänkande.

Anf. 103 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Herr talman! Man blir ganska tagen av Per Rosengrens sätt att argumentera. Det är helt korrekt vad han säger om resultatet av den här förflyttningen, vilket de som jag refererat till bekräftar i dag.

Som en sann miljövän hoppas jag naturligtvis att vi inte ska behöva uppleva detta. Också jag tycker att det vore väldigt bra att få en snabb ändring på det här. Dock hoppas jag att vi, som Per Rosengren sade, slipper få tillbaka frågan till riksdagen ytterligare en gång. Detta är en fråga som måste lösas i en annan ordning. Man ska inte hur mycket som helst kunna köra igenom nationalstadsparken. Den ska ridhästar och annat trafikera, kan jag säga.

När det sedan gäller London skulle jag vilja säga att den saken ligger lite utanför dagens proposition. I London har trängselskatten blivit en stor succé – ja, en enorm succé. Det har blivit en så stor succé att avgifterna har blivit mycket lägre än man tänkt sig, så nu måste man utvidga försöket för att få betalstationerna betalda. Det är klart att detta kanske också i Stockholm, som vi vill ska vara en levande huvudstad, är ett problem. Vi vill ju att folk från Mariestad, Kristianstad och Sundsvall och även folk från andra länder ska komma hit. Att då välkomna dem

med att det kostar pengar att köra in i stan tror jag inte är den allra bästa turiståtgärden. Men jag menar att det inte är den frågan vi ska diskutera här i dag.

Anf. 104 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Nej, det tillstår jag. Om det visar sig att det blir negativa effekter och att effekterna är väldigt negativa när det gäller att dra igång trafikerna på det här sättet får det utvärderas. Att det normalt inte går för sakta och att det går snabbare på annat sätt där man ändå betalar för utvärderas innan man tar ställning i detta läge.

När det gäller London kontra Stockholm tycker jag fortfarande att vi har en skyldighet att se till att trafikerna minskas. Det gäller inte bara i Stockholm, utan alla storstäder bör minska sin trafik. Vilken storstad man än kommer till och där åtgärder inte vidtagits är det ju mer eller mindre kaos.

Är det så att Centerpartiet och Folkpartiet i detta fall är beredda och kan komma på en bättre lösning är ni välkomna att komma med en sådan. Men detta har visat sig vara en fungerande modell. Nu ska den dras i gång, och sedan ska den utvärderas. Sedan blir det en folkomröstning om lämpligheten, och då får stockholmarna säga sitt. Men som sagt: Det är inte det vi ska diskutera i dag, utan det är placeringen av betalstationer, men det är mycket roligare att diskutera det andra!

Anf. 105 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Herr talman! Detta är en mycket allvarlig debatt. Apropå det herr Rosengren såg i går i fråga om Södertunneln vill jag påpeka att anledningen till att det var en så jättelik kö är att man ska reparera tunneln just nu, så den är delvis stängd. Hälften är stängd. Det var därför som det blev särskilt mycket köer där.

Nu tror jag inte alls att de tekniska problemen kommer att uppstå. Jag tror att den tekniska lösningen kommer att fungera väldigt bra med trängselskatterna. Det tror jag inte är något som helst problem.

Men sedan frågar jag också Per Rosengren: Vad är vårt alternativ? Det var samma sak som Catharina Bråkenhielm frågade. Jag menar att det krävs av oss politiker att vi kan lite och lyssnar lite på andra. Vi hade en sådan överenskommelse. Tyvärr var inte Vänsterpartiet med i den, och inte Centerpartiet heller, men de tre andra partierna som var störst i Stockholm vid den tidpunkten, 1991. Den här överenskommelsen bestod av två delar. Den ena delen var vägavgifter på bestämda trafikprojekt. Det tillstyrkte vi i Folkpartiet, det tillstyrkte Socialdemokraterna och det tillstyrkte Moderaterna. Den andra delen innebar ju att staten skulle göra mycket stora spårinvesteringar. Det var alltså två delar i detta, och båda dessa delar måste uppfyllas. Jag tycker fortfarande att detta är en utmärkt lösning.

Problemen med trängselskatten, som vi får nu, är att vi inte får någonting på spårsidan. Vi får nya bussar – det medger jag – men tyvärr har staten vad gäller den andra delen dragit sig tillbaka och bara infört ett förbud. Det är det som är skillnaden mellan trängselskatterna och Dennisöverenskommelsen. Därför, Catharina Bråkenhielm och Per Rosengren, har Folkpartiet ett bra alternativ, och vi står fast vid att detta är någonting

som vi tycker är väldigt miljöstyrande. Det hade varit bra för Stockholm på alla de sätt.

Prot. 2004/05:138
13 juni

Anf. 106 PER ROSENGREN (v) replik:

Herr talman! Den satsning som sker på bussidan är inte dålig. Den är mycket viktig.

Spårtrafiken innebär sedan lång tid ett problem. Det finns förslag till lösningar, men de är inte utvärderade än – det är inte riktigt klart ännu. Men det står helt klart för Vänsterpartiet att vi kommer att kämpa för att få vettiga spårlösningar. Staten ska ställa upp med sin del när det gäller infrastrukturen i Stockholm och för att lösa den här problematiken. Det är i storstäderna som vi har de största problemen när det gäller trafiken – plus naturligtvis de tunga vägtransporterna. Men i storstäderna har vi de absolut största problemen.

Anf. 107 PETER RÅDBERG (mp):

Herr talman! Jag visste inte att det var så roligt i riksdagen, som nyinträdd här. Det var trevligt!

När jag läste motionerna från de borgerliga partierna blev jag först ganska rädd och lite ledsen. Varför kan man inte se det positiva i detta? Nu har Folkpartiet och Centerpartiet på något sätt ändå sagt att de är positiva, men ändå inte, och så hittar man ett antal motiveringar till varför man inte ska godkänna detta. Men jag känner ändå i grund och botten att ni kan stå bakom det här på något sätt, om jag nu ska tolka er väldigt positivt.

För Miljöpartiet innebär trängelskatten ett ställningstagande för kollektivtrafiken och ett erkännande av att kollektivtrafiken spelar en viktig roll just för folkhälsan, som många har varit inne på här. Det blir mindre köer och färre bilar, och det har en positiv effekt för miljö och hälsa. Därför tycker jag att det är lite tråkigt att vi inte skulle kunna vara överens om en så självklar sak, nämligen att det blir bättre miljö om trafiken minskar. Det är ju det hela den här propositionen syftar till.

Nu har det inte sagts i dag, men de borgerliga partierna brukar alltid lägga fram att det inte ska läggas mer skatt på bilisterna, utan man ska i stället bygga ut vägarna, med fler vägar runt Stockholm. Då kan man tycka som en första anhalt att det är rätt okej – det är rimligt att fler vägar måste betyda färre och mindre köer. Men likafullt är det helt fel tänkt. Vägverket och Regionplane- och trafikkontoret liksom Stockholmsberedningen och en rad oberoende utredningar visar att man inte kan bygga bort trafikproblemen. Statistiken är entydig: Fler vägar genererar mer trafik. Dessutom är det trafiken inne i Stockholm som är det stora problem som vi diskuterar nu, inte den trafik som går förbi Stockholm.

Trafiken i Stockholm ökar ständigt, i samma takt som köerna blir längre och längre. Miljön belastas, bullret förvärras och bilisterna blir alltmer stressade. Det är ju själva grundproblemet. Miljöpartiet vill minska köerna och öka framkomligheten genom att sätta pris på möjligheten att utnyttja de befintliga vägarna under vissa tider på dygnet. Det ska vara ett pris. Det ska kosta. Ni vet naturligtvis att vi vill sätta en ökad skatt på utsläpp och minska på skatten på lönen. Vi vill ha en skatteväxling, helt enkelt.

*Ändringar i lagen
om trängselskatt*

De internationella erfarenheter och studier som finns visar entydigt att trängselavgifter minskar trafiken. Det krävs bara att en liten del av bilisterna väljer att åka kollektivt eller att åka på tider då det inte är rusningstrafik för att man ska få positiva resultat. Vi har varit inne på London, och det finns fler ställen. Det går att genomföra detta med positivt resultat. Det här systemet finns redan i dag, nämligen att försöka få oss konsumenter att utföra vissa tjänster vid en viss tidpunkt och att resa vid vissa tider och vissa dagar. Det jag tänker på är telefonavgifterna och priser på tåg och flyg. Det systemet finns ju i dag, och det har inte mött något större motstånd. När vi överför ett liknande system på trafiken blir det väldiga diskussioner. Jag tror också att de flesta människor, oavsett inkomster, är ganska prismedvetna och kommer att anpassa sig efter kostnaden. Den troliga utvecklingen är därför att alla bilister funderar ett varv till om det är värt att betala avgiften eller om man i stället kan åka tidigare eller senare, eller i bästa fall åka kollektivt.

De pengar som man får in på trängselavgifterna vill vi i Miljöpartiet lägga på just kollektivtrafiken. Vi vill fasa ut detta. Jag hoppas att det kommer att bli så att vi ska lägga de pengar som kommer in på kollektivtrafiken. Den som väljer att åka kollektivt får naturligtvis bättre, tätare och snabbare kollektivtrafik – det är helt klart.

För oss är logiken alltså alldeles självklar. Att bygga nya vägar, om det skulle vara alternativet, för ungefär 30–35 miljarder kronor kommer inte att lösa trafikstockningarna. Att införa trängselavgifter kommer att minska köerna och förbättra miljön – det är helt klart.

Herr talman! Jag utgår från att de flesta är positiva i grund och botten. Jag skulle vilja tolka er positivt. Men ändå säger ni nej, och då tycker jag – nu har i och för sig Folkpartiet försökt komma med en förklaring – att ni är skyldiga att redovisa hur vi då ska få minskad trafik i Stockholms innerstad om ni säger nej.

Jag kan också hålla med Per Rosengren. Jag tycker att det är självklart, det han säger. Om det är så som du menar, Gunnar, att det är fel, så ska vi rätta till detta. Det är ju solklart. Jag utgår, precis som Catharina också sade, från att de tjänstemän som har lagt fram det här har gjort det bästa de kan, men är det fel så rättar vi till det, och då hoppas jag att det inte går tillbaka till kammaren utan att regeringen kan fixa det på något sätt.

Anf. 108 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Herr talman! Jag ber att få tacka för det sista som du sade när det gällde hur vi ska köra genom nationalstadsparken, för just nu blir ju priset noll, och det är ju inte riktigt det som ert parti vill, men så är det ju.

Låt mig sedan gå tillbaka lite. Du säger att vi försöker förklara. Ja, jag har ändå försökt förklara för Catharina Bråkenhielm. Jag har verkligen försökt förklara, nämligen det att Dennisöverenskommelsen, som jag fortfarande står bakom, var ett bra alternativ. Jag hoppas att det är flera som förstår det: Om man ska få mer kollektivtrafik kan man inte bara önska det, utan då måste man också se till att det blir flera som betalar. Så gör man ju på andra orter också. Jag menar att man när det gäller trängselskatten har gjort precis tvärtom. Man har börjat med att slå till med moms. Vissa ska inte åka.

Jag har faktiskt en fråga där till dig. Vilka personer är det som är så priskänsliga att de inte kan tänkas åka in i staden? Kan du föreställa dig vilka det är? Jag skulle kunna tänka mig att det är de som inte har så stora marginaler. Så skulle jag vilja svara på den frågan. Jag tror nämligen att det finns rätt många direktörer och andra i Stockholm som är ganska prisokänsliga. Tyvärr är det på det sättet. Det tror jag kommer att slå fördelningspolitiskt på ett annat sätt än man hoppas, och som säkert du också hoppas.

Min fråga är alltså: Vilka är det som kan tänkas inte åker för att de är starkt priskänsliga?

Anf. 109 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Herr talman! Jag hoppas att alla kommer att åka mindre. Det är vad utvärderingen av försöksperioden ska titta på. Det man redan i dag vet är att – om vi får dela in svenska folket i rika och mindre rika människor – de som har det sämre ställt åker mer kollektivt. Så är det i dag. Poängen är att vi genom avgifterna ska få minskad trafik, och jag tror att alla kommer att åka mindre.

Sedan kan jag naturligtvis hålla med dig om att de som kanske inte bryr sig om pengar i stället betalar avgifterna. Det gäller dock att minska den *totala* mängden bilar inne i Stockholm. Det är det som ger bättre miljö, minskad stress och så vidare. Det är alltså själva poängen, och jag tror att så kommer att ske.

Anf. 110 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Fru talman! Den punkten har jag tidigare utvecklat. Också jag tror att det kommer att bli en väldig minskning av biltrafiken i Stockholm. Min poäng är dock inte den, utan vilka det är som då inte åker. Jag menar att det, precis som Peter Rådberg säger, just handlar om priskänsligheten. Det kanske är de som har minst behov av bilen som åker, medan man till exempel kan tänka sig att en förskollärarinna, många inom vården och så vidare som har behov av att åka kanske inte gör det. Det är emellertid en fråga som vi inte har några definitiva svar på.

Jag undrar ändå, Peter Rådberg, om man ska börja med att bygga ut kollektivtrafiken, eller ska man börja med att så att säga hindra folk från att åka bil? Blir den samlade transportmängden mindre då? På den punkten är jag väldigt oklar.

Låt mig återkomma till Dennisöverenskommelsen, eftersom den tagits upp här. Det tackar jag så mycket för. Vi var överens med Socialdemokraterna och Moderaterna om den en gång i tiden. Miljöpartiet var inte med den gången. Jag är inte riktigt på det klara med varför ni inte var med, för ni fanns ju som parti redan på den tiden. Trepartsöverenskommelsen innebar att bilisterna skulle betala för vägar, medan skattebetalarna som kollektiv skulle betala för spårbunden trafik. Det vore svårt att få ut mera pengar på den spårbundna trafiken, också om man höjde avgifterna på den, eftersom det då i stället skulle vara svårt att få fler att åka. Det finns alltså en logik i detta. Är inte det en bra princip?

Anf. 111 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Miljöpartiet vill satsa på bägge delarna, och det vet Gunnar Andrén. Vi vill öka kollektivtrafiken, men vi kan inte minska den

totala mängden trafik om vi inte använder oss av till exempel förslaget om trängselskatten. Vi måste minska trafikinflödet till Stockholm. Så är det bara. Vi kan inte satsa på enbart kollektivtrafiken, för det får inte de effekterna. Vi måste satsa på bägge sakerna samtidigt, och därför är trängselavgiften oerhört viktig i det här sammanhanget. Och som jag sade hoppas jag att de pengar som vi därigenom får in satsas på just kollektivtrafiken. Miljöpartiets poäng är alltså att bägge delarna måste köras samtidigt.

Anf. 112 BÖRJE VESTLUND (s):

Fru talman! Som många andra talare redan sagt är detta en väldigt enkel proposition i den meningen att det tydligt och klart framgår vad som ska ske. Det handlar inte om några stora förändringar, och propositionen innehåller som sagt bara en enda sak.

Kritiken mot förslaget har varit att detta är en kommunal fråga. Visst, man kan hålla med om att det är viktigt att kommunerna själva beslutar. Men Jörgen Johansson går så långt som till att säga att Stockholms kommun inte beslutat om detta. Har inte Stockholms kommun beslutat om det här? Har de verkligen inte gjort det, Jörgen Johansson?

Det var ju först när Stockholms kommun begärde att få införa trängselavgifter – som de hette vid den tidpunkten – som det här arbetet satte i gång. Först då skedde det. Därför blir det lite absurt att då säga att Stockholms kommun inte fått fatta beslut i frågan. Det är klart att Stockholms kommun fattat det beslutet. Det vore fel att säga något annat.

Reservationerna i betänkandet känns nästan lite skämtsamma eftersom där inte finns några andra, konkreta, förslag. Till exempel kunde man ha krävt att grundlagen måste ändras för att detta ska kunna genomföras och kommunerna själva kunna besluta om det. Men det är just grundlagen som sätter stopp för det, vilket också flera utredningar visat. Frågan har ju utretts ett antal gånger.

Varför har ni då inte i reservationerna lagt fram förslag om avgifter i stället för skatt? Jag kan inte se något sådant i era reservationer. Varför har ni inte reagerat i de utredningar som gjorts om detta? Det har gjorts ett antal utredningar om just vägskatterna. Varför har man inte reagerat tidigare i de utredningarna och sagt att vi måste ändra grundlagen kring det här? Jag utgår för övrigt från att Grundlagskommittén mycket noggrant kommer att titta på frågan.

Sedan måste jag ta upp en annan sak, Gunnar Andrén. Tillhör inte hela delen från Ålkistan och söderut nationalstadsparken? Det är ju ett av problemen med nationalstadsparken. Som gammal kommunpolitiker i Stockholm är jag väl medveten om att varje gång man försöker göra den minsta lilla justering i byggnader eller annat kommer invändningen att man inte får bygga eller göra någonting annat i nationalstadsparken.

Detta blir lite absurt eftersom Roslagsvägen går genom nationalstadsparken; det kan jag hålla med om. Men nu är det som det är, och det blir svårt att flytta på Roslagsvägen ur det perspektivet. Det är inte heller det enda stället i Stockholm där stora motortrafikleder går genom viktiga naturområden. Det är därför man får betala avgift för hela nationalstadsparken, inte bara för delar av den, vilket också blir fallet med det förslag som finns i dag.

Jag förstår alltså inte den invändningen, och jag förstår inte heller vad Birger Höök menar, eftersom man faktiskt får betala från Ålkistan och framåt. Från Baron Rålamb's väg till Ålkistan har det däremot inte varit någon avgift tidigare. Det är väl det man i så fall menar i propositionen.

Jag måste också rätta en annan sak när det gäller Gunnar André. Dennispaketet, och de avgifter man hade i det, gällde inte några miljöavgifter. Det var avgifter för att finansiera de vägar som byggdes. Det var helt enkelt en sedvanlig bompeng, ungefär som man har i Norge och på många andra håll i världen. Trängselavgifter finns endast på ytterligare två ställen i världen, nämligen i London och Singapore. Någon annanstans finns inte trängselavgifter i akt och mening att minska trängseln. Däremot finns det avgifter av andra skäl, främst för att finansiera byggandet av vägar.

En ytterligare sak som är viktig i det här sammanhanget gäller spårinvesteringarna, där jag hoppas att det var en ren felsägning från Gunnar Andréns sida. De miljarder det kostar att bygga tunneln under Stockholms city handlar väl om en efterlängtd och tydlig spårinvestering? Jag kan hålla med om att den borde ha kommit till stånd för länge sedan, men nu är den i alla fall här. Dessutom är det inte precis fråga om någon långkörare. Den tunneln har inte funnits i vårt medvetande särskilt länge – sex sju år på sin höjd. Det har alltså gått väldigt fort, och sannolikt kommer spaden att sättas i jorden inom en inte alltför avlägsen framtid.

Jag måste säga att mycket i den här debatten känns ganska onödigt, och framför allt används många konstiga argument.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 113 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Fru talman! Anledningen till att Folkpartiet och övriga partier inte haft synpunkter på ifall det skulle vara en avgift eller något annat är att vi inte vill ha det över huvud taget. Så enkelt är det. En avgift eller en skatt spelar ingen roll, för i det här fallet vill vi varken ha det ena eller det andra.

Jag förstår precis vad Börje Vestlund tydligt beskriver när det gäller Ålkistan. Man kan komma till nationalstadsparken på två sätt. Man kan komma norrifrån. Där spelar det inte så stor roll. Det håller jag gärna med om. Men man kan komma söderifrån, och det är där det blir en stor skillnad. Det gäller bara 18 % av Stockholms invånare, men det är ändå 200 000 människor. De kommer att kunna köra runt hur de vill. Om de bor i Kista går det ju inte. Det omfattar inte detta.

Som Birger Höök med flera har konstaterat öppnar det för den här trafiken utan avgift. Priset blir noll.

Jag går gärna med på att kalla detta för finansiering av avgifter i stället för miljöavgifter. Jag tror inte att jag har sagt miljöavgifter. Det var en finansieringskälla. I princip är det samma sak. På den punkten blir det något av en strid om påvens skägg. Det var finansieringsdelen som gjorde att det skulle tas ut av bilisterna. Om de betalar en finansieringsavgift eller en miljöavgift tror jag spelar ganska liten roll. Det är en definitionsfråga.

Jag håller också med om att staten har bidragit till den här regionen med ganska stora investeringar. Det är inget snack om den saken. Problemet är att det har kommit väldigt sent. Jag tror att Börje Vestlund och

jag kan vara överens om att det tyvärr har blivit väldigt sent. Det är en av de bidragande orsakerna till att vi har fått ett sådant elände inne i Stockholm. Jag håller med om det begreppet. Det är ett elände, inte minst för kollektivtrafikresenärerna.

Anf. 114 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Fru talman! Det är ju alltid så när det gäller investeringar i vägar och järnvägar att det är för lite och kommer för sent. Det är ju ett problem. Jag tror att alla, oavsett vilken del av landet man kommer från, kan ställa upp på den beskrivningen för sin region. Det är nog något vi får leva med.

Det kostar mycket pengar. Jag noterade att Peter Rådberg för en stund sedan sade att man ska bygga för 30–35 miljoner. Det är väl i så fall miljarder som skulle gå åt. 30–35 miljoner får man inte många meter väg för. Det måste man konstatera.

I ett avseende kan jag hålla med. Avsikten har ju faktiskt varit att man ska betala för att komma ut ur och in i innerstaden. Det har inte varit för att aktivt förhindra trafik i nationalstadsparken. Man kanske måste ha särskilda regler för det också i framtiden. Då får vi återkomma om det.

Jag måste fråga Gunnar Andrén: Folkpartiet är ju sådan vän av att man ska ha den här typen av miljöstyrande avgifter, vilket man har sagt flera gånger från talarstolen. Varför har man inte kommit med ett förslag om att ändra grundlagen så att man kunde införa detta på ett bra sätt?

Man säger att man tycker att det vore bra att kommuner och regioner själva får besluta om detta. Det har vi hört i riksdagen under den här mandatperioden. Varför har man inte kommit tillbaka med ett sådant förslag och varit konstruktiv i diskussionen, i stället för det pajkastande som har varit kring de här frågorna?

Anf. 115 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Fru talman! Att jag har tagit upp frågan om nationalstadsparken så starkt beror på att det står i utskottets motivering. Jag menar att det är fel i sak. Det står jag fast vid. Jag har fått flera instämmanden i att det kanske inte är rätt det som står här. Jag menar alldeles bestämt att det är fel.

Jag tolkar också det senaste inlägget som att det inte bara beror på hur man tolkar detta. Kommer man söderifrån blir det gratis att åka genom hela nationalstadsparken.

Vi behöver kanske inte strida om det. Jag menar att det är oomstritt att det är så.

När det gäller varför vi inte har lagt fram förslag om skatt eller avgift blir jag svaret skyldig. Jag vet faktiskt inte. Det borde egentligen ha kommit i samband med Dennisöverenskommelsen. Nu föll den av olika orsaker.

Det är väldigt intressant det som Börje Vestlund säger om hur man finansierar de kollektiva investeringarna i kollektivtrafiken.

Den nya järnvägen med station vid Odenplan är just en samfinansiering mellan statsbidrag, Stockholms läns landsting, som ska bidra med ganska betydande pengar, och Stockholms stad. Det ska ske i viss proportion i ett avtal.

Det är en exakt kopia av vad man tänkte sig i Dennisöverenskommelsen.

Detta är något som Folkpartiet fortfarande står bakom. Vi befinner oss i opposition i Stockholms läns landsting. Vi är principfasta. Vi tycker att det är ett bra förslag. Det är åter ett besked till Catharina Bråkenhielm. Vi har inte ändrat politik på den här punkten. Vi tycker att den här typen av förslag är bra.

Anf. 116 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Fru talman! Ni kommer ändå aldrig fram. Jag vet att det här är en känslig fråga i synnerhet för oss Stockholmspolitiker. Så fort man börjar diskutera avgifter i trafiken blir det ett ramaskri. Det är sant. Det priset får man betala.

Jag menar att det är Folkpartiets feghet att inte vara konstruktiv och hitta förslag på hur vi ska lösa de här problemen. Sanningen är att om vi snabbt ska lösa problemen och människor ska kunna bo kvar i vissa delar av Gamla stan och på Södermalm måste vi ha något som drar ned trafiken. Det måste ske relativt snabbt. Att bygga Ringleden, om det nu skulle avhjälpa – det kan man ha olika uppfattningar om – skulle ta minst tio år. Jag säger minst. Jag tror att Gunnar Andrén och jag får sitta på hemmet och diskutera det när det är färdigt. Förhoppningsvis kanske vi blir inbjudna till invigningen när man inviger Förbifart Stockholm. Jag tror dessvärre inte att det sker så snart.

Det är ett exempel på hur lång planeringstiden är. Även om riksdagen i morgon skulle fatta ett beslut och säga att här har ni pengarna, skulle det ändå ta tio femton år. Nu har vi inte pengarna än. Det är ett av problemen.

Anf. 117 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag sade, Börje Vestlund, att riksdagen har blivit något av en överrock för Stockholms kommun och att stockholmarnas direktvalda politiker inte själva får bestämma över frågor som det borde vara naturligt för dem att bestämma om. Det var så jag sade i mitt inledningsanförande.

Börje Vestlund vet mycket väl hur diskussionen kring trängselavgifter och så vidare gick till. Det var under bilan de diskussionerna fördes i kommunfullmäktige i Stockholm.

Vad gäller att vi tidigare inte har redovisat vår inställning vill jag säga att vi från Centerpartiet klart har deklarerat vår inställning till trängselskatter. Vi har hela tiden framfört behovet av någon form av trafikreglering, men det ska inte gå till på det här viset. Man ska värna om det kommunala självstyret och gå fram med stor försiktighet.

Den debatt som sker här – bland annat den senaste mellan Gunnar Andrén och Börje Vestlund – visar vad det egentligen är fråga om. Vi diskuterar lokalgator i Stockholms kommun. Jag är övertygad om att det inte är många av oss som sitter här som över huvud taget vet vad vi pratar om. Så ska det inte gå till. Den här debatten hör inte hemma här. Det är det jag är ute efter.

Jag vill ställa en direkt fråga till Börje Vestlund. Kommer du att medverka till den grundlagsförändring som öppnar för att vi får ett reellt kommunalt självstyre i den här typen av frågor?

Anf. 118 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Fru talman! På den frågan kan jag svara ja. Jag tycker att den här frågan ska avgöras på kommunal nivå. Det har funnits en sådan ambition. Men sedan visade det sig att det här var en skatt. Det var ju ytterst oklart ända fram till dess att juristerna satte ned foten och bestämt sade ifrån att detta är en skatt. Då var det en skatt, och då ville man försöka lösa problemet.

Centerpartiet är ett av hycklarpartierna här i kammaren. Gång efter gång prisar man trängselavgifter och avgifter i trafiken för att hindra trafiken. Ändå säger man nej varje gång därför att det inte har gått rätt till.

Hur skulle man ha gjort, Jörgen Johansson? Skulle man ha brutit mot grundlagen – för vi har ju en sådan? Hur skulle man ha infört det? Skulle man ha väntat på att man genomfört en grundlagsändring? Skulle man ha väntat i fyra år med detta när behovet är så stort? På stora delar av Södermalm och i Gamla stan kan människor egentligen inte bo på grund av buller och utsläpp. Vad skulle man ha gjort? Vilka tips, råd och förslag till beslut har Jörgen Johansson som förbättrar situationen, som för övrigt inte bara behöver förbättras i Stockholm, utan också i några andra större städer? Vad har ni för konkreta förslag för att minska trafiken med en hastighet som kanske kräver ett eller ett par års framförhållning men inte längre? Vad finns det för konkreta förslag enligt Jörgen Johansson? Det finns ju inga!

Anf. 119 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Vi har sagt nej till den form i vilken man nu har fört fram det här förslaget. Som vi ser historien i dag kan vi konstatera att det hade varit bra om man haft mer tid på sig, så det kanske hade varit lämpligt att avvakta.

Sedan håller jag med om att det brådskar med åtgärder. Hur detta specifikt ska lösas på Södermalm och i Gamla stan kan dock inte jag svara på, för den kunskapen finns i Stockholms stadshus. Det vore knappast lämpligt att jag hade synpunkter på det sittande i Sveriges riksdag.

Anf. 120 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Fru talman! Det är helt sant att det är i Stockholms stadshus man vet detta bäst. Vi är helt överens där, Jörgen Johansson. Men vi har som lagstiftare att se till att det finns en lagstiftning som faktiskt kan användas. När det gäller det medlet säger Jörgen Johansson: Nej, vi vill inte vara med och på det här sättet försöka klara undan en av de kanske allra värsta miljökatastrofer som kommer att kunna hända i Stockholm. Nu pratar vi om Stockholm, men det kunde lika gärna ha varit Göteborg eller Malmö som också har stora problem med just trängseln i trafiken. Jag tycker att det är oansvarigt.

Jag kommer aldrig mer att tro på er när ni säger att ni vill se till att det finns möjlighet att ta ut avgifter. Ni har bevisat i de här debatterna att det bara är ett stort hyckleri.

Anf. 121 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Efter 25 år i Stockholms fullmäktige varav tre år som gatuborgarråd känns det något frustrerande när debattreglerna inte tillåter mig att delta i debatten förrän nu, men nog om det.

Fru talman! Nog är det något symboliskt över att det i riksdagsårets slutskede kommer upp en proposition och en debatt om slarvfel och misstag angående trängselskatterna – en symbol för svaghet och undfallenhet, för svek och löftesbrott, för slarv och misstag. Vad är i dag mer representativt för Socialdemokraterna?

Trängselskatterna har ju tillkommit därför att Miljöpartiet ville att statsministern och dåvarande finansminister Ringholm skulle förödmjuka socialdemokraterna i Stockholms stadshus. Det klara löftet från Annika Billström att inte genomföra biltullar skulle bestraffas. De båda medelålders herrarna orkade inte stå emot utan gav med sig och satte sig med kraft på Stockholms stads första kvinnliga finansborgarråd. Hon tvingades bryta det tydligaste löftet i 2002 års valrörelse.

Sedan har slarv och dålig planering följt projektet. Denna gång handlar det om en detalj, nämligen att man förbisett universitetets behov av vettiga inre transporter. Vem blir förvånad?

De rättsliga turerna i stressen för att tillfredsställa de miljöpartistiska uppdragsgivarna har medfört ständiga juridiska dispyter och osäkerhet om projektets framtid. Den enda nyhet från Stockholms stadshus som kunnat konkurrera med referaten om trängselskatternas slingrande färd genom domstolarna är inbördeskriget bland Stockholms socialdemokrater. Det är min övertygelse att framtida statsvetenskapliga forskare kommer att se ett tydligt samband i detta. Miljöpartiet är en i många avseenden dyrbar vän!

Nu i riksdagsårets sista dagar behandlar vi ett ärende som just beroende på bristande planering och förutseende utvidgar innerstadsbornas möjligheter att trafikera nationalstadsparkens område, som sagts här tidigare. Antagligen kommer vi att under hösten få se ytterligare ärenden som anses nödvändiga att behandla för att projektet inte ska framstå som tokigare än vad det gör i dag.

Trängselskatteprojektet är dåligt planerat och slarvigt framdrivet från första stund. Alternativet, att genomföra Österleden, Ringleden och Västerleden, hade minskat trafiken i Stockholms innerstad med ca 30 %. Gamla stan hade fått en minskad trafik med nästan 50 %. Det hade verkligen varit en miljöförbättrande åtgärd, som bland annat hade finansierats genom de avgifter som även fanns i Dennispaketet. Detta tog dock Socialdemokraterna initiativ till att sänka i mars 1997.

Fru talman! Jag vill gärna yrka bifall till den gemensamma folkpartistiska, centerpartistiska och moderata reservationen.

Anf. 122 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Fru talman! När det gäller den betalstation som man satte ut från början, Carl-Erik Skårman, hörde jag inte Moderaterna eller någon annan som nu säger att det är ett slarvfel påtala detta i den huvuddebatt vi hade här, alltså när det gällde om man skulle införa de här skatterna eller inte.

Låt mig sedan försöka förklara detta med nationalstadsparken en gång till. Man kan ju hur lätt som helst komma till de känsligaste delarna av nationalstadsparken söderifrån genom att åka andra vägar. Om man

till exempel åker via Djurgårdsbron kommer man in i nationalstadsparken hur lätt som helst. Det är väl inga problem i det avseendet. Den kritiken har jag väldigt svårt att förstå. Det är bara en strid om påvens skägg. Det är bara trams i det här sammanhanget.

Sedan är Carl-Erik Skårman åtminstone ärlig. Han står inte här och hycklar, som andra partier gör, att han egentligen vill införa avgifter. Carl-Erik Skårman är tydlig och säger: Jag vill inte ha avgifter – punkt! Du ska ha all heder av att du åtminstone är hederlig på den punkten.

Men det som är intressant är de alternativ han presenterar: Hade man bara fått bygga Västerleden och Österleden hade allting varit bra. Nu bygger man ju faktiskt Norra länken, men bara man hade fått bygga Österleden och Västerleden hade allting löst sig. Det är väl inte riktigt sant, Carl-Erik Skårman. Vi måste lösa trängselproblematiken nu, och till detta har jag inte hört någonting från Carl-Erik Skårman eller någon annan.

Hur kommer man att göra för att minska trängseln? Och då handlar det inte om 10 eller 20 år framåt i tiden utan nu.

Anf. 123 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Jag hör här att Socialdemokraterna tydligen tycker att vi ska diskutera de kommunala detaljerna i riksdagen. Varför pratade inte Moderaterna om de här gränserna när detta var uppe i riksdagen tidigare? Detta är inte Stockholms kommunfullmäktige, och här ska inte de ärendena behandlas! Man kunde ju förvänta sig att en regering som anser sig vara allvis och en socialdemokratisk majoritetskombination i stadshuset skulle kunna klara det här utan att behöva gå till enskilda riksdagsmän och begära hjälp.

Dennispaketet var avgiftsfinansierat till stora delar, och det var Moderaterna, Folkpartiet och Socialdemokraterna överens om – inledningsvis. Det skulle ha minskat trafiken i Stockholms innerstad med 30 %, enligt de beräkningar som gjorts och som faktiskt miljöpartister i Stockholms fullmäktige också har erkänt vara riktiga. Det skulle ha minskat trafiken i Gamla stan med ca 50 % så att till och med de historiska kalkstensportalerna skulle ha kunnat hållas intakta. Det är alltså inte bara miljö; det är kultur också.

Varför Socialdemokraterna övergav detta och tog initiativ i mars 1997 för att riva upp hela Dennisöverenskommelsen vet jag inte. Men det var dumt gjort.

Anf. 124 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Fru talman! Det är fortfarande inte svar på frågan. Vad har man egentligen för huvudalternativ till det här?

Den andra frågan är viktig. Det kan väl vara så att man inte ska diskutera den här typen av frågor här. De hör hemma på kommunal nivå. Men nu har vi den grundlag vi har.

Jag kan ställa den fråga som jag ställde till bland annat Gunnar Andrén: Varför har inte Moderaterna lagt fram ett förslag om att ändra grundlagen i så fall, så att man kan göra en sådan förändring att kommuner och regioner själva fattar beslut om det här? Det tror jag att vi alla är överens om vore en bra modell. Varför har man i så fall inte gjort det? Det struntar man i.

Vad var alternativet nu då för att snabbt minska trängseln i Stockholm eller för all del någon annanstans också? Vad har man för förslag från Moderaternas sida?

Prot. 2004/05:138
13 juni

*Ändringar i lagen
om trängselskatt*

Anf. 125 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Jag tror inte att det är någon här i kammaren, även om den inte är så tätt befolkad i dag, som har tvivlat på att det jag föreslår är åtgärder som minskar trafiken med ca 30 % i Stockholms innerstad och med 50 % i Gamla stan, som gör att vi får bättre kollektivtrafik – bland annat det som redan är genomfört i form av Tvärbanan – och att vi får en österled och en västerled så att folk inte behöver åka ända in till Tranebergsbron och betala tull för att komma söderut i länet. Detta är en avgjord fördel med den här typen av miljöinsats för att förbättra situationen i Stockholm, och den går ut på att man fortfarande kan ha transporter i staden.

Den grundläggande strategin med trängselavgifterna är ju att försöka hindra transporterna så att det inte utförs transporter. Då kan miljön förbättras. Men det löser inte det grundläggande problemet, hur vi ska få fram distributionstrafik och andra transporter.

Det är en myt att folk åker omkring i staden bara för att de tycker att det är roligt att köra bil. Det är den gruppen man kommer åt med ökade trängselavgifter. Det är den enda grupp som har en vettig anledning att inte betala trängselavgift. Men den är försvinnande liten.

Anf. 126 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Carl-Erik Skårman pratar väldigt mycket historia. Dennispaketet är ju nedlagt sedan 1997. Du håller dig kvar vid detta.

Nu finns det ett förslag som gör att vi kan förbättra miljön genom trängselskatt. Varför är Moderaterna emot detta när ni säger att ni vill värna om miljön i staden?

Du säger att trafiken skulle minska med 30 % om de här vägarna skulle byggas. Jag kan inte kommentera det. Det enda jag vet med hundra procents säkerhet, med all forskning bakom ryggen, är att fler vägar genererar mer trafik. Det är vi alla överens om.

Varför tycker inte Carl-Erik Skårman att det här förslaget är bra, när det värnar om innerstaden i Stockholm och vi har ett konkret förslag som de facto minskar biltrafiken, ger bättre miljö, minskar stressen och så vidare? Ni säger nej till det och hänvisar till Dennispaketet som man lade ned för tio år sedan.

Anf. 127 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Det är å ena sidan riktigt att Dennispaketet lades ned för tio år sedan. Men å andra sidan byggs nu trafikleder ut enligt Dennispaketets grundläggande schema. Vi har fått Tvärbanan. Vi har fått Södra länken. Vi kommer att få Norra länken. Vi kan förhoppningsvis även få spårtrafik runt staden på andra sätt och, om ödet är positivt, kanske vi till och med kan få en österled som tar ännu mer trafik ut ur staden. Det är ett bra sätt att minska trafiken i Stockholms stad att fortsätta på den här inslagna vägen och ändå klara alla nödvändiga transporter.

Vi behöver de här vägarna för att kunna tillgodose det stora behov av bostäder som Stockholm faktiskt har. Genom förbättrade kommunikation-

ioner, som inte nödvändigtvis behöver gå in till centrum, kan vi göra nya områden exploaterbara för att bygga bostäder, mot Enköping och mot Mariefred. Vi kan erbjuda bostäder till alla dem som söker någonstans att bo. Det tror jag är ett bra förslag.

Anf. 128 PETER RÅDBERG (mp) replik:

Fru talman! Carl-Erik svarar inte riktigt på frågan. Nu finns det ett konkret förslag som innebär att vi kan få en bättre miljö i Stockholms stad. Vi kan få minskad trafik. Förhoppningsvis, om Miljöpartiet får ett inflytande, kan vi satsa de pengarna på kollektivtrafiken. Det är enda vägen att gå.

Det finns ju positiva utslag när det gäller London och Singapore. Varför inte bygga på den modellen? De eventuella felaktigheterna får man väl rätta till och göra de justeringar som vi var inne på tidigare med Gunnar, om det nu finns sådana behov. Men själva poängen är att vi har ett bra förslag som är positivt för miljön, för människan och för Stockholms stad. Varför säger du inte ja till detta förslag, Carl-Erik?

Anf. 129 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik:

Fru talman! Jag måste tala om att finansborgarrådet Annika Billström faktiskt har erfarenhet från två perioder i gatu- och fastighetsnämnden. Hon sade innan denna mandatperiods början: Vi ska inte genomföra några biltullar denna mandatperiod. Det tror jag bygger på mycket mer kunskap om Stockholms trafik än Miljöpartiets lite hastiga inlägg i Stockholmspolitiken medfört.

Ett annat sätt att komma till samma slutresultat är att konstatera att i dag har Stockholm nära nog världsrekord i kollektiva arbetsresor. Det är 70 % som åker med kollektivtrafiken medan endast 30 % tar andra färdmedel. Vad innebär det om man stoppar biltrafiken och alla de här människorna väller in på Gröna linjen och vad de heter i tunnelbanan? Ni känner igen dem från radion när någon talar om att trafiksituationen förvärras därför att Gröna linjen inte fungerar, att bussarna inte kan köra därför att det saknas bussförare bland annat. Det är inte så lätt att ta emot de horder av passagerare som Miljöpartiet målar ut ska komma och åka kollektivt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)

10 § Allmänna motioner om F-skatt, m.m.

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2004/05:SkU35
Allmänna motioner om F-skatt, m.m.

Anf. 130 BRITTA RÅDSTRÖM (s):

Fru talman! Jag ska försöka ge en introduktion till vad debatten ska handla om. Betänkandet heter som sagt var *Allmänna motioner om F-skatt, m.m.*, som rubriken säger. Med mera innebär då – man kan ju fun-

dera över vad det är – motioner från i höstas som handlar om redovisning, inbetalning och återbetalning av mervärdesskatten. Men huvudfrågan verkar ändå bli motionerna från den allmänna motionstiden 2004 om ändringar i F-skattesystemet.

F-skattesystemet infördes den 1 januari 1998 via skattebetalningslagen. Efter ansökan utfärdas F-skattsedel för den som uppger sig bedriva eller ha för avsikt att bedriva näringsverksamhet i landet. Reglerna är desamma oavsett om sökanden bor eller har sitt skatterättsliga hemvist i Sverige eller utomlands.

F-skattesystemet är omdebatterat. Det har till och med funnits förslag om att man borde få F-skattsedel när man föds. I dagens debatt ska bland annat problemet med skattsedel till person som säljer sitt arbete långt under gällande kollektivavtal och lättnader i reglerna om tilldelning av F-skattsedel debatteras. Motioner har också väckts om prostitution ska betraktas som näringsverksamhet i F-skattehänseende. Många av de frågor som aktualiseras i motionen har tidigare behandlats av utskottet under 2003 och 2004. Då avstyrktes de av utskottet, och sedermera avsåg också riksdagen dem.

Fru talman! Det är ett nytt år och nygamla motioner. Jag vill med denna korta introduktion öppna för debatten i kammaren.

Anf. 131 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp):

Fru talman! Nytt år och nya motioner. Det kan hända att det beror på att det inte händer så mycket hos regeringspartiet och Socialdemokraterna att vi måste återkomma med samma motioner år efter år.

Sverige behöver fler företagare. I dag när alltfler arbeten flyttar utomlands måste dessa jobb ersättas med nya. Jag och Folkpartiet tror att de nya jobben finns i små och medelstora företag. Det behövs fler företag som också växer. Men då måste det också finnas förutsättningar för dem. Det måste vara lätt att starta företag, men det måste också finnas möjlighet att behålla företaget och få det att expandera. Men då behövs det en annan inställning till företagare och företag än vad jag tror att det finns hos majoriteten i utskottet. Det framgår i vad man kan läsa utifrån ställningstagandena till de motioner som behandlas i betänkandet som jag tycker tar upp två viktiga frågor för företagande, nämligen F-skattsedel och momsinsbetalningsperioder.

Fru talman! Misstänksamheten mot företagare ligger och svävar som en ond ande över betänkandet. Visst finns det företagare och företag som begår oegentligheter, men de allra flesta företagare sliter i sitt anletes svett för att få debet och kredit att gå ihop så att de kan betala lön till sina anställda och betala in skatter till staten. Företagen gör ju faktiskt staten en tjänst genom att vidarebefordra anställdas skatter och konsumtions-skatter, det vill säga moms, till staten.

Fru talman! Det måste vara utgångspunkten i allt som rör företag och företagande att företagare och entreprenörer ska betraktas som hjältar, inte som skurkar.

Fru talman! När det gäller F-skattsedel är det visserligen inte så stor procentandel som inte får det på grund av att man inte bedriver näringsverksamhet, åtminstone som lagen definierar det. Trots det är det ett antal personer som tänkt starta företag som har nekats det. Det är företag som kanske hade kunnat växa och ge fler människor ett riktigt arbete. En

entreprenör som nekats är en entreprenör för mycket. För dem som inte får F-skattsedel är inte svårigheterna kraftigt överdrivna, som utskottsmajoriteten påstår i betänkandet att vi säger. Svårigheterna är verkliga.

Fru talman! De regler som säger att man inte tidigare får ha varit anställd hos uppdragsgivaren eller använda uppdragsgivarens utrustning, eller endast ha ett fåtal kunder som anlitar företagets tjänster under lång tid, hindrar nyföretagande inom tjänstesektorn. Det är inom tjänstesektorn som många av de nya företagen uppstår.

Fru talman! Reglerna för att få F-skattsedel gör det svårare för många kvinnor som i dag jobbar inom det offentliga. För att våga starta eget känns det viktigt att ha *en* kund att starta med. Jag kan inte förstå varför det skulle vara så hemskt att ha sin tidigare arbetsgivare som kund.

Fru talman! Det får inte bli svårare att starta företag. Det måste bli lättare. Ett litet företag med någon eller några kunder och någon eller några anställda kan vara framtidens storföretag. Som vi också skriver i reservationen är det viktigt att återkallelse av F-skattsedel är möjligt. Den som har näringsförbud eller omfattande skatteskulder ska självklart inte få F-skattsedel.

Fru talman! Det andra problemet som tas upp i betänkandet är tidpunkten för momsinsbetalning. I dag ska företag betala in momsen ett visst antal dagar efter utgången redovisningsperiod. Dessa inbetalningsdagar bygger i princip på att kundernas betalningsperioder är 30 dagar. I dag är betalningsperioderna betydligt längre. Ibland kan det gå till och med 120 dagar mellan faktura och betalning. Det förekommer ofta 90 dagar. Det är en följd av att kredittiderna har anpassats till Europaförhållanden. Det innebär att företagen inte hinner få betalt av kunden innan momsen ska betalas. Det innebär självklart att särskilt mindre företag kan få problem med sin likviditet, det vill säga det saknas pengar i kassan. I värsta fall kanske företaget inte överlever.

Fru talman! För en liten enskild underleverantör – det finns många sådana i min hembygd Sjuhärad och Borås – till ett större bolag finns ofta inget val. Accepteras inte kredittiden kan kunden gå till en annan underleverantör.

Fru talman! Visst håller jag med om att en förändring av momsinsbetalningstidpunkten påverkar statskassan, men företag som inte överlever och personal som blir arbetslös påverkar också statskassan. Vi anser därför att tidpunkten för momsredovisning ska ses över. Vi framför några alternativ i vår reservation där man till exempel förlänger perioden eller lättare kan få uppskov för till exempel enskilda fakturor.

Fru talman! Utskottets majoritet föreslår att en promemoria från regeringen ska avvaktas. Det är en promemoria som man inte vet när den kommer. Den här frågan brådskar. Jag kan inte förstå varför företag ska riskera att komma på obestånd medan regeringen segar och utreder och utreder. Det spelar ingen roll hur mycket än Socialdemokraterna pratar om vikten av att vi har ett bra företagsklimat. Det är inte pratet som gäller utan det är handlingen.

Fru talman! Jag står bakom båda reservationerna men jag yrkar bifall till reservation nr 2.

Anf. 132 STAFFAN DANIELSSON (c):

Fru talman! De borgerliga partierna vill i det här utskottsbetänkandet ha generösare möjligheter än i dag för människor som vill bli företagare att erhålla F-skattsedel – körkort för att bli företagare. Centerpartiet vill att vi alla vid födseln ska erhålla en F-skattsedel som sedan ska kunna aktiveras om man som vuxen vill starta ett företag. Så långt går inte vår gemensamma reservation, men visst vore det ett steg framåt om riksdagen i dag skulle besluta enligt den, det vill säga att alla som vill ha en F-skattsedel för att kunna bedriva verksamhet i egen regi i princip också bör kunna få ut en sådan, självklart under förutsättning att vederbörande inte har näringsförbud eller omfattande skatteskulder.

Den andra reservationen från bland annat Centerpartiet ställer upp för alla de företagare – oftast mindre – som i dag allt oftare får likviditetsproblem när större kunder segar med betalningen. Det kan inte vara rimligt att momsens måste inbetalas även om betalning från kunden inte har erhållits. Jag saknar glöd och engagemang från majoriteten för att rätta till det missförhållandet. Det händer inget. För att avhjälpa de likviditetsproblem, som Anne-Marie Ekström pekade på, som uppstår för de företagare som måste betala moms till staten utan att ha haft motsvarande inkomst, anser vi att tidpunkten för redovisning och betalning av mervärdesskatt bör förlängas eller, alternativt, att möjligheterna till uppskov med inbetalningarna förbättras.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Anne-Marie Ekström har väl utvecklat argumentationen för våra förslag. Jag tänker i första hand göra det genom att understryka det generella behovet av en generös inställning till företagande i Sverige och av ett bättre företagsklimat än vad nuvarande majoritet mäktar, eller vill, skapa.

Vackra ord om företag, och även om småföretag, hör vi ofta i kamraren även från socialdemokratiskt håll. Men i praktiken tar det ofta emot, och det tar ofta lång tid innan regeringen lite motvilligt och nästan under protest nödgas vidta positiva åtgärder för det svenska näringslivet och de svenska småföretagen. Vi vet ju traditionellt att Socialdemokraterna har lätt att regelmässigt rikta in sig på storföretagen och anpassa lösningarna för deras verklighet, medan småföretagen ofta tvingas leva med samma regelsystem som inte alls lämpar sig lika väl för dem.

Ta arbetslivsministern Hans Karlsson, som med stöd av riksdagens majoritet försöker uppmuntra stora och små företag att vilja nyanställa och tillväxa genom att tilldela dem ett stort ansvar för sjukersättningens kostnader, oavsett vad sjukskrivningen beror på och om den går att häva eller ej. Ekonomiska drivkrafter lämpar sig väl för arbetsgivarna, är hans analys, men lämpar sig inte för någon annan. Hur detta befrämjar företagandet och stimulerar nyföretagande och tillväxt är en gåta.

Vi vet vilka signaler det här tyvärr sänder till dem som funderar på att starta ett företag, till dem som överväger att skaffa en F-skattsedel: Ska jag våga det här, eller ska jag ta det säkra före det osäkra och köa för en anställning i stället? Vad är det Sverige behöver?

Sverige befinner sig i ett allvarligt läge, med miljontals människor – en miljon och fler – utanför arbetsmarknaden. Svenska jobb och företag flyttar allt oftare ut ur vårt land. Antalet småföretagare och nyföretagare i

Sverige är alldeles för litet. Det är det svenska näringslivet som måste stärkas. Det är de små och stora företagen som måste bli fler.

Vårt land måste skicka tydliga signaler till alla dem som redan är företagare, och till alla dem som måste uppmuntras till att våga språnget och bli företagare – signaler som visar att samhället, vi alla, vill att deras konkurrenskraft ska öka genom minskad byråkrati, enklare regelverk och generösare skattemässig behandling, i likhet med vår omvärld.

Utan mängder med företag av olika storlekar som nystartas, som tillväxer, som bygger ut, som nyanställer och som klarar den hårda internationella konkurrensen i dagens värld kommer Sverige att fortsätta att rutscha utför och få allt sämre möjligheter att klara anständiga nivåer i våra försäkringssystem.

Det är tufft att starta och driva företag – det kräver oerhört mycket av satsad tid, av satsat kapital. Det innebär ofta hög risk; pengarna kan minska eller helt förloras. I dag satsar de flesta av oss svenskar i stället på den relativa tryggheten i en anställning och med generösa socialförsäkringar, sådana som företagarna inte alls har i lika hög grad. Det kommer alltfler oroande rapporter, fru talman, om olika aspekter på det här, nyligen till exempel hur få akademiker det är som ens överväger alternativet att starta ett nytt företag. Det är mycket allvarliga rapporter.

Min poäng med detta resonemang är att dagens regering inte lyckas skicka rätt signaler och ta rätt beslut för att underlätta för befintliga och potentiella småföretag att växa eller startas upp av unga praktiker eller akademiker. Man skickar i stället ofta fel signaler och skrämmer från nystart eller expansion och nyanställningar, i stället för att av all kraft stimulera till detta.

Sverige måste få ett bättre företagsklimat och en bättre attityd till företag och företagande som gör att många fler vågar och vill ta språnget för att starta ett eget företagande. Men i stället för att göra förenklingar och förbättringar reagerar regeringen passivt eller inte alls.

Vi ser två exempel på det i dag: en njuuggare inställning till att erhålla F-skattsedel och en oförståelse för dem som tvingas betala in moms till staten för intäkter som man inte har erhållit. Det är inte de största frågorna som behöver rättas till, men det är de två som vi diskuterar här i dag, och tyvärr är de exempel i raden.

Fru talman! Jag tillstyrker givetvis en ny borgerlig regering, och i avvaktan på denna yrkar jag bifall till våra två reservationer.

Anf. 133 ULLA WESTER (s):

Fru talman! Mitt sammanfattande intryck efter att ha lyssnat här i dag och läst reservationerna från oppositionen är att de silar mygg och sväljer kameler, på tvären.

Jag har här Svenska Dagbladet från den 2 februari i år med rubriken: ”Gnosjöanda har smittat hela Sverige. Antalet nyetableringar ökar stort.” Och så vidare. Jag ska gärna dra en kopia till Centerpartiets representant så att han får läsa det.

Reservationerna är gamla bekanta. Den första, som handlar om F-skatt, skulle möjligen kunna ha ansetts vara aktuell före regelförändringarna som gjordes i slutet på 90-talet.

Reservation 2, som tar upp momsinsbetalningar och redovisningsperioder, har i stort sett samma bristande aktualitet. Reservanterna tycks ha glömt bort att vi har infört skattekonton, med allt vad det har inneburit.

Om vi i stället, fru talman, förflyttar oss fram till nutid finns det två helt andra men ofta förekommande önskemål från småföretagarna. Det ena är åtgärder mot illojal konkurrens, och det andra är införande av ombudsdeklarationer.

Vi socialdemokrater tar båda dessa önskemål på största allvar. Det är inte så lite förvånande att den samlade borgerligheten inte ens nämner dem i vare sig motioner eller reservationer.

Jag har stark tro på politikens möjligheter, men jag inser också att ibland kommer den till korta. Så är det till exempel när det gäller att åtgärda problemet att de stora företagen inte sällan glider på nåden och dröjer med att betala sina fakturor till småföretagen.

Förvisso är detta respektlösa sätt att hantera sina underleverantörer av ondo. Och förvisso ställer det säkert till bekymmer för den som väntar på sina pengar. Men att försöka möta det på det sätt som de borgerliga partierna föreslår, alltså, som vi hörde, genom att flytta fram momsinsbetalningsdagarna, skulle naturligtvis inte hjälpa ett dugg. Kredittiderna skulle självklart snarare öka än minska. Här måste i stället företagens olika organisationer agera både nationellt och internationellt.

I övrigt vågar jag påstå att systemet med redovisning och inbetalning av skatter och avgifter fungerar väl sedan skattekontona infördes. Systemet skiljer mellan små företag, medelstora och stora, vilket är både rimligt och till belåtenhet.

Och så var det då F-skattsedlarna. Den samlade borgerlighetens problembeskrivning är att det är för svårt att få F-skatt, även om Anne-Marie Ekström gled lite grann på det i sitt anförande. Reservationen säger däremot någonting annat, att det är för svårt.

Statistiken visar emellertid att av förra årets 68 754 ansökningar avslogs mindre än 1 ½ %. Mer än hälften av dessa avslag berodde på att sökanden hade skatteskulder eller näringsförbud. Det är med andra ord en myt och ingenting annat att det skulle vara så svårt att få en F-skattsedel.

Enligt min och mitt partis uppfattning, vilken också delas av Vänsterpartiet om jag inte misstar mig, har det snarare blivit för lätt. Det finns utan tvekan ett betydande fusk med F-skattsedlar, och givetvis innebär detta ett hot mot de seriösa företagens överlevnad.

I finansministerns skrivbordslåda finns ett färdigt förslag, innebärande ökad kontroll och tidsbegränsning av F-skattsedlar i vissa fall. Det är ett förslag som jag med glädje skulle rösta ja till.

Konstigt nog vill inte vare sig Miljöpartiet eller de borgerliga bejaka dessa åtgärder, som skulle kunna komma att stävja de värsta avarterna av fiffel och båg. Det är en gåta varför dessa partier vänder det sunda näringslivet ryggen. Det är faktiskt de oseriösa företagen som inte gillar kontroll. De seriösa vill ha rättvisa spelregler.

Men varför hävdar då de borgerliga att det är svårt att få en F-skattsedel beviljad när det faktiskt inte är det? Deras ställningstagande måste rimligen grunda sig på någonting helt annat. Om jag, herr talman, får våga mig på en analys så handlar reservation 1 egentligen om att man vill

luckra upp den arbetsrättsliga lagstiftningen. Det är ju det som skulle bli följden om det här förslaget genomfördes.

De kriterier som finns för att en F-skattsedel ska kunna beviljas finns där för att skydda den som gör ansökan, befintliga företagare och löntagare, inte för att förhindra eller försvåra företagsamheten. Detta är självklart.

Den småföretagare som har sin verksamhet knuten till bara en enda uppdragsgivare lever synnerligen farligt. Detta kan väl ändå inte vara att erbjuda ett gott företagsklimat? Det är alltså en flexibel arbetsmarknad som de borgerliga åsyftar där arbetstagaren och också de riktigt små företagen får stå för det flexibla, det vill säga det otrygga och det utsatta. De här gamla högerpolitiska idéerna kommer vi socialdemokrater aldrig någonsin att ställa upp på.

För att skymma sikten kopplar reservanterna ihop F-skattsedlar och jämställdhet och avslöjar samtidigt en lite smått pinsam, konservativ syn på manligt och kvinnligt. Det är bara att titta på könsfördelningen bland till exempel läkarstudenterna för att se hur gammalmodig den borgerliga inställningen i själva verket är. Nu är det ingen jämställdhetsdebatt, herr talman, som vi ska föra, så jag nöjer mig med att konstatera att det, för att man ska nå fram till att både kvinnor och män breddar sina traditionella yrkesval, krävs helt andra åtgärder.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i skatteutskottets betänkande och ett kraftigt avslag på reservationerna.

Anf. 134 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Jag roade mig i går kväll med att slå upp Ulla Westers anförande från den liknande debatten, som vi hade förra året. Och jag måste väl erkänna att det var lika mycket om att kontrollera. Man var inte positiv, utan hela tiden pratades det om att misstänkliggöra företag. Man ska satsa på de seriösa företagen. Man tror att företag fuskar. Det är precis som jag sade i mitt huvudanförande, att det ligger en våt filt av misstänksamhet mot företagare över den här debatten.

Jag vill påstå att de företagare som jag träffar hemma i min bygd känner oro när de inte får in sina pengar, som de behöver, på grund av att deras huvudleverantörer drar ut på tiden med sina inbetalningar. Och som har framgått av information som vi har fått är det här sättet att betala en form av Europaanpassning. Tyvärr kanske vi inte kommer ifrån det. Man drar ut på tiden hela tiden. Och en liten leverantör har inte mycket att sätta upp mot en stor leverantör, för de kan komma överens om de här tiderna ändå. Visst kan jag hålla med om att näringslivsorganisationer bör ta kontakt med sina företag för att ändra på detta, men det hjälper inte de företag som i dag lever på gränsen till att inte kunna klara sina betalningar.

Sedan gäller det det som Ulla Wester sade om skattekonto. Jag förstår inte riktigt var det hör hemma när det gäller att man inte får betalt för sina fakturor.

Anf. 135 ULLA WESTER (s) replik:

Herr talman! Jag vill snarast säga att det ligger en våt filt av aningslöshet i kammaren när jag hör Anne-Marie Ekström debattera.

Jag värnar företagandet, och jag gör det så till den grad att jag slåss för dess överlevnad. Ett par gånger om året har vi sådana här debatter. Och Anne-Marie Ekström är precis lika aningslös varje gång. Alla som har företag gör aldrig något fel. De är bara hjältar hela tiden, hela dagen.

Det finns otroligt många företagare – de allra flesta, självfallet – som gör ett utomordentligt bra arbete. Men det finns också de som förstör för dem som gör det riktiga och rätta. Det är den här gruppen, de som förstör, som jag tycker att vi ska plocka bort från vårt näringsliv. De ska inte finnas kvar. De ska inte störa de seriösa.

Jag hörde ändå att Anne-Marie Ekström kunde förstå lite grann att man kan överlämna problematiken med de allt längre kredittiderna till näringslivets organisationer. Kanske Anne-Marie Ekström och hennes borgerliga kamrater, som kanske har visst tilltröde till exempel till Svenskt Näringsliv, kan hjälpa till. Jag kan konstatera att den organisationen just nu har fullt upp med att knacka hål på de svenska kollektivavtalen, så de har knappast tid med någonting annat. Men det hade varit smakfullt om de ändå hade kunnat få sina egna medlemsföretag här hemma att sköta kredittiderna till sina små företag, tycker jag.

Anf. 136 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp) replik:

Herr talman! Ja visst, jag är aningslös. Förra året sade Ulla Wester att jag var snäll och menade väl, och det gör jag. Jag tror på företagare. Jag tror att de är hjältar, och jag tycker att man ska framhålla det. Ulla Wester kanske säger att det finns företag som sköter sig och som är bra och duktiga och seriösa. Men jag tycker att man ska framhålla dem. Man ska inte bara framhålla det som är negativt.

Jag tycker precis som Ulla Wester att de som inte sköter sig, de som är oseriösa, de som fuskar, de som inte betalar sin skatt och de som jobbar svart ska bort. Där är vi helt överens.

Sedan var det påhopp om att vi ska ta kontakt med Svenskt Näringsliv som håller på och slår hål på arbetsrätten och arbetstryggheten. Varför står man och säger det till mig? Det hör inte hemma här. Varför ska jag tala om det?

Anf. 137 ULLA WESTER (s) replik:

Herr talman! Den sista frågan kan jag inte besvara. Anne-Marie Ekström får avgöra själv vad hon ska tala om. Jag är här för att debattera ett särskilt betänkande i dag. Jag är inte här för att prata om företagsamhet i största allmänhet. Det är detta jag försöker göra Anne-Marie Ekström, ingenting annat.

Det svenska företagsklimatet är, vill jag hävda, gott. Det finns massor med olika undersökningar som visar det. Och det är egentligen det som är det intressanta, att titta på hur det ser ut utomlands. Jag kan redovisa tre stycken här.

Sverige kommer på tredje plats av 102 länder när det gäller de mest konkurrenskraftiga ekonomierna. När det gäller att ha enkla och bra regelverk för företag kommer Sverige på nionde plats bland 145 länder. När det gäller rankingen av innovationskraft inom EU kommer Sverige på första plats.

Är inte det bra? Ska vi inte glädja oss? Jag är jättestolt. Men bra kan bli bättre, och där måste vi alla ta vårt ansvar, även de borgerliga partier-

na. Varenda gång ni står och gnyr över hur dåligt det är är det säkert någon som sitter och tänker: Det där med att starta företag kan man nog inte göra. Men jag har någonting alldeles underbart som jag ändå vill delge kammaren – jag hoppas att jag hinner göra det. Det har gjorts en undersökning om *Nation Branding*. Det är alltså ett lands varumärke. Och det är någonting rysligt viktigt och betydelsefullt i denna globaliserade värld.

Urvalet är 10 000 personer i tio länder som har fått rangordna elva länder utifrån hur man uppfattar ländernas styrelseskick, näringsliv, folk, kultur och turism. Vilket land kommer på första plats? Jo, vårt. Är inte det alldeles fantastiskt?

Anf. 138 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Herr talman! Jag har en fråga, Ulla Wester. Är det okej och en riktig princip att man ska betala in pengar till staten som man inte har erhållit från sina kunder? Det är en rak fråga. Jag tycker inte att det är en riktig princip och ett stort problem om man som i dag tvingas göra det. Principen måste ju vara att man om man har utfört en tjänst, sålt en vara och fått pengar självklart ska betala in moms. Om man har gjort allt detta och inte fått in några pengar, är det då en riktig princip att man ändå ska betala in moms till staten? Det tycker jag inte känns som en rättfärdig princip. Jag tycker att vi har ett bekymmer här.

Vi är överens om att företag ska sköta sig och att överträdelser och missbruk ska beivras. Ulla Wester pratade mycket om fiffel och båg i samband med småföretag och andra. Där det finns ska det beivras. Vi är överens om det.

Ulla Wester målar i blåa färger. Gnosjöandan har smittat hela Sverige. Sverige toppar alla rankningar som finns. Vi är bäst i världen.

Om det är så är det inga problem för er att möta väljarna i valet. Då blir det storslam givetvis. Problemet är att relatera till verkligheten som den ser ut i Sverige. Det är tyvärr långt över en miljon människor utanför arbetsmarknaden. Vi har stora problem. Det startas för få företag. Det är bekymret. Då är det viktigt med alla signaler och allt som kan göra att man stimulerar folk att starta. Det missar ni, tycker jag, i de här två dock inte så stora frågorna.

Anf. 139 ULLA WESTER (s) replik:

Herr talman! Jag tror att jag får dra en kopia av Svenska Dagbladet från den 2 februari till Staffan Danielsson i alla fall. Sedan år 2000 har aktiebolagen här hemma ökat med 29 %, handels- och kommanditbolag med 23 %, ekonomiska föreningar med 46 %. Så himla förfärligt dåligt är det inte.

Jag tänker glädja kammaren ändå med att läsa upp från undersökningen *Nation branding* vad mannen som skötte undersökningen, Simon Anholt, säger om vårt land, hans sammanfattande synpunkter. Jag läser innantill ur ett pressmeddelande:

Enligt Anholt är Sverige nästan universellt beundrat, och dess varumärke byggs upp av en sällsynt kombination av stabil och ansvarstagande administration, en ärlig och pålitlig befolkning, framgångsrik kulturexport och inte minst genom att vara en viktig plats för investeringar. Samtidigt ses inte landet som tråkigt eller förutsägbart utan ungt

och dynamiskt. Få andra länder kan upprätthålla en så värdefull balans mellan grundläggande stabilitet och drag av vitalitet, äventyr och ungdomlighet.

Här beskrivs det svenska socialdemokratiska samhället. Jag är stolt och jätteglad. Jag förstår att det finns problem som måste åtgärdas, och vi jobbar allt vad vi kan. Staffan Danielsson har helt rätt i att jag inte är ett dugg rädd för att gå ut och möta väljarna nästa år, inte ett dugg.

Anf. 140 STAFFAN DANIELSSON (c) replik:

Herr talman! Jag ställde en fråga, om Ulla Wester tyckte att det var riktigt att betala in skatt med pengar som man inte har erhållit från sina kunder. Jag upprepar den.

Anholt, vem det nu är, är kanske Ulla Westers husgud. Svenska Dagbladet är inte min. Vi kan prata om våra husgudar, men låt oss diskutera sakfrågorna och verkligheten. Sverige behöver fler företag som kan konkurrera och nyanställa. Det finns bekymmer med vår byråkrati och våra regelverk. Det finns svårigheter att komma i gång och starta företag. De motioner som finns i det här betänkandet visar på en rad exempel där det kan vara bekymmer. Man kan visa på statistik att de flesta får, och det är bra, men det finns ett mörkertal. En del får inte, och en del vågar inte söka. Varje företag som vill starta, som skulle kunna nyanställa och bli ett bra företag och som inte kommer till stånd är en tragik egentligen.

Utskottsmajoriteten hänvisar till att Skatteverket har föreslagit att regeringen bör göra en översyn av regelverk för hur man startar företag i frågor vad gäller F-skattsedel med en uppenbart restriktiv inställning. Det är för liberalt i dag. Det ska bli svårare.

Jag vill ställa ännu en fråga till Ulla Wester. Den är lite retorisk. Det må jag erkänna efter de oerhört tydliga inlägg som Ulla Wester har gjort. Men jag ställer frågan ändå. Det kan vara bra för protokollet.

Vilket är viktigast i dagens Näringslivs-Sverige, Ulla Wester, när företag tyvärr rätt ofta flyttar ut ur landet? Är det att underlätta för människor att starta företag, eller är det att försvåra för dem att göra det?

Anf. 141 ULLA WESTER (s) replik:

Herr talman! Det sista var så dumt, så jag tror att jag inte svarar på det, med all respekt. Det ska bli rättvisare med F-skattsedlarna. Det ska inte bli svårare, det ska inte bli lättare. Det ska bli rättvisare.

När Staffan Danielsson pratar om momsinsbetalningar – jag ber om ursäkt att jag glömde svara på den frågan i förra replikskiftet – låter det som om han utgår från att det bara är i Sverige som företag redovisar moms. Sådant finns i alla länder. I alla länder finns administrativa arbetsuppgifter för företag och företagare. Så är det bara.

Vissa utgifter betalar man i förskott, andra i efterskott. Jag betalar maj månads hyra med inkomsten jag får i april. Det kan vara så för ett företag också.

Det är naturligtvis perfekt om de stora företagen sköter sina åtaganden och betalar när de ska. Det är ju det vi ska sträva efter. Jag efterlyser hjälp med att påverka företagarnas organisationer så att det här kan komma till stånd. Det är klart att det är där vi måste sätta in en press.

Det finns problem när det gäller F-skattsedeln i dag. Då pratar jag inte om alla som sköter det alldeles utmärkt. Jag pratar om dem som

förstör för dem som sköter det. Vi måste ha regler. Jag kan inte förstå hur man ena stunden kan stå nästan rödkindad och tala sig varm för småföretagarna för att sedan i nästa sekund bara fullständigt strunta i att se till att det finns rättvisa regler för de seriösa företagen. Det övergår mitt förnuft.

Anf. 142 LARS GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Detta betänkande behandlar frågor som rör både F-skattsedel och mervärdesskatter. Ofta blir frågor kring skatteproblematik diffusa för dem som inte direkt berörs av problemet. Om man plötsligt hamnar i en situation där man drabbas av problemet blir frågan högaktuell. Därför är konkreta och begripliga exempel det bästa sättet att klargöra hur dessa frågor och problem kan uppkomma och vad som är frågeställningen. Jag har valt att inrikta mig på den del i betänkandet som gäller mervärdesskatterna och dess uppbörd.

Herr talman! Företag, stora som små, har att indriva och redovisa mervärdesskatt för statens räkning. Enbart själva principen att företag åläggs att bedriva skatteuppbörd åt staten via Skatteverket kan ifrågasättas. Nu har företag motvilligt svårt att utföra detta kostnadskrävande uppdrag för statens räkning. Här borde man kunna sätta punkt för det överförda extraarbetet. Men det är inte nog med detta, utan det krävs också att företag agerar bank, alltså kreditgivare, åt staten. Detta är en stor kostnad för flera mindre företag som har en större omsättning med långa fakturerings- och kredittider. Att detta är orimligt och snarast måste rättas till är uppenbart för de flesta, i alla fall för företagen, särskilt de seriösa.

Herr talman! Jag nämnde tidigare att konkreta exempel ofta är det bästa sättet att belysa problemen. I min hemort, Laholm, finns ett väletablerat företag som bland annat tillverkar packningar till flera biltillverkare runt om i världen. Den normala kredittiden på företagets fakturor till biltillverkarna var överenskomna 30 dagar. En dag meddelade en biltillverkare att från och med ett visst datum gällde 60 dagars kredittid för dess underleverantörer. Eftersom denna biltillverkare var en stor kund hade företaget endast att godta de nya villkoren för att trygga sin och sina anställdas framtid. Företaget blev därmed en ännu större kreditgivare till svenska staten, då moms för ytterligare 30 dagar måste förskottas. Detsamma gällde lönerna till de anställda.

Det torde framstå som uppenbart för var och en att denna tingens ordning måste ändras. Det är inte rimligt att företag ska agera kreditgivare åt svenska staten, oavsett vilka motiv och skäl som anförs.

Det är inte heller korrekt, som anförs i utskottsmajoritetens text, att en förändring skulle försvaga statsbudgeten. Över tid är det ändå samma ekonomiska underlag som gäller. En förändring skulle endast medföra en engångskostnad för staten. Denna kostnad har i dag många företag redan fått sig pådyvlat för statens räkning.

Att det nuvarande redovisningssystemet strider mot likviditetsprincipen, att man ska betala när man själv fått betalt, är skäl nog för en förändring. Företag har nog med pålagor, inte minst av ekonomisk art. Ett mindre företag har ofta små vinstmarginaler som ska trygga företaget, dess anställda och deras existens. Företag ska därför inte åläggas orimliga pålagor som egentligen är ett statligt ansvar. Detta är ganska enkla principer.

Till sist, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna nr 1 och 2 och önskar herr talman, kollegerna och skatteutskottets kansli en trevlig sommar.

Prot. 2004/05:138
13 juni

Anf. 143 MARIE ENGSTRÖM (v):

Herr talman! Det här är inte första gången som vi debatterar F-skattefrågan i kammaren. Första gången jag var uppe i den debatten, för ett antal år sedan, hade de borgerliga ledamöterna en reservation där det stod att den som ville skulle kunna få en F-skattsedel på 20 minuter.

Nu noterar jag när jag läser dagens reservation nr 1 att ni har dämpat er något. Men ni skriver ändå fortfarande att dagens regler stänger ute många entreprenörer som vill starta eget, att utan en kontinuerlig nyetablering av företag minskar möjligheten att det växer upp nya och så vidare.

Ulla Wester har i sitt anförande pekat på hur många som ansökte om F-skattsedel, drygt 68 000, år 2004 och hur många av dem som inte fick en F-skattsedel. Jag tycker nog att ni tar till lite väl hårda brösttoner från den borgerliga sidan.

Det har funnits en viss F-skatteproblematik som vi faktiskt har åtgärdat under årens gång. I början av året kom också Skatteverket med nya direktiv för sitt arbete med F-skattsedlar. Det blev också bekant i medierna att man skulle lägga ned mer energi på att granska F-skattsedlar i efterhand och kanske ha en mer generös tilldelning än vad man haft tidigare. Det ska vi också lägga på minnet.

Jag tycker att debatten blir lite för överdriven. Jag kan hålla med vissa talare här om att vi har ett problem i det här landet, att vi har en alldeles för hög arbetslöshet. Det är jag den första att skriva under på. Att få bukt med arbetslösheten är en av de absolut viktigaste politiska frågorna. I alla fall för mitt parti, Vänsterpartiet, är det viktigt.

Men om det skulle vara så att någon halv procent som ansöker om F-skattsedel skulle få avslag, tycker jag att man måste vara lite noga med hur man använder orden i debatten.

Jag skulle också vilja passa på att beklaga att vi i dag inte kan debattera och lägga fram förslag om tidsbegränsade F-skattsedlar. Det hade vi från Vänsterns sida tyckt varit bra.

Det finns motioner i anslutning till det här betänkandet som också tar upp problematiken med fusk kring F-skattsedeln. Det är inte en alldeles oviktig fråga. Jag hoppas att vi så fort som möjligt kan återkomma till kammaren och också få den debatten. Det handlar inte om att på något sätt förhindra företagande i det här landet, utan det handlar om att ge vettiga konkurrensvillkor för de företag som vill göra rätt för sig.

När det sedan gäller den andra reservationen, angående tidpunkt för momsinsbetalning, menar ni ju i så många andra sammanhang att marknaden själv bör klara av de problem som uppstår. Då borde ni väl även i det här sammanhanget skicka signalen att marknaden får se till att lösa frågan. Jag förstår att detta kan vara ett problem för enskilda företag. Jag förstår att det kan uppstå likviditetsproblem. Men varför ska man springa till pappa eller mamma staten det första man gör? Man kan väl inom företagssfären försöka lyfta frågan och lösa problemen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 144 PETER RÅDBERG (mp):

Herr talman! Motionerna från de borgerliga partierna vill ge en bild av att det skulle vara mycket svårt att få F-skattsedel, och många här har också varit inne på det. Jag har väldigt svårt att dela den uppfattningen. Ulla Wester har redogjort mycket bra för att vi talar om ungefär 1,5 % av ca 68 000.

Men jag kan erkänna att vi kommer att fortsätta diskutera frågan om F-skattsedel. Visst finns det problem, som många tagit upp, som måste rättas till. Så är det ju. Och Miljöpartiet ska inte sätta några hinder i vägen om det går att hitta förbättringar. Vi håller på att diskutera frågan, och vi får återkomma till kammaren när vi får bättre förslag.

Det har också framkommit kritik från det andra hållet, nämligen att det är för lätt att erhålla F-skattsedel, så båda sidorna är representerade. Men jag ser det inte som ett stort problem i sig att få en F-skattsedel.

Regeringen kommer förhoppningsvis inom kort att lämna ett yttrande till det förslag om utvärdering av F-skattereformen som Skatteverket har lagt fram. Jag hoppas att det kommer att gå fort. Vi får väl avvakta det. Därför tycker jag att det är rimligt att först avvakta svaret innan vi tar ställning till mer genomgripande förändringar av F-skattesystemet.

När det gäller mervärdesskatten har jag ungefär samma resonemang där. Skälet är att redovisningsfrågorna rörande mervärdesskatten också kommer att övervägas inom Regeringskansliet inom kort. Vi får återkomma till de här frågorna.

Jag yrkar också bifall till skatteutskottets förslag och därmed avslag på förslagen i samtliga motioner.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)

11 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Socialutskottets betänkande
2004/05:SoU18 Driftsformer för offentligt finansierade sjukhus

Utrikesutskottets betänkanden
2004/05:UU9 Sverige i Förenta nationerna samt vissa frågor rörande
mänskliga rättigheter, folkrätt m.m.
2004/05:UU6 Strategisk exportkontroll 2004 – Krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 13 juni

2004/05:1854 av *Rolf Gunnarsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Effektivare polis

2004/05:1855 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till justitieminister Thomas Bodström

Själv mord på fångelser och häkten

2004/05:1856 av *Annika Qarlsson* (c) till justitieminister Thomas Bodström

Kampen mot prostitution och människohandel

2004/05:1857 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till utrikesminister Laila Freivalds

Kvinnoförtryck i Afghanistan

2004/05:1858 av *Tobias Billström* (m) till statsrådet Barbro Holmberg

Identitetskort utfärdade av Unmik

2004/05:1859 av *Harald Nordlund* (fp) till statsrådet Ulrica Messing

Krigsmaterielutredningen

2004/05:1860 av *Christer Nylander* (fp) till statsrådet Ulrica Messing

Utbyggnaden av E 22 till motorvägsstandard

2004/05:1861 av *Erling Bager* (fp) till statsrådet Ulrica Messing

Behörighet för militära sjöbefäl i handelsflottan

2004/05:1862 av *Christer Nylander* (fp) till statsrådet Ulrica Messing

Resurser till infrastruktursatsningar i Skåne

2004/05:1863 av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Ibrahim Baylan

Religionskunskap i gymnasieskolan

2004/05:1864 av *Anders Karlsson* (s) till finansminister Pär Nuder

Entreprenörsavdrag

2004/05:1865 av *Annika Qarlsson* (c) till statsrådet Lena Sommestad

Blyammunitionsförbud

2004/05:1866 av *Joe Frans* (s) till statsrådet Ylva Johansson

Tandvårdsreformer

2004/05:1867 av *Harald Nordlund* (fp) till samhällsbyggnadsminister

Mona Sahlin

Vindkraftens möjligheter

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 september.

13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 13 juni

2004/05:1788 av *Krister Hammarbergh* (m) till finansminister Pär Nuder

Diskriminering av golfsporten i skattehänseende

2004/05:1789 av *Karin Pilsäter* (fp) till finansminister Pär Nuder

Periodiseringsfonderna

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 13 september.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till och med 5 § anf. 31 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 7 § anf. 57 (delvis),
av talmannen därefter till och med 9 § anf. 109 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 10 § anf. 133 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen.....	1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
4 § Förnyad bordläggning.....	1
5 § Forskning för ett bättre liv	2
Utbildningsutskottets betänkande 2004/05:UbU15	2
Anf. 1 PETER DANIELSSON (m).....	2
Anf. 2 ULF NILSSON (fp)	5
Anf. 3 OLLE SANDAHL (kd).....	7
Anf. 4 HÅKAN LARSSON (c).....	9
Anf. 5 SÖREN WIBE (s).....	11
Anf. 6 ULF NILSSON (fp) replik	14
Anf. 7 SÖREN WIBE (s) replik	14
Anf. 8 ULF NILSSON (fp) replik	15
Anf. 9 SÖREN WIBE (s) replik	16
Anf. 10 PETER DANIELSSON (m) replik	16
Anf. 11 SÖREN WIBE (s) replik	17
Anf. 12 PETER DANIELSSON (m) replik	17
Anf. 13 SÖREN WIBE (s) replik	18
Anf. 14 HÅKAN LARSSON (c) replik	18
Anf. 15 SÖREN WIBE (s) replik	19
Anf. 16 HÅKAN LARSSON (c) replik	19
Anf. 17 SÖREN WIBE (s) replik	20
Anf. 18 HÅKAN LARSSON (c) replik	20
Anf. 19 BRITT-MARIE DANESTIG (v)	20
Anf. 20 ULF NILSSON (fp) replik	23
Anf. 21 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	23
Anf. 22 ULF NILSSON (fp) replik	24
Anf. 23 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	24
Anf. 24 MIKAELA VALTERSSON (mp).....	24
Anf. 25 ANA MARIA NARTI (fp).....	26
Anf. 26 SÖREN WIBE (s) replik	28
Anf. 27 ANA MARIA NARTI (fp) replik	28
Anf. 28 SÖREN WIBE (s) replik	29
Anf. 29 ANA MARIA NARTI (fp) replik	29
Anf. 30 LARS JOHANSSON (s).....	29
Anf. 31 KARIN SVENSSON SMITH (-)	31
(Beslut skulle fattas den 15 juni.).....	34
6 § Ändringar i passlagen	34
Justitieutskottets betänkande 2004/05:JuU27.....	34
Anf. 32 BRITTA LEJON (s).....	34
Anf. 33 JOHAN PEHRSON (fp)	35
Anf. 34 JEPPE JOHNSSON (m).....	37
Anf. 35 HELENA FRISK (s)	39
Anf. 36 JEPPE JOHNSSON (m) replik	40

Anf. 37 HELENA FRISK (s) replik	41
Anf. 38 JEPPE JOHNSSON (m) replik.....	41
Anf. 39 HELENA FRISK (s) replik	41
Anf. 40 JOHAN LINANDER (c).....	42
Anf. 41 LEIF BJÖRNLOD (mp).....	43
Anf. 42 PER ROSENGREN (v).....	45
Anf. 43 JOHAN PEHRSON (fp) replik	46
Anf. 44 PER ROSENGREN (v) replik.....	46
Anf. 45 JOHAN PEHRSON (fp) replik	47
Anf. 46 PER ROSENGREN (v) replik.....	47
Anf. 47 ROLF OLSSON (v).....	48
Anf. 48 JEPPE JOHNSSON (m) replik.....	49
Anf. 49 ROLF OLSSON (v) replik	49
Anf. 50 JEPPE JOHNSSON (m) replik.....	49
Anf. 51 ROLF OLSSON (v) replik	50
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)	50
7 § Ny aktiebolagslag	50
Lagutskottets betänkande 2004/05:LU23	50
Anf. 52 CHRISTINA NENES (s).....	50
Anf. 53 BERTIL KJELLBERG (m).....	51
Anf. 54 JAN ERTSBORN (fp).....	54
Anf. 55 YVONNE ANDERSSON (kd).....	56
Anf. 56 VIVIANN GERDIN (c)	57
Anf. 57 JOHAN LÖFSTRAND (s).....	59
Anf. 58 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	61
Anf. 59 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik	62
Anf. 60 YVONNE ANDERSSON (kd) replik	62
Anf. 61 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik	62
Anf. 62 BERTIL KJELLBERG (m) replik.....	62
Anf. 63 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik.....	63
Anf. 64 BERTIL KJELLBERG (m) replik.....	63
Anf. 65 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik.....	63
Anf. 66 JAN ERTSBORN (fp) replik.....	64
Anf. 67 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik.....	64
Anf. 68 JAN ERTSBORN (fp) replik.....	64
Anf. 69 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik.....	65
Anf. 70 VIVIANN GERDIN (c) replik	65
Anf. 71 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik.....	65
Anf. 72 VIVIANN GERDIN (c) replik	66
Anf. 73 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik.....	66
Anf. 74 PER ROSENGREN (v).....	66
Anf. 75 RAIMO PÄRSSINEN (s).....	69
Anf. 76 BERTIL KJELLBERG (m) replik.....	70
Anf. 77 RAIMO PÄRSSINEN (s) replik	71
Anf. 78 BERTIL KJELLBERG (m) replik.....	71
Anf. 79 RAIMO PÄRSSINEN (s) replik	71
Anf. 80 JAN ERTSBORN (fp) replik.....	72
Anf. 81 RAIMO PÄRSSINEN (s) replik	72
Anf. 82 JAN ERTSBORN (fp) replik.....	73

Anf. 83	RAIMO PÄRSSINEN (s) replik	73
Anf. 84	VIVIANN GERDIN (c) replik	73
Anf. 85	RAIMO PÄRSSINEN (s) replik	73
Anf. 86	VIVIANN GERDIN (c) replik	74
Anf. 87	RAIMO PÄRSSINEN (s) replik	74
Anf. 88	GUSTAV FRIDOLIN (mp)	75
	(Beslut skulle fattas den 15 juni.)	77
8 §	Antagande av rambeslut om straffrättsliga regler vid föroreningar från fartyg	77
	Trafikutskottets betänkande 2004/05:TU13	77
	(Beslut skulle fattas den 15 juni.)	77
9 §	Ändringar i lagen om trängselskatt	78
	Skatteutskottets betänkande 2004/05:SkU34	78
Anf. 89	LENNART AXELSSON (s)	78
Anf. 90	GUNNAR ANDRÉN (fp)	78
Anf. 91	JÖRGEN JOHANSSON (c)	80
Anf. 92	CATHARINA BRÅKENHIELM (s)	81
Anf. 93	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	83
Anf. 94	CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik	84
Anf. 95	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	84
Anf. 96	CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik	84
Anf. 97	JÖRGEN JOHANSSON (c) replik	85
Anf. 98	CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik	85
Anf. 99	JÖRGEN JOHANSSON (c) replik	85
Anf. 100	CATHARINA BRÅKENHIELM (s) replik	86
Anf. 101	LARS GUSTAFSSON (kd)	86
Anf. 102	PER ROSENGREN (v)	86
Anf. 103	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	87
Anf. 104	PER ROSENGREN (v) replik	88
Anf. 105	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	88
Anf. 106	PER ROSENGREN (v) replik	89
Anf. 107	PETER RÅDBERG (mp)	89
Anf. 108	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	90
Anf. 109	PETER RÅDBERG (mp) replik	91
Anf. 110	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	91
Anf. 111	PETER RÅDBERG (mp) replik	91
Anf. 112	BÖRJE VESTLUND (s)	92
Anf. 113	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	93
Anf. 114	BÖRJE VESTLUND (s) replik	94
Anf. 115	GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	94
Anf. 116	BÖRJE VESTLUND (s) replik	95
Anf. 117	JÖRGEN JOHANSSON (c) replik	95
Anf. 118	BÖRJE VESTLUND (s) replik	95
Anf. 119	JÖRGEN JOHANSSON (c) replik	96
Anf. 120	BÖRJE VESTLUND (s) replik	96
Anf. 121	CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	96
Anf. 122	BÖRJE VESTLUND (s) replik	97
Anf. 123	CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik	98

Anf. 124 BÖRJE VESTLUND (s) replik	98
Anf. 125 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik.....	98
Anf. 126 PETER RÅDBERG (mp) replik.....	99
Anf. 127 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik.....	99
Anf. 128 PETER RÅDBERG (mp) replik.....	99
Anf. 129 CARL-ERIK SKÅRMAN (m) replik.....	100
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)	100
10 § Allmänna motioner om F-skatt, m.m.	100
Skatteutskottets betänkande 2004/05:SkU35	100
Anf. 130 BRITTA RÅDSTRÖM (s)	100
Anf. 131 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp).....	101
Anf. 132 STAFFAN DANIELSSON (c).....	102
Anf. 133 ULLA WESTER (s)	104
Anf. 134 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp) replik	106
Anf. 135 ULLA WESTER (s) replik.....	106
Anf. 136 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp) replik	107
Anf. 137 ULLA WESTER (s) replik.....	107
Anf. 138 STAFFAN DANIELSSON (c) replik.....	108
Anf. 139 ULLA WESTER (s) replik.....	108
Anf. 140 STAFFAN DANIELSSON (c) replik.....	108
Anf. 141 ULLA WESTER (s) replik.....	109
Anf. 142 LARS GUSTAFSSON (kd)	109
Anf. 143 MARIE ENGSTRÖM (v).....	110
Anf. 144 PETER RÅDBERG (mp).....	111
(Beslut skulle fattas den 15 juni.)	112
11 § Bordläggning.....	112
12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	112
13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	113
14 § Kammaren åtskildes kl. 17.28.....	114

Prot. 2004/05:138
13 juni

Elanders Gotab, Stockholm 2005